

-1968

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

2 1968

poština plačana v gotovini

VSEBINA :

OB NAŠEM JUBILEJU (1893-1968)	49
MORJE IN GORE	
Jože Kodre	50
V NOVOLETNI NOČI	
Ludvik Zorzut	51
VELEBIT	
Ing. Milan Ciglar	54
V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV	
Janez Krušič	60
PO VRHOVIH OKROG IDRIJSKEGA KOTLA	
Lado Božič	67
DRUSTVENE NOVICE	75
ALPINISTIČNE NOVICE	80
VARSTVO NARAVE	85
IZ PLANINSKE LITERATURE	88
RAZGLED PO SVETU	91
GEOLOSKE EKSKURZIJE V LETU 1968	95
STALNO IN OBČASNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967-68	95
PRAVILNIK ZA DELO DISCIPLINSKIH ORGANOV PLANINSKE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI	95
NASLOVNA STRAN:	
LEDENI STALAKITI	
Foto: Jože Kovačič	

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.- ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

Turistično in avtobusno podjetje

KOMPAS

LJUBLJANA, Dvoržakova ulica 11

POSLOVNE ENOTE

Beograd, Budva, Brnik, Bled, Celje, Dubrovnik, Fernetiči, Gornja Radgona, Hrvatini, Idrija, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Novo mesto, Opatija, Piran, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Sežana, Sisak, Škofije, Sentilj, Trbovlje in Zagreb

PREDPRODAJA

vseh vrst vozovnic za železniški, pomorski in letalski promet za domovino in inozemstvo

ORGANIZACIJA

izletov in potovanj po Jugoslaviji in v inozemstvo

REZERVACIJE

hotelskih sob, kabin na ladjah obalne, rečne in prekoceanske plošbe in postelj v spalnih vagonih na progah JŽ in v inozemstvu

POSREDOVANJE

potnih listov, obmejnih dovolilnic in vseh vrst tujih vizumov

PRODAJA

turističnih spominkov, publikacij in barvnih razglednic

NAJVEČJA IZPOSODEVALNICA

osebni avtomobilov v Jugoslaviji z depoji v Ljubljani, Beogradu, Zagrebu, Dubrovniku, Opatiji, Portorožu in na Bledu. Izposojevalnica razpolaga z 80 avtomobili VW in Mercedes

V vsaki poslovni enoti posluje menjalnica tujih plačilnih sredstev

K O M P A S

je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1968 - št. 2

OB NAŠEM JUBILEJU

(1893—1968)

Iluzije so človeku potrebne, pravijo tisti, ki razmišljajo o odnosu človeka do gora. Že Albrecht v. Haller je v svoji znani knjigi »Die Alpen« zapisal: »Vrednost stvari je v tem, kaj ob njih čutimo, kaj ob njih doživljamo.« Že v začetku planinstva je bila torej jasno izražena misel, da je doživetje v gorah le v prav majhnem delu objektivno, da je pretežno le subjektivno. Kdor misli, da je možno doživeti goro z liftom ali helikopterjem, ta hip sedeti še pri konferenčni mizi, hip nato pa zvečiti sendvič na ledeniku, ta ne bo nikoli imel pojma o doživetju gore. Doživi jo le tisti, kdor se na doživetje pripravi, goro študira, jo nato prigara s telesnimi in moralnimi močmi in se z vzponom zares preizkusi. Le ta bo morda deležen tiste sladke iluzije na vrhu, da se je čas ustavil, da ga je obsijala posebna sreča. Profanacija gora je v bistvu v tej sodobni možnosti, da so brez vseh naporov na vrhu množice ljudi, v tej inflaciji, ki je zajela doživetje gora. To torej ni estetski, temveč psihološki problem. Po zakonu o varstvu narave je lahko estetsko prilagoditi razne tehnične in gostinske objekte gorski pokrajini, jih narediti manj vidne, prepovedati trganje cvetic, izumiti navsezadnje tihe reaktivce in namestiti na vsak korak smetiščna vedra. Vse to pa ne bo povrnilo samote, ki jo išče planinec zato, da bi doživel goro sam ali s sebi enakimi, to je, stran od ljudi, ki menijo, da se da vzpon na goro kupiti z vozovnico. Današnji masovni planinski turizem gotovo ni nadaljevanje v razvoju planinstva, ampak neke druge vrste rekreacija, ki s planinstvom nima kaj prida opravka. Najvišja sreča v gorah je v odpovedi, v žrtvi. Najvišja slast in najgloblja bolečina sta si blizu. Planinstvo je v sto letih opravilo za človeka mnoge naloge. Ne moremo si misliti, da bi bilo že vse izvršeno. Če bi bilo, potem ni več treba ne društev ne vsega tistega, kar društveno delo terja. Odnos človeka do gora se spreminja. Naloga sedanjosti in prihodnosti pa je, da spremembe doumemo in da smo jim kos. Če svet danes misli, da se da vse kupiti, s tehniko vse doseči, z razumom vse dojeti, mu moramo dopovedati, da to ni res, da bo takemu nazeranju sledilo razočaranje, ki ga bo treba preboleti. To ne pomeni, da bomo šli na podiranje tehnike. Ne, naša dolžnost je, da svet, kakršen je, ob tehniki, kakršna je, s svojim planinstvom dopolnjujemo, mu dopovedujemo, da gre v planinstvu za mnogo več kot za mehanično zavzemanje prostora na vrhu in tam gor za nekaj besed, za nekaj starih ali novih dovtipov. Če bomo to znali in zmogli, če bomo to sodobnemu svetu zares dopovedali, mu v današnjih razmerah kazali pot v gore, ga prepričali, da je za telesno in duhovno ravnovesje planinstvo potrebno, bomo svojemu delu vtisnili značaj pomembne splošnosti tudi za prihodnje čase in tako storili svojo človeško in družbeno dolžnost.

T. O.

MORJE IN GORE

Jože Kodre

«Kot »mulc« v osnovni šoli sem slišal za Logarsko dolino. V šoli so nam pravili, da je to prava alpska dolina, ki so jo napravili ledeniki, da je obdana z visokimi hribi, da ima pravcati slap in podobne učenosti. Zavidal sem srečnejšim sošolcem, ki so mi pravili o svojih izletih v Logarsko dolino, o pravcatih smučarskih »podvigih« tam med visokimi hribi. Celo takšni so se našli, ki so bili bojda tudi na samem Triglavu! Jaz kratkohlaničnik pa sem se moral zadovoljiti s Celjsko kočjo, Svetino in od časa do časa z Mozirskimi planinami. Pa vendar so me pota počasi a vztrajno privedla med skalne vrhove, o katerih sem toliko čul. Počasi od Raduhe proti Robanovem kotu, proti Korošici in Ojstrici. Korak za korakom sem jih spoznaval. Za nekaj časa sem opustil hojo v hribe. Spoznal sem takrat nekaj večjega, nekaj bolj skrivnostnega, kot je bil tih gorski svet, v katerega sem zahajal z brati. To je bilo morje. Pa ne takšno, kot ga pozna večina »navadnih zemljanov«, poznal sem ga z druge strani. Spoznal sem še en svet tišine — tisti pod morjem. Z brati sem preživel nepopisno lepe dneve ob morju, ko smo se ob svitu odpravljali vsak s svojo podvodno puško v morje. Težko je popisati naše občutke, ko smo s tesnobo v srcih prodirali v njegove skrivnosti. Med mračnimi podvodnimi stenami, tam kjer je sončna luč le medlo osvetljevala prostor okoli nas, tam smo našli svoj drugi svet. Spoznavali smo ga in se učili ob njegovih skrivnostih. Ob toplih nočeh, ko smo v svoji zanesenosti pozabili na čas, ko smo podnevi plavali kilometre in kilometre ob obali otoka, kjer smo imeli svoj raj, takrat smo preživljali svoje »obmorske bivake«. Lačni in žejni smo se ob svitu vračali po isti poti proti našim šotorom. Postali smo mojstri v podvodnem ribolovu, hoteli smo še več. Ni nam bilo dovolj tistih 20 in nekaj metrov, ki smo jih dosegali. Uresničile so se nam naše želje. V Koprskem zalivu smo se z dihalnimi aparati na stisnjen zrak potapljali še globlje. Bili smo v potapljaški šoli, kjer smo zopet spoznali delček njegovih skrivnosti, delček sveta tišine. Težko je bilo vsakoletno slovo od morja, težak je bil povratek v hrupno vsakdanjost.

Zopet me je pot privedla med skalnate vrhove. Od takrat sem jim ostal zvest. Le od časa do časa se spomnim onega drugega sveta, kjer sem videl toliko lepega — morja. Če sta dva svetova tišine, potem so eden gore, drugi svet pa pod morjem. To vem zagotovo. Morje sem spoznal in gore šele spoznavam — korak za korakom, vrh za vrhom in steno za steno.

Menda ga ni planinca, ki ne bi imel svoje izvoljene gorske doline in gora okoli nje. So takšne, ki te osvajajo počasi, in takšne, ki te osvojijo bliskovito. Logarska dolina je ena takšnih dolin. Spoznaval sem jo počasi in osvojila me je postopoma. Še ena dolina je med izvoljenimi kotički. To je dolina Zajzera pod Poliškim Špikom. Ta me je osvojila bliskovito. Logarski, hrupni in pomehkuženi, je tekunica ona, tiha in divja pod silnim Poliškim Špikom, Nabobsom in Višem, ki tam okoli Svetih Višarij izgublja svoj tihi in divji značaj ter postaja hrupna in pomehkužena dolina. Ti dve tako različni dolini sta me osvojili in eni od njih — Logarski poizkušam »ukrasti« njen zadnji tihi in divji kotiček, severno steno Planjave.

Nad desnim bokom Logarske doline se vzdiguje mogočno severno ostenje Planjave. Planjavska stena je po višini druga najvišja stena pri nas, saj je visoka okoli 1400 m. Na zgornjem delu doline se pričinja ostenje ob vpadnici spodnjega roba Kamniškega sedla, ter končuje ob vpadnici svojega vzhodnega vrha (Lučke Babe). Trije vrhovi Planjave: vzhodni (Lučka Baba), srednji (nanj drži zaznamovana pot) in zahodni imajo vsak svoj steber. Pod zahodnim vrhom je steber, po katerem poteka Drogenikova smer, srednji vrh ima steber med Drogenikovo in Tschadovo smerjo (še nepreplezan) in vzhodni vrh steber levo od Tschadove (še ni preplezan) — spodaj porastel z rušjem, zgoraj pa se strmo dviguje proti veliki gredini. Zahodni del severne stene je najbolj strm in tu potekajo najtežje smeri v ostenju: Gradišnikova in Dularjeva z Glavo. Celotno ostenje v zgornji tretjini prereže široka gredina, ki se vleče vse od Škarij ter se pod zahodnim delom severne stene (Glava) zoži, nato se po policah nadaljuje na SZ greben. Prav ta široka gredina je »lepotna napaka« Planjave. Široka je, do sredine poletja pokrita s snegom, kasneje pa lahko občudujemo bujne zelenice, celo gamsi pridejo iz svojega raja — Rjavčkega vrha prav pod njen srednji vrh. To ogromno ostenje je porastlo celo z macesni (Jagnjičeva zelenica). Prav preko te gredine so bojda pred mnogimi leti lovci — v glavnem divji, hodili iz Kamniškega sedla nad gamse, ki so se pasli na zelenicah na Grlu, Rjavčkem vrhu in pod Krofičko. No, in savinjski

jim menda niso ostali dolžni in so po isti poti hodili na kranjsko. Kakor je zahodna stena Planjave — nad Kamniškim sedlom živa, tako je mogočno severno stenje tiho. Le v njegovem zapadnem delu se od časa do časa oglasi plezalčevo kladivo. Menda je prav velika krušljivost kriva, da se tako malo plezalcev odloči zanj. Morda je njen zapadni del malo boljši, vendar se tudi ta ne more pohvaliti s trdnostjo skale. Že sam spodnji del okoli Gradišnikove in Dularjeve je prav krušljiv. Bolj ko se pomikamo proti vzhodu, bolj narašča njena krušljivost. Značilnost ostenja so žlebovi. Pozimi in spomladi so plazovi njihovi gostje, zato so izprani in mokri, poleti pa so prav pripravi, da po njih ropočejo kamniti plazovi. Zapadno kamenje je druga značilnost severne stene. Od jutra do večera ni miru pod steno, celo ponoči ne. Ko smo se nekoč vračali z Okrešlja, smo bili priče precej hrupnega prizora. Z levega boka Glave se je odtrgal velikanski skalni blok in s truščem prigrmel pod steno. Podnožje stene je bilo nekaj časa zavito v pravcat oblak prahu. Prav osrednji steber je nenavadno krušljiv. V srednjem delu je pravcati rdeči kamnolom. Tako kot ima zahodna stena značilno skalno tvorbo — Rdeči kup ob Wissiakovi grapi, ga ima tudi severno ostenje. Le da je ta rogelj mnogo višji, okoli 200 m in menda prav tako nepreplezljiv kot Rdeči kup. Iz doline je severna stena povsem nedolžna — žlebovi in stebri se lepo dvigajo proti SZ grebenu ali proti njenim vrhom. Najlepši pregled nad steno nam nudi prečenje od Bab po gredini proti Glavi in po policah na SZ greben. Šele takrat vidimo »nedolžnost« severne stene. To ni več stena, pravcato ostenje je z mnogimi stebri, roglji in grebeni. S tako razčlenjenim, razbitim in nenavnim ostenjem se menda lahko ponašajo le malokateri vrhovi pri nas.

Moja velika želja je bila, da bi poizkušali spoznati to ostenje, vendar ne po smereh, ki so že preplezane. Prvič se mi je ta želja izpolnila preteklo leto, ko smo z Dušanom in Cicem poizkušali nekaj novega. Dobro se spominjam dne, ko smo preplezali tretjino Gradišnikove smeri ter po sistemu polic, ki se vlečejo v desno, želeli priti nekam na začetek SZ grebena. Spominjam se čudovitega plezanja po Dušanovi smeri in nekaj krušljive police porasle celo s travo (po njej še ni hodil nihče pred mano razen Cica in Dušana, ki sta bila navezana na vrh pred menoj. Takrat sem ju »stara mačka« — naj me ne razumeta narobe — mislim po njunem plezalskem udejstvanju, prosil za »krepko vleko«, saj se mi je polica zdela le preveč krušljiva. Po policah smo

prečili na bok stene ter po krušljivi steni prišli na sam začetek SZ grebena. Od takrat mi stena ni dala miru.

Velik daljnogled na Okrešlju je bil večkrat namerjen prav na to steno. Vendar sta me Peter in Silvo prehitela. Že na začetku te sezone sta imela daljnogled »okupiran«. Risala sta, hodila z daljnogledom prav do Zaspanega hriba in Brložnice. Besna nad vremenom sta robantila, da ne morete pregledati cele stene, saj je bil to pot vrh v megli, drugič so se megle vlekle prav po vznožju stene, večkrat pa ju je dež pregnal z njunih opazovanj. Vreme je postalo lepše. Pa ne za dolgo. Bila sta že v steni, pa se morala vrniti zaradi dežja. Drugič sta imela več sreče z vremenom. Ves dan je držalo. Bivakirala sta v steni, ponoči pa je zopet začelo deževati, celo snežilo je in umakniti sta se morala iz stene. Nista imela sreče. Od takrat še nista poizkusila ponovno. Le klini in vrvice od spustov v klinih pričajo, da je nekdo že poizkušal tam okoli Dularjeve v zapadnem delu severne stene. Sam sem imel več sreče z vremenom. Kar preveč. Če bi se vreme obnašalo tako kot pri Petru in Silvu, bi se morda naveličali »oblegati« naš steber pod srednjim vrhom Planjave. Tako pa je bilo vreme

Ludvik Zorzut

V NOVOLETNI NOČI

*V novoletni noči Zemlja se zamaje
Starogorska skoz apnenice in granite,
bratu Mesecu v vesolje rakete, satelite
v goste mu pošilja, sestra, za atomske vaje.*

*Mesec Bledogledi se za oblake skriva,
v silobran postavlja svojega kovača.
Kdo posest mu krati, javno ga izziva?
On atomske vse pošiljke gladko — vrača.*

*V novoletni noči tam na snežni gredi,
gorohodci, kam strmite v blodnih sanjah,
v Mesec Bledogledi po nebesnih planjah?
Stojte! govori vam Mesec Bledogledi:*

*Vi zemljani! Ne! Ne silite gor k meni,
Sem brez življa, ne šumijo mi zeleni listi,
pesmi, cvetja ni v puščavi tej ledeni,
O, ne glejte me planinci, alpinisti!
Vas poljublja, vas objema
Zemlja! Zemlja!*

Zamujeno, zato pa nič manj iskreno voščilo slovenskim planincem s Kanala ob Soči.

Op. ur.

prelepo — toplo in brez obetov za poslabšanje v prihodnjih dneh. Veljalo je poizkusiti in poizkusili smo, čeprav ne preveč uspešno! Kar pa se vremena tiče, moram popraviti svojo prejšnjo ugotovitev. Ni bilo prelepo — toplo, bilo je manj lepo — bilo je strašansko vroče, skoraj peklensko vroče.

Jutranji hlad nas je pregnal z našega bornega ležišča, ki smo si ga pripravili med rušjem. Stena Planjave je še vsa siva, le tam za Okrešljem so se vrhovi Rink obarvali s prvo zarjo. Tesno nam je pri srcu, sami smo pod mogočno steno, ki je plezalci še niso premagali. Siva je, mrka in hladna. Molče se spogledamo, vemo, kaj nas čaka. To ni več naša Planjava, obsijana s soncem, mogočna pa vendar prijazna, kakršno smo gledali prej, ko smo se domenili za smer. Natopili smo snega v čutarice ter odnesli opremo pod steno. Ob pol sedmih začnem prvo dolžino, po strmem žlebu. Napredujem le z zabijanjem klinov. Žleb je izpran in strm. Po prvi dolžini se odločim za kratko prečnico v desno, da dosežem majhen raz. Zopet zabijanje, saj drugače napredovanje ni možno. Peta stopnja. Sonce že obliva zeleno dolino pod nami, sami pa smo še vedno v senci. Bolje je tako, zaenkrat ne bomo imeli težav z vročino. Še dve dolžini »potegnemo« in na prvi gredini smo. Stena nad nami je dobila drugačno lice. Še iz doline smo videli, da bi bil možen prehod po policah na levo. Sedaj pa so »polic« tako strme in ponekod porastle s travo, da tu nimamo kaj iskati. Odločimo se za direkten vzpon. Prestop čez žleb je le za plezalce z dolgimi nogami. No, te na srečo imam in za nami je naslednji raztežaj. Napredovanje v troje je počasno. Zabijam kline, saj se stena ne pusti kar tako. Hitro sem čez plati. Čez žmulo mi ne gre in ne gre. Poizkušam znova. Ne gre. Tudi s klini ni nič. V tegu prečim na levo. Nahrbtnik pustim zavarovan na klinu. Elč z nezaupanjem gleda moje »plezanje«. Po polički skušam priti nad žmulo. Strahota. Na hrbet moram, da se priplazim okoli skalnega nosa in dosežem ploščad nad žmulo. Moker sem in razočaran. Prvič nam je stena zasolila vzpon. Iz doline vidni prehodi po lepih policah so izginili. Soplezalca sta pri meni. To mesto ocenimo s V+. Pa vendar nam je stena nekaj poklonila. Čudovito, meter široko polico. Želeli smo si je že prej, sedaj pa smo jo le dobili. Veseli smo je, za cel raztežaj je je. Nad nami je velikanski skalni pomol. Ob njegovem boku zabijem naslednje stojišče. Preko črne škrapljaste stopnje si moram pomagati s klini. Toda šele sedaj vidim, kam nas je pripeljala polica pod nami. Prelepa je bila, preudobna in

stena nad nami bo zahtevala povračilo zanjo. 80 metrov nad menoj so črni previsi. Proti njim drži za ped široka in okoli 25 m dolga pot. Pod previsi slutim prehod na levo — na bok stene. Toda pred nami je še ta nemogoča poč. S pomočjo zagozde in dolgega lednega klina, ki ga zabijem v bolvanček v poč, počasi napredujem. Konec je zabijanja. Plezati je treba le prosto. Moker sem do kože. Pravo garanje. Izmučen dosežem zagozden bolvan na vrhu poč, ki se razširi v kaminček. Na stojišču zabijem dva klina. Spominim se Janezovih besed, ko nam je nekoč v plezalnem vrtcu govoril, da plezamo kot divji prašiči. Naj mi pristaši estetskega plezanja oprostijo. Res ne znam plezati lepo in v tej poč sem si menda pomagal celo z zobmi, vsaj Janez bi to gotovo videl, če bi bil z nami. Sicer pa bodo ponavljalci imeli priložnost preplezati poč elegantno kot v plezalnem vrtcu ali pa kot možakarji narisani ali naslikani v knjigah o plezalni tehniki. Meni pa so za takšno plezanje manjkale še najmanj dve roki in kakšna noga. Soplezalca sta še kar hitro pri meni, čeprav sem parkrat občutil precej njune teže na vrvi. Poč smo ocenili s VI stopnjo. Ne da bi vprašal soplezalca za dovoljenje, si privoščim limonado. Po krajšem počitku nadaljujem skozi kaminček ter po žlebu naravnost navzgor. Spet zabijam. Ne vidim nobenega pravega prehoda pod previsi. Plati, razbit svet. Nič. Če je prehod v levi bok stene, mora biti čez te previse. Zabijem stojišče. Elč je pri meni. Tone mora ostati pod njim, saj za dva ni prostora. Na stojišču zabijem Elču še en klin. Po polički prečim pod previs. Zabijem dva klina. Trda mi prede. Še dva klina gresta vanj. V silnem razkoraku ga zdelujem, saj je po sredi prerezan z nekakšnim previsnim žlebom. Klina že dalj časa ne morem zabiti. Dovolj imam težav s samim seboj. Zopet mi manjka kakšna roka! Skoraj sem čez rob. Pred sabo vidim majhen skalnat rogelj. Samo do tja moram še zdržati. Moram. Tu je prehod v levi bok stene. Prepozno. Čutim, da ne bo šlo. Samo pol metra še imam. Pol metra in moje roke me nočejo več držati, čeprav hočem! Hočem in moram zaradi prijateljev, s katerima sem na vrvi, zaradi nas treh, zaradi Petra in Metke, ki nas opazujeta izpod stene. Vse zaman. Izdajalske roke! Na hrbet odletim z roba. Ni me strah zame. Za soplezalca mi gre. Ne spominjam se, če sem zabil kakšen klin. Seveda sem jih. Prva vponka se razleti na kose. S čelado in roko oplazim ploščo, tako da me zasuče in padam na noge. Druga vponka prižvenketa s klinom k meni. Padam. Nato sunek. Moj bog, klina in Elko sta me zadržala. Pol metra nad ploščami

pod previsom se ustavim. Vrv še vedno trepeta. Zavpijem, naj me spusti še malo. Popolnoma sem pri sebi. V ploščo zabijem specialček, nato še enega in še enega. Sedaj naj bo z mano, kar hoče. Zavarovan sem. Pa vendar sem čisto dober. Komolec krvavi. Povijem si ga. Stisk v pasu je neznošen. Vozel je zategnjen. Rad bi ga popustil in pomaknil pod pazduho. Ne gre. Naj gre k vragu! Ne bo me konec. Bom že potrpel. Ne morem verjeti, da se je vse tako končalo. Več kot 25 metrov sem »letel«. Elču je izruvalo enega od klinov na stojišču, toda drugi je zdržal. Malo ožgana roka in krvav nos, ko ga je »zabilo« v lusko pred njim, to bi bilo vse. Brez panike se pripravljamo na prisilni bivak. GRS je pod steno. Tema je. Luči pod steno. Nismo sami. Jutri zarana bodo prišli. Noč je minila. Po Drofeniku napredujejo proti našem steburu. Peklensko je vroče. Brez vode smo. Zopet je noč. Nad nami so. Iz doline nas hrabrijo. Želimo si samo vode. Vode.

Vemo, da fantje poizkušajo vse, kar se da, stena pa je tako divja, da se ne pusti presenetiti. Jutro. Nad nami je živahno. Celi bloki frčijo preko nas. Zagledamo vrv, ki zleti proti nam. Glej ga! Prvi se »pripelje«. Vražji fantje! Drug za drugim se spuščajo po vrvi. Dobimo čaja, limon, sladkorja. Pripravljamo se za spust. Preko plati me »spravijo« do Elča in Toneta. Potem gre po vrvi v dolino. Spust za spustom. Prvi smo v mraku pod steno. Dobimo pijače, od nekod se pojavi nekakšna torta — bojda za naš rojstni dan. Vse tole bežno registrirajo naši možgani, potrebni smo počitka. Tudi slap, ki smo ga poslušali vse dni naše žeje v stenih, ima lepši glas. Ne upam pa si pogledati proti steni, ki se je zavila v plašč teme. Bojim se, da bom moral še enkrat, pa čeprav v mislih, preživeti vse to. Pa vendar vem, da bom zopet poizkusil prav v tem steburu.

Slika severne stene Planjave je, žal, prepozno dospela. Priobčili jo bomo v št. 3.
Op. ur.

MARCEL KURZ (1887–1962), častni član CAS, pionir planinstva svetovnega formata, je bil od svojih deških let povezan z gorami posebej s Saleinaz pri Praz-de Fort, kjer si je družina Kurz zgradila weekend. Njegov oče je bil prav tako častni član CAS, vnet raziskovalec Alp. Največje veselje mu je bilo, da je uvajal na isto pot svojega sina. Z 12 leti ga je že vodil na Grand Darrey (3515 m), na la Crête Sèche (3021 m), s 13 leti na Aiguille d'Argentière. S 16 leti se je Marcel že sam povzpел na Grand Golliat (3245 m). L. 1910, 1924 in 1929 je že sodeloval pri novi izdaji zemljevida Barbey, Imfeld in L. Kurz. Kasneje je izdal še tretjo in četrto izdajo Vodnika po Mt. Blancu, ki ga je spisal oče Louis Kurz. V okolici Saleinaza je začel s topografskimi študijami in se z njimi ukvarjal vse življenje. V CAS je stopil kot študent na zveznem politehnikumu v Zürichu l. 1909. Od l. 1907 dalje do l. 1920 se je povzpел na vse štiritisočake v Wallisu. V tej dobi je spoznal, kakšno vlogo bo igral zimski alpinizem. L. 1923 je izdal »Alpinisme hivernal«, tej knjigi so sledili trije zvezki »Guide du skieur dans les Alpes valaisanes«. L. 1913 je stopil v službo v zvezni topografski urad, kot topografski inženir je hotel sodelovati pri nacionalnem švicarskem zemljevidu. L. 1921 je bil na Olimpi, rezultat je bila karta 1 : 20 000. Naslednje leto se je odločil za privatni poklic, čeprav je s topografskim uradom obdržal tesne zveze. S tem se mu je odprl svet. Kot član Alpine Cluba se je l. 1926 udeležil ekspedicije na Novo Zelandijo in tu opravil četrti vzpon in prečenje Tasmana (3498). Obšel je nato ves planet. Ko se je vrnil, je končal svoj vodnik po Wallisu v štirih zvezkih, drugi zvezek Guide des Alpes uranaises in peti zvezek des Alpes grisonnes (Berninska skupina) z orografskimi skicami. L. 1930 je deloval kot topograf v ekspediciji G. O. Dyhrenfurtha in 8. junija stal na Jongsang-Peaku (7459 m), dotlej najvišje teme, na katero je stopil človek. L. 1931 je G. O. Dyhrenfurth izdal o tem knjigo, h kateri je Marcel Kurz prispeval zemljevid 1 : 1 000 000 s topografskim in toponomastičnim uvodom. L. 1932 je Kurz obiskal Sikkim, Garhval in Kašmir. L. 1934 bi bil moral v Karakorum, pa ga je nesreča pri jahanju zadržala doma. V teh letih je postal strokovnjak za Himalajo. L. 1933 je izdal seznam himalajskih ekspedicij v »Les Alpes«, l. 1934 razpravo »Himalajski problem« v francoskem »Alpinisme«, tedaj temeljno delo v himalaizmu. Po l. 1945 je Kurz sodeloval pri Ustanovi za raziskovanje Alp v Zürichu in uredil sedem zvezkov »Berge der Welt«. L. 1959 je izšla njegova znamenita »Chronique himalayenne«,

l. 1963 pa dodatek k tej knjigi, ki je njegovo največje in najboljše delo. Po l. 1963 ga je zadela težka bolezen, rešiteljica smrt pa je nastopila l. 1967.

Bil je častni član Alpine Cluba, CAS, CAH (Héllénique), sekcije CAS-Neuchâtel, CAF, CAJ, DÖAV, CAB (Belgije), Kluba Wisokogorskega in še vrste drugih uglednih planinskih organizacij.

Dr. Wd. Wyss-Dunant pravi o njem, da je bil sijajen prijatelj, očarljiv v svoji izvirnosti in prostodušnosti, kot raziskovalec pa nenavadno natančen, jednat v izrazu, obširen pa po delu za geografsko, zgodovinsko, topografsko in toponimično dokumentacijo. Na vseh vzponih je imel s seboj svojo beležnico, bila mu je važnejša od vrvi in od vsega, kar se je na vzponih drugega dogodilo.

O njegovem delu in njegovih spisih je tudi PV v rubriki »Razgled po svetu« vsa leta poročal. Njegova dela so prišla prav tudi slovenski himalaistiki.

VELEBIT

(Nadaljevanje)

Ing. Milan Ciglar

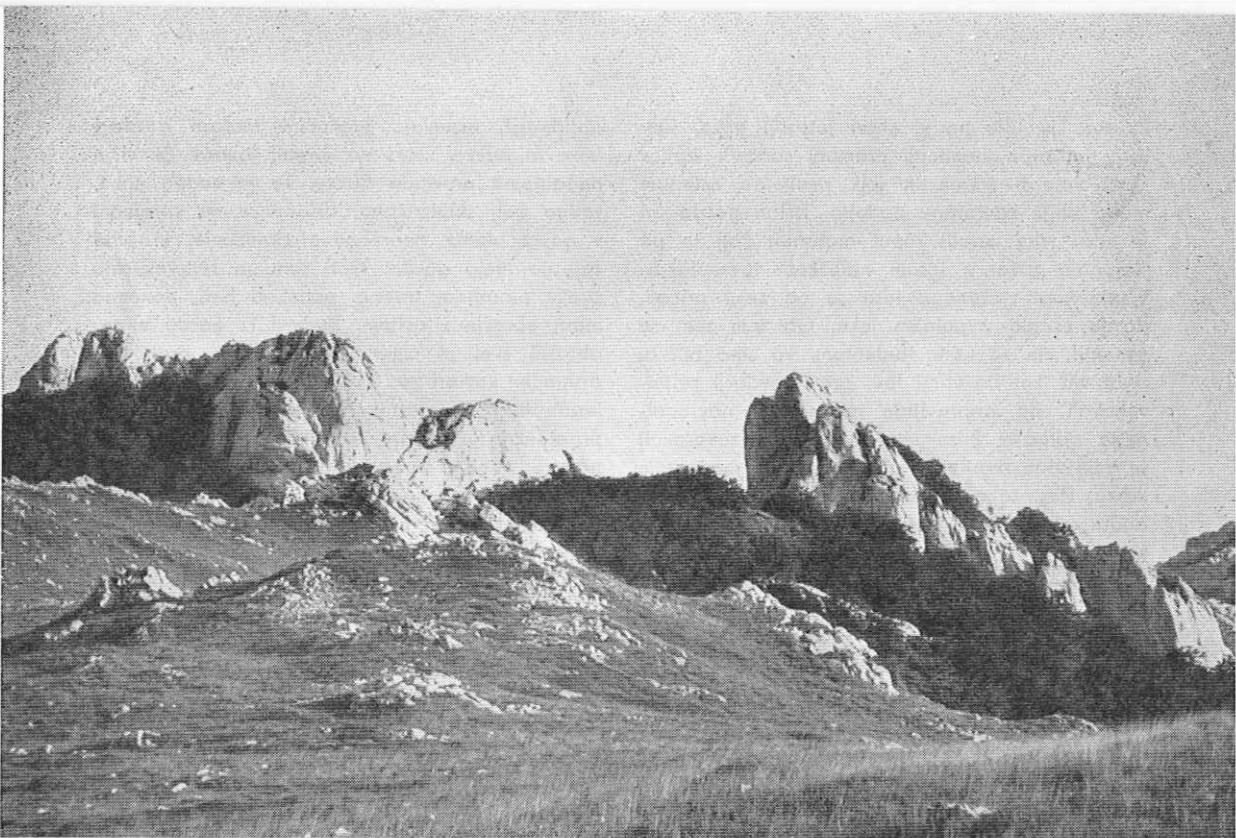

u gori je bila jesen in le poredke cvetlice so še rasle iz skalnih razpok. Rastje Severnega Velebita je zelo pestro in z mnogimi posebnostmi. Mnogi znani botaniki so proučevali in opisovali velebitsko floro. A čas za botanične izlete je tod v začetku julija. Presenetila me je kljub temu še vedno obilica pri nas bolj poredke kraljice planin (*Eryngium alpinum*), ki prerašča tod okoli tudi večje površine. Škoda, da je zaradi poznega časa že izgubila svojo vijoličasto srebrno barvo. Med skalnimi razpokami in v bolj zavetnih legah je rdelo škrlatnordeče ciprje (*Epilobium angustifolium*), s skal pa so živordeče žareli z rosnimi kapljicami obdani plodovi planinskega šipka (*Rosa pendulina*). V vetru so se pozibavale škrlatno obarvane glavice volnatoglavega osata (*Cirsium eriophorum*), izpod pritlikavega brinja pa je gledala še tu in tam kaka zapoznena zvončnica ter iz skalnih razpok le še rdečkasti plodovi progastega volčina (*Daphne striata*).

Prispela sva do Rožanske ali Rossijeve kolibe. Ime ima po hrvaškem botaniku Ljudevitu Rossiji, velebitskem planinskem pionirju še izza druge polovice prejšnjega stoletja. Morda bi popotniku še lahko nudila zavetje ob nenadni nevihti s točo in grmenjem, tedaj bi bilo notri nekoliko mirneje kot zunaj. A drugače ne bi kazalo v nji

iskati zavetja. Čeprav je zidana, bi bila z razbitimi okni in vrati in brez sleherne opreme, če izvezemo nekaj trhljih razbitin, planincem, ki bi s kakršnimkoli upanjem stopili vanjo, zapeljanim po napotkih niti ne tako starega planinskega priročnika, v hudo razočaranje. Čas bi bil, da se takšna kočica izbrise iz seznama planinskih postojank. Ko so jo leta 1930 slavnostno otvorili ob navzočnosti najznamenitejših hrvaških planincev, gotovo niso mislili na njeno tako žalostno usodo in konec.

Nama seveda zavetje ni bilo potrebno in sva pot kar nadaljevala. Do Rossijeve kolibe sva hodila stalno v višini kakih tisoč šeststo metrov, od tod dalje pa se je jela pot polagoma spuščati. Svet ni bil več tako divji in raztrgan, steza naju je vodila preko položnejših planinskih tratin, pa spet skozi bukove gozdove na Daščevcu, vedno bliže Alanu, tisoč tristo metrov visokemu prelazu. Nanj je iz Krasnega v Liki speljana zanimiva cesta in se tod nato spusti proti Jablancu ob morju. Prav nad Alanom, na Alančiču, sva po skoraj dveh dneh prišla prvič iz megle. Kazalo je, da sva tik pod njenim zunanjim robom, zagrinjala je le vrhove Velebita, globoko pod nami pa se je lesketalo morje v sončnih žarkih kasnega popoldneva. V srebrnem lesku se je ostro črtala obala skrajnega jugovzhodnega dela otoka Raba, za njim pa se je že začenjal otok Pag. Prehodila sva torej do tod že vso razdaljo od otoka Krka, vmesnih otokov Golega, Grgurja ter Prviča in vso dolžino otoka Raba. Otoki so pri hoji po velebitskih grebenih kar najboljše merilo za dolžino prehojene poti, saj te nenehno spremljajo in kažejo svoja popolnoma bela skalnata pobočja. Onstran Alana je pogledal iz megle še Bili Kuk (1454 m) in ko sva se končno spustila do ceste, naju je izza meglenegega roba pozdravilo tudi že

Grebeni nad Šugarsko Dulibo

Foto M. Ciglar

sonce. Na Alanu je veliko lesno skladišče, od tod vodi v strmih skokih prav do morja šest kilometrov dolga žičnica za prevoz lesa. Žičnica je s svojimi napravami ena največjih pri nas, vendar le delno služi svojemu namenu, ker veliko počiva, saj nima kaj prevažati. Na Velebitu, zlasti na njegovi notranji strani, so sicer veliki gozdovi, a ne tako bogati, da bi mogli pokriti požrešnost tako velike naprave. Marsikje pa se do sicer bogatih gozdov pragozdne oblike bolj težko pride, ker ni niti gozdnih potov niti cest. Sama žičnica, posebno še, ker so jo zgradili ob že zgrajeni cesti, je najbrže spomenik nekoga (ne komu), ki se mu je porodila v glavi »velika ideja«, kot je to pogosto v naši širši in ožji domovini. A priznati moram, da je bila ta v primeri z nekaterimi drugimi še prav nebogljena.

Na Alanu sva zapustila Premužičevo pot in zavila po cesti proti notranjosti Velebita. Po nekaj kilometrih pa sva cesto proti Krasnem zapustila in zložno stopila v globoko, več kilometrov dolgo, z gozdovi poraščeno in od vseh strani zaprto kraško dolino Štirovačo, ta dan konec najine poti. Ustavila sva se v gozdarski koči na dnu doline in povprašala za prenočišče. Pri ljudeh svoje stroke sva se seveda kaj lahko zmenila. Večer

sva presedela med gozdarji in gozdnimi delavci, saj je Štirovača večje gozdarsko delovno središče. Pogovor se je sukal predvsem o tem, kako živijo, koliko zaslužijo. Ne bi mogel reči, da so delavci drugačni, kakor so pri nas, tudi z orodjem so podobno preskrbljeni kot naši, zaslužki pa so po njihovem pripovedovanju sodeč skoraj za polovico manjši kakor v naših gozdarskih podjetjih. Ob množici gozdnih čuvajev in logarjev, pa ob večji administraciji in, po pravici povedano, ob dokaj težavnih naravnih pogojih in zaprtosti gozdov, je to kaj kmalu razumljivo. Vendar pa, po njihovih besedah, so se razmere jele obračati na bolje. Nehote pomisli človek ob tem na to, kako relativno je pač tisto geslo »Vsakemu po njegovem delu...«, če ga razumemo enostavno in po domače.

Prebudilo naju je prelepo jasno jutro. Zadnje meglice so se lovile v gostih krošnjah smrek na dnu Štirovače, pobočja visoko nad nami pa je že obsijalo prvo jutranje sonce. Pa sva le pričakala sončno jutro! In najlepše: Pred nama se je na južni strani iznad doline dvigala Šatorina (1624 m), zaradi svoje osamele lege, po svojem videzu in pa razgledu precej podobna našemu Notranjskemu Snežniku.

Prijetno je bilo hoditi skozi jutranji gozd, kjer so v jutranjih meglicah prameni sončnih žarkov skozi vejevje smrek in jelk risali na zelenem mahu svoje zamotane podobe. Tišino gozda pa je zdaj zdaj zmotil ropot motornih žag in pa škripanje zavor z lesom naloženih tovornjakov. Visoki kupi zloženega lesa so ob cesti pričali, da je sečnja v polnem jeku. Ob tem sem se spomnil, da so nam študentom, ko smo bili tu pred več kot desetimi leti, prav gozdarji pripovedovali, da pripravljajo ustanovitev nacionalnega parka v Štirovači, da bi tako zavarovali to edinstveno stvaritev narave v našem gozdnatem krasu. Res, tako velikega mrazišča, poleg tega obdarjenega še s tolikimi naravnimi lepotami bližnje in daljne okolice, zlepa ne bi mogli najti. Kaže pa, da je tudi v tem primeru prevladala ona druga, bolj vsakdanja, gospodarska plat življenja in da je do »Nacionalnega parka Štirovače« danes že veliko dlje, kot pa je bilo pred desetimi leti. Škoda. Še posebno zato, ker so naši bratje Hrvati glede nacionalnih parkov in zavarovanja naravnih znamenitosti sicer dokaj prizadevni in širokogrudni, neprimerno bolj, kot pa smo pri nas v Sloveniji. To seveda niso tako enostavna vprašanja, ki bi jih bilo mogoče reševati v mejah in ob sredstvih ene, največkrat še revne občine. Žal pri nas za zdaj slabo kaže, da bi se takšnih in podobnih vprašanj lotevali na bolj široki, nacionalni in kulturni podlagi, tako kot se jih lotevajo drugod po svetu, na vzhodu in zahodu.

Prispela sva na Jovanovića Padež, eno izmed številnih svetlih jas na dnu Štirovače, ki po njih tudi pasejo. Ime kraja ni hrvaško in kaže na nemirna razdobja še iz turških časov, ko so se tokovi preseljevanja in umikanja pred Turki dotaknili tudi obronkov Velebita. Imen, ki izvirajo od novih priseljencev, je na Velebitu vse polno. Jovanovića Padež me je močno spominjal na naše gozdne planine na Pokljuki, le da žubori tu in se vije v številnih ovinkih bister potoček, ki nikoli ne presahne. Največja odlika Štirovače je prav obilica vode, ki je v takšni množini na Velebitu ni nikjer najti.

Tu se od ceste, ki se vije po dnu Štirovače, odcepi lepo speljana pot, tudi Premužičevo delo, in nas dokaj zložno pripelje prav na vrh Šatorine. Zanimivo je opazovati, kako se z naraščajočo nadmorsko višino spreminja gozdno rastje. Spodaj v dnu Štirovače so bolj čisti smrekovi gozdovi z značilnim pritalnim rastjem, mahovi in lišaji, podobno kot v našem gozdnem svetu na Jelovici ali Pokljuki. Le nekaj deset metrov višje, kjer so rastiščni pogoji, kar se toplote in svetlobe tiče,

ugodnejši, uspevajo prekrasni mešani gozdovi jelke in bukke, vmes pa precej javora. Še višje popolnoma prevlada bukkev. Ta je vedno nižja, vedno bolj skrivenčena, dokler se ne spremeni v gosto, vprav neprehodno grmičevje, ki tvori zgornjo mejo gozda. Nad tem se razprostirajo široke planinske tratine, ponekod bolj, ponekod manj obrasle z rušjem. Prehod iz gozda v neobrasel svet je oster, brez vmesnih prehodov, drugačen kot pri nas v Alpah, ko se gozd v višjih legah najprej močno razrahlja, nato razčleni v posamezne gruče drevja, dokler v najvišjih legah ne preostanejo samo še posamezna drevesa — viharniki. Pri nas uspeva v najvišjih legah le smreka in macesen, tukaj pa najdemo ob zgornji meji gozda največkrat samo bukkev. Spodaj, v nižjih legah, je opaziti vpliv žage in sekire, čim više pa sva se vzpenjala, tembolj je bil gozd divji in nedotaknjen. Stare bukke so raztezale svoje suhe veje proti nebu, prekobaliti nama je bilo marsikatero staro in trohneče deblo.

Ko sva prišla iz gozda, se nama je razgrnilo širono obzorje, razgrnila se je na vse strani modra daljava. Kar oddahnuti se ne moreva, venomer in venomer gledava okrog sebe. Na vrhu, bi dejal, da je razgled popoln. Najprej naju zanima oni del poti, ki sva ga prehodila včeraj v megli od Zavižana do Alana. Vsi nešteti »kukovi«, ki sva jih minila včeraj, ne da bi jih seveda videla, so daleč na severu. Res, dober kos poti je že za nama, a to je šele prvi del Velebita. Megla naju je včeraj prikrajšala za marsikaj lepega, o tem sva sedaj prepričana. Proti jugu pogorju ne vidiva konca, saj zakrivajo obzorje nazobčani, gradovom podobni vrhovi njegovega srednjega dela nad Dabrom in Baškimi Oštarijami. Do tja bi rada prišla še danes, a kje je še to. Na zahodni, morski strani nama zapira pogled na morje Maljević Breg (1614 m), skalnat in z rušjem obrasel greben, ne dosti nižji od najine Šatorine, proti vzhodu pa je pogled prost. Lika se izgublja v sončni meglici, za njo pa že vstajajo bosanske gore. A povsod okrog naju, posebno še pod nama v Štirovači, gozdovi, sami gozdovi. Lep je ta kraški svet, lepoto pa mu daje prav to mogočno in nepregledno gozdno bogastvo.

Na vrhu Šatorine sva se morala odločiti za nadaljno pot: Ali naravnost proti jugu po širnem in kotanjastem gozdnatem svetu, da bi tako prišla na pot, ki drži iz Štirovače proti Baškim Oštarijam, ali pa proti zahodu preko Maljević Brega in nato navzdol na staro Premužičevo pot, ki sva jo zapustila včeraj na Alanu. Odločila sva se za drugo, predvsem ker so naju mikali lepi

razgledi na morje in otoke in ker sva si obetala tudi večjo preglednost pri samem iskanju poti. To iskanje je v komaj prehodnih gozdnih globelih in vrtačah bolj zamudno in utrudljivo kot lazenje po skalnatih pobočjih. Skrbelo naju je le rušje in prehodi v njem. Pokazalo pa se je kmalu, da sva srečno izbrala. Ko sva prešla lepo prehodni greben, ki veže Šatorino z Maljevič Bregom, sva našla v rušju izgubljeno, pred več desetletji nadelano stezico in ponekod celo obledede markacije. Verjetno je stezica že iz let po prvi svetovni vojni, kasneje pa je prešla kot že marsikaj v pozabo. Kdo ve, če sem sploh še zaide noga planinca. Tako sva prišla skoraj zložno na sam Maljevič Breg, ko kaj takega sploh nisva pričakovala, zato sva bila še toliko bolj vesela pogleda na skalnato belino otoka Paga, ki se je raztezal po vsej svoji dolžini prav pod nama, in na modrino morja okrog njega. A pogled naju vara. Med gledalcem in otokom je vmes najprej strmo obraščeno pobočje, nato široko kraško polje Mlinište z obdelanimi njivicami in kamnitimi hišami, nato sledi še manjši in popol-

noma gol skalnat hrbet, nato pa še strmo kamenito pobočje, ki se spušča globoko do samega morja. Potniki, ki se vozijo po avtomobilski cesti med Jablancem in Karlobagom, vidijo le najnižji del pustega pobočja, pa mnogi menijo, da vidijo že zgornji rob Velebita.

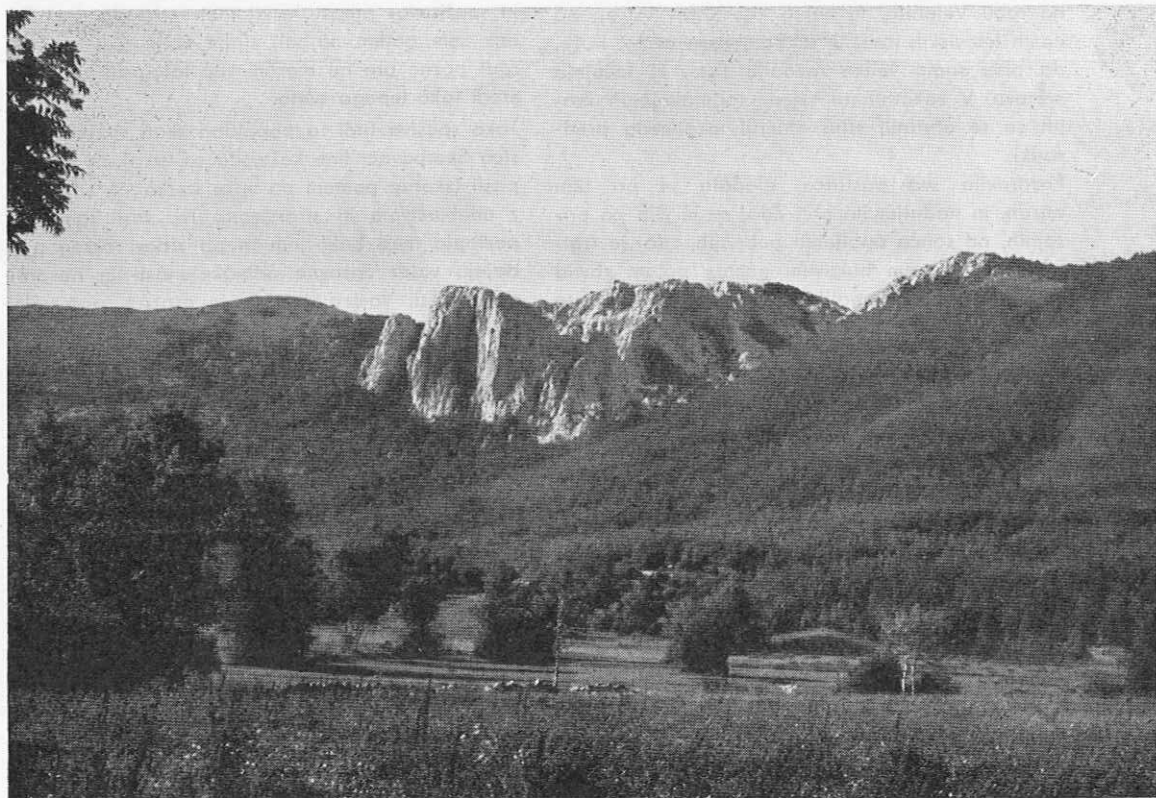
S pogledom se še zadnjič posloviva od najine lepote Šatorine, saj je poslej ne bova več videla ter se spustiva po strmih vesinah proti Mliništu. Spet naju zagrne bukov gozd, ki pa se mu pozna še razmeroma visoka nadmorska višina, sončna pripeka in vpliv ostre burje. Gozd pa je tudi vedno bolj opustošen, kar je najbolj gotov znak, da se bližamo človeškim bivališčem.

Tik nad Mliništem prideva spet na najino zvesto Premužičevo pot, ta naju poslej varno vodi vse do trde noči prav v Baške Oštarije, ne da bi bilo treba samo enkrat samkrat iskati pravo smer in se po razpotjih ozirati za izgubljenimi markacijami.

Pri Mliništu sva se ustavila ob zeleni, lepo ograjeni košenici. Mlada žena je pasla tu živino, v roki je držala lepo izrezljano preslico, s spretnimi

Ljubičko brdo nad Baškimi Oštarijami

Foto M. Ciglar

prsti pa hitro sukala nit. Ob tem si je popevala zateglo pesem. Ni me slišala, ko sem se ji približal. Imenitna podoba za moj objektiv, sem si mislil, pritisniti pa nisem utegnil, ker me je najprej zagledala velikemu volčjaku podobna žival, ki je čuvvala čredo samotne pastirice, pa seveda tudi njo, zarenčala je in predramila žensko iz zamaknjenosti. Oj, kako je spremenila obraz. Grdo me je ozmerjala, zaradi njenega nič kaj prijetnega čuvaja pa sem opustil sleherno misel, da bi jo slikal brez njenega dovoljenja. Poskusil sem zlepa, s prigovarjanjem, potem ji bolj za šalo kot zares ponudil plačilo, zviševal ponudbo, a vse zaman. Še sedaj mi je žal za vsklajene barve njene slikovite noše, pa okrašeno preslico in njen zamaknjeni obraz. Ko je bila tako trdna v svoji odločitvi, sem jo le vprašal, zakaj se brani slikanja. Pa mi je odvrnila, da se kot mlada žena boji moža, ki je nekje v svetu. Saj bi jo ubil — tako je rekla — če bi videl njeno sliko kje v časopisu, jaz pa da sem gotovo »čovjek od novina«. Sploh se ne bi dala nikoli in nikomur brez njegovega dovoljenja slikati, pa tudi on ji tega gotovo ne bi dovolil. Seveda sem potem odnehal, a čudila me je vztrajnost in odločnost, ki bi jo morda še nekako razumel v muslimanski Bosni ali na Kosovem in Metohiji, ne pa tukaj, na robu Velebita, le nekaj kilometrov vstran od naših letoviških mest in avtomobilske ceste. Kaže, da niso samo velike razdalje tiste, ki ločujejo svetove. V zakotnih in tujcem odmaknjenih krajih so se ohranili stari običaji in seveda pred sodki.

Pozdravila sva pastirico, gledala je pri tem vstran, in nadaljevala pot. Zdaj se je vila po prisojnih, od sonca opaljenih pobočjih, zdaj je izgubila v temačnem bukovem gozdu, potem zavila nekoliko višje, prekobalila ta in oni greben, a vse približno enako visoko, brez kakršnihkoli strmih in napornih vzponov. Kar naprej in naprej sva hvalila Premužiča in njegovo delo.

Pot je samotna. Hodiva pravzaprav po obljude-nem delu Velebita, a na poti ne srečava žive duše. Le zdaj pa zdaj zaslišiva nad seboj zvonk-ljanje oddaljenih čred in pa zateglo pesem vele-bitskega pastirja, ki prepeva svoje neskončno dolge in otožne ter tožeče »rozgalice«, kot pravi-jo takšnim pesmim v Liki in Velebitu. Ali ni bilo čuti prav te pesmi in imeti prav to počutje pred dva tisoč in več leti nekje na planjavah antične Helade, ali ni tej isti melodiji izgubljenih čred in samotnih pastirjev prisluhnil stari pevec in filozof ter po njej ubral svoje strune in misli o popolnem svetu, enostavni in čisti harmoniji? Prav gotovo ni moglo biti drugače. Ali je mogoče,

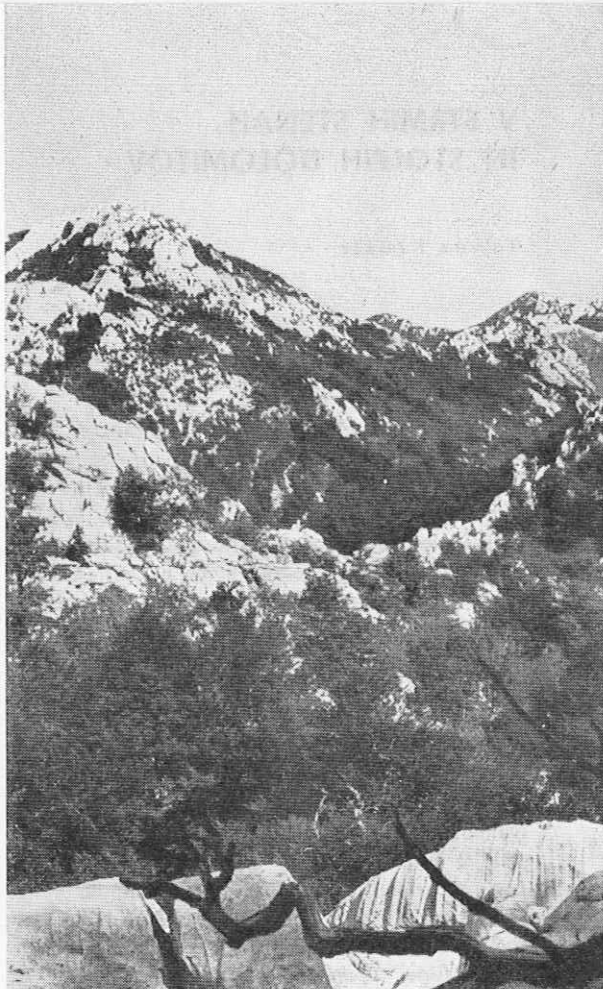
da more človek po tolikih stoletjih, tisočletjih, v tej naravni prvobitnosti spet zaslišati isto popolno melodijo in občutiti vso prostranost notranjega miru in popolnosti, kot so to mogli občutiti ljudje, umetniki, filozofi nekdanjega starega sveta. Že za majhen, majhen drobec tega počutja in kratak trenutek takšnega spoznanja bi bilo vredno priti semkaj na Velebit.

Pravzaprav sva čudna popotnika. Hodiva isto pot, pa se včasih ne vidiva dolgo, po uro, dve, ali celo več. Ponavadi sem jaz spredaj, gledam za potjo, ugotavljam po karti in višinomeru, do kam sva že prispela, pa iščem prizore in poglede, ki bi jih kazalo posneti za spomin na tako zanimivo potovanje. Moj popotni tovariš pa se ogleduje predvsem po rastlinskih združbah, še posebno gozdnih, ustavlja se med potjo, si zapisuje, kakšno je rastje, tako da ga potem dolgo čakam na kakem parobku, kjer je lep razgled, ali na križpotju, da se morebiti le ne bi zgrešila. No, razpotij je na Velebitu res malo, saj tudi poti ni veliko. Takšen način potovanja je prav prijeten, a vendar je njegova slaba stran ta, da včasih sredi popoldneva ugotoviva, da sva prišla morda komaj na polovico za ta dan odmerjene poti. Ostaja nama izbira, da ostaneva čez noč na poti, ali pa da ob večeru in že ponoči dirjava in »požirava« preostale kilometre tistega dne. Pri tem sem potem najbolj slabe volje jaz, ker zaradi pozne ure ne morem več fotografirati in to sredi tako lepega sveta.

Tako spešiva tudi ta popoldan skozi majhno vasico Skorpovac. Ime kaže, da so tukaj od nekdanj pasli (skorup pomeni po naše smetano), se bavili z mlekarstvom in sirarstvom. Tri, štiri kamenita poslopja med bukovjem in pa zidovi okrog njih dajejo videz časovne odmaknjenosti in nespremenljivosti. Vasica, kot da je prazna, prebivalci so najbrže odšli po živino, končno pa le najdeva staro ženico in malo z njo pokramljava. Ker vidim za hišo tudi fantiča kakih desetih let, povprašam, kako je kaj s šolo. Skoraj ne bi mogel verjeti: Zgodaj zjutraj se ob zori odpravi tistih nekaj otrok dve uri navzdol do morja, nato pa še nekaj kilometrov naprej z avtobusom do Karlobaga. Popoldne pa nazaj in tako vsak dan, razen morda pozimi, ko je burja premočna in snežni zameti previsoki. Kako neenaki so tudi otroci pred življenjem in, če hočete, tudi pred družbo. Ali mora res biti tako? Naši mestni otroci odhajajo skupaj s šolo k posebnemu puku na morje, pozimi na smučanje v gore, pa to ne le za denar svojih staršev, tu pa si predstavljam ubogega šolarja na strmi, kameniti poti, z volneno torbico na rami, štiri ure hoje sem in

tja, pa še avtobus; kje je potem učenje, kje igra, saj ga doma čaka potem še drugo delo. In se sprašujemo včasih po vzrokih, zakaj je pri nas toliko nepismenih in polpismenih ljudi. Tu je življenje drugačno, kot si ga predstavlja povprečen meščan. Nemogoče za vsakdanje pojme, a ljudje vseeno žive. Kako dolgo še? Gotovo je, da mora biti navezanost na rodno grudo, na rodno kamenje ob tolikem znoju in trpljenju nekaj posebnega, nekaj tako daleč od tega, kar morda čuti, pa največkrat še to ne, v sebi sodobni, tehnizirani človek, ki so mu njegovi ideali in cilji največkrat v slepem gonu po denarju in vedno večjem namišljenem ugodju »rastočega standarda«. Noč naju je dohitela visoko nad Ravnim Dabrom. Toliko je bilo še svetlo, da sva v vijoličastih sencah videla pred seboj kraško polje, zdelo se nama je krogu podobno, ki so ga od vseh strani obdajala strma, kamnita pobočja. Resnično, kot kje na mesecu. A za zadnje kilometre pred Oštarijami, ko naju je zagrnila že gosta tema, mi je posebno žal. Nad seboj sva bolj slutila kot videla divji skalnat svet, ki je segal prav do zvezdnatega neba.

Iz noči naju je zdaj pa zdaj spomnilo od daleč pasje lajanje, da se bližava obljudenim krajem. A kaj je to? Iz teme prihajajo vedno bližje čudni, skrivnostni zvoki, postajajo vedno glasnejši in bolj določeni, na koncu spoznava hreščoč glas radijskega sprejemnika in pa na sporedu domačo glasbo. In res, kmalu se iz teme izloči postava, ko pa pride do naju, ne da bi naju opazila, posvetim z baterijo. Bil je malce okajen »čuvar šume« v svoji zeleni uniformi, čez ramo je imel po domače obešeno lovsko puško, v roki pa je nosil tranzistorski sprejemnik, iz katerega so prihajali zategli zvoki bosanske sevdalinke. Če sva bila midva začudena nad tem, na kaj lahko naleti človek sredi temne noči na Velebitu, potem sva bila za najinega moža, celo sorodnega po poklicu prav gotovo izredne prikazni. Skoraj bi dejal, da se je malce ustrašil, saj takšna ponočna in nenadna srečanja niso ravno pogosta, posebno še, ker ni slišal najinih »gumijastih« korakov. Kmalu pa smo se vsi pomirili in ugotovili, da smo čisto navadni državljani. Povedal je, da je tu blizu doma in da se vrača iz Oštarij, kamor je šel k svojemu nadrejenemu gozdarju po mesečno plačo, pa se je potem tam malo predolgo zadržal s kozarcem v roki. A to srečanje z njim nama je prišlo kot naročeno, saj sva tako izvedela, da je nekje v Oštarijah najin stanovski tovariš, celo nadgozdar, torej naju noč ne bo pustila na cedilu. In res, prej kot je minila ura, sva dobila prenočišče v »službeni sobi«.

Skalnata divjina nad Raminim Koritom Foto M. Ciglar

Naslednji dan naju je pozdravilo sončno, a zelo mrzlo jutro. Po koledarju je bilo še poletje, do morja pa po cesti ni bilo kaj več kot deset kilometrov, vendar je kazal toplomer le pol stopinje nad ničlo. Najin gostitelj je pripomnil, da slana ob tem letnem času na Oštarijah ni ničesar posebnega. Veliko razliko v temperaturah pri morju in tu v gorah so bojda znali pred vojno tedanji turistični podjetniki bolje izrabiti kot sedanjí. Na Oštarijah je bil tedaj celo hotel, ki je uspeval prav zaradi posebnosti, da si je lahko, niti ne tako petičen letoviščar, privoščil hkrati kopanje v toplem morju in hladen planinski zrak. Na hotel pa spominjajo samo še razvaline. Sedaj so Oštarije pusta, na pol prazna, razpadajoča vas. Ali jim bo prenovljena asfaltirana cesta iz Gospića v Liki v Karlobag na morju prinesla boljše čase?

(Se nadaljuje)

V STRMIH STENAH IN STOLPIH DOLOMITOV

Janez Krušič

Pomladi 1967

Dežuje! Sedim doma v sobici in listam po Pau-sejevi knjigi: Sto izrednih vzponov v težki, kopni skali. Priznam avtorju, da je izbral v vseh Alpah od Chamoniških Igel v Franciji pa do Raxa v Avstriji res prave gorske »sladkorčke« za alpinistične sladokusce. Vse ekstremne plezarije seveda manjkajo, saj tam na meji človeških možnosti, ko bingljaš v stremenih v težkih previsih kot »salamama v dimniku«, najbrže nihče več ne uživa. Opisane in ilustrirane so le zelo težke plezarije, ki zahtevajo dobrega gornika, a ne »superekstremista«.

Marsikaterega od navedenih »sladkorčkov« sem že okusil s prijatelji z gora. Spoznali smo Zob velikana (Dent du Géant) v Montblancu, Piz Badile v Berglu, »Greiben upanja« v Piz Morteratschu (Bernina), drzni rog Cimone della Pala, »Pajčolanski raz« v Cimi della Madona (Pala skupina), južno steno Tofane, jugozapadno steno Male Cine, severozapadni greben Paternkofla, severovzhodni Seekofla (Karnske Alpe), zapadni raz Laserzwanda v Lienških Dolomitih, Stüdlgreben v Grossglocknerju, severno steno Hochtora v Gesäuse in seveda edinega zastopnika naših Julijskih Alp, ki je našel prostor v knjigi — Hornovo smer v Jalovcu.

Koliko lepih, nepozabnih doživetij. Ko sem listal po knjigi z znanimi obrazi gora — so mi zrasle pred očmi prave gore — vse nasmejjane v soncu — pozabil sem na dež in sajasto dolino.

Vstalo je novo hrepenenje po neznanih smereh in novih ciljih — ki ga pomirijo le dejanja.

Avgust 1967

In spet me je vabil in izvabil pravljčni svet Dolomitov. Pred odhodom mi je mati govorila, da bi bil že čas, da se umirim — in na dopustu raje počivam. A čemu toliko počitka, za počitek je še vedno čas. Je že tako, kogar so gore privile v svoj objem, tega ne izpustijo več.

Tokrat sva za obisk Dolomitov zmenjena z mladim Omanovim Jožetom iz Martuljka. Prav tako

kot njegov brat Tone stanuje skromni, preprosti fant v gorah, živi le za gore, ki jih obiskuje z vso svojo mladostno zagnanostjo in navdušenjem. Mahoma kot samouk je dojel vso prelest kame-nitega sveta. Nič težkega ni zanj pretežko. Nehote me spominja na pokojnega prijatelja z gora — Miho Ariha. Oba brata, Tone in Jože, imata najlepše možnosti, da postaneta odlična alpinista.

18. avgust — Kanalska dolina — Tolmezzo — Cimolais — koča Pordenone (1200 m)

Z Jožetom sva se v Trbižu javila pri prijatelju dr. Dolharju le toliko, da smo se zmenili za večerni sestanek v koči Pordenone. Vožnjo po Kanalski dolini vse do Tolmezza sem poznal iz prejšnjih potovanj. Tu pa sva se obrnila proti jugu na stransko cesto mimo jezercja Ambiesta. Prek prelaza cesto šele asfaltirajo tako, da je »prijatelj« (AMI) komaj zmogel vzpon po odseku, ki je bil dobrih dvesto metrov nasut z debelim gramozom. Obirala sva še neke ozke, zakotne ceste nad Clauzettom, dokler nisva za Maniagom prešla v skalno tesen, po kateri teče reka Cellina. Skozi osem km dolgo sotesko, podobno našemu Vintgarju, je vsekana v živo skalo lepa cesta. Draga investicija! Končno sva bila v letoviškem mestecu Cimolaisu, od koder pelje 14 km slabe gorske ceste po dolini Val Cimoliana v osrčje gorske skupine Monfalconi. Po štirih kilometrih vožnje po tem razritem kolovozu mi je avto odpovedal pokorščino. Šele z močnim doktorjem Piquetom smo na večer zmogli kolovoz vse do melišč pod kočo Pordenone (1200 m), kjer so nas sprejeli zelo gostoljubno. Potrebne počitka nam nato niso motili številni planinci.

19. avgust — južna stena Campanile di Val Montanaia (2171 m) tabor pred Cimolaisom

Skoro dve uri smo prtli v zgodnjih jutranjih urah po hudourniških skalah in meliščih doline Montanaia. Končno je zrastel pred nami divji stolp (Campanile), ki je presejal vsa naša pričakovanja. Nemo smo strmeli v samotnega orjaka. Ali ga bomo zmogli? Znani alpski slikar Compton ga je nazval: Nelogična gora. Res je, sredi venca gora stoji velikan na planji brez vsake grebenske zveze. Čudovito delo narave!

Leta 1901 sta poizkušala vzpon na stolp Italijana Cozzi in Zanutti — le 20 metrov pod krožno polico sta kapitulirala. Leto kasneje pa sta uspela avstrijska alpinista Saar in Glanvell, ko sta našla ključ smeri v oporni prečki. Danes ima Campa-

nile več težjih smeri in variant v severni in zapadni steni, toda klasične smeri prvopristopnikov po originalni izvedbi ne doseza nobena. Takrat je vzpon predstavljal gornjo mejo človeških zmoglosti — še danes pa velja za zelo težko (IV) plezarijo po strogih dolomitskih ocenah.

Ko je sonce že zlatilo vzhodno ostenje Campanila, smo začeli s plezo. Šele v prvem težkem vrvnem raztežaju smo se znebili mōre divjega skalnega kolosa. Naravni prehodi po policah, kaminih in zajedah so nas kmalu privedli na zelo izpostavljeni Cozzijev balkonček. Jože je splezal dalje po težki Cozzijevi zajedi z lahkoto kot mačka. Še hitreje pa je zmožgal skrajno izpostavljeno oporno prečko. Sledil je doktor, ki sva ga varovala v prečki z obeh strani. Občudoval sem izredno vitalnega 65-letnega moža, ki je telovadil po nekaj centimetrov široki polički kot kak akrobat, saj se je pod njim grezila 200 metrska previsna stena. In še je našel možnost, da je na tem kočljivem mestu (kot pri vsem vzponu in sestopu) lovil plezalne momente na svoj barvni film. Neverjetna hladnokrvnost! Še previsna Saarova poč, pa smo bili na široki polici, ki obkroža vso vršno kupolo. Odtod do vrha ni bilo posebnih težav, kjer smo si nasmeljani in srečni po peturni težki plezi krepko segli v roke. Z Jožem sva iskreno čestitala doktorju, ki je v svoji skromnosti pripomnil, da je bila med dvema dobrima gornikoma vsaka bojazen odveč. Kakšna skromnost! Fotoaparati so bili v akciji. Na nekaj kvadratnih metrov širokem vrhu je na žici pritrjen bronasti zvonček, na katerem piše, da tu zvonijo samo drzni. Njegov kovinski zvok se je tudi danes odbijal od venca prepadnih okoliških gora. Na samotnem vrhu smo dolgo lenarili in uživali lepoto kamnitega sveta.

Čakal nas je še sestop, ki ni bil nič lažji od vzpona. Po lažjem gornjem pečevju smo sestopili prosto. Prek navpičnih plati in kaminov pod »krožno polico« pa smo se spuščali petkrat po vrvi. Doktor, ki se je spuščal po vrvi prvič v življenju, je težko preizkušnjo opravil z odličnim uspehom. Nekaj odrgnin na vratu in oguljene hlače — in že smo pozno popoldne srečno prilezli z orjaka. Rad bi »skočil« pogledat ploščevinasti bivak na severni strani Campanila, toda nastopajoči mrak me je odvrnil od namere. Po dolini Montanai smo sestopali hitro — lovila nas je noč. Na večer smo v gostoljubni koči Pordenone zalili vzpon... Še večerna vožnja po gorskem kolovozu vse do prijazne jase pred Cimolaisom, kjer me je čakal avtomobil. Šotor smo postavili kar mimogrede.

Južna stena Campanile di Montanai (2171 m) ——— smer vzpona 19. 8. 1967

20. avgust — Erto — Longarone — prelaz Duran — Agordo — prelaz Aurine — prelaz Cereda — San Martino di Castrozza — taborišče pod prelazom Rolle

Ta dan sva se z Jožem v glavnem v deževnem vremenu »selila« v Pala skupino.

Dr. Dolhar se je vrnil domov pri naselju Erto nad nekdanjim jezerom Vaiont. Tu se je 9. oktobra 1963 zgodila katastrofa, katere preživeli prebivalci nesrečnih naselij ne bodo nikoli pozabili. Ogromen zemeljski plaz se je sesul v akumulacijsko jezero, ki je s pljuskom uničilo pol vasi Erto in izbrisalo s površja skoraj vse mesto Longarone. Danes je od milijonov kubikov vode jezera Vaiont ostala le majhna mlakuža in ogromna sesutina, ki pokriva polovico jezerske kotline. Razdejanje, razpadajoče ruševine, spomeniki s fotografijami ponesrečenih v Ertu, Longaronu in drugod — vsi nemo obtožujejo krivce.

Iz Longarona sva vozila z Jožem mimo izpraznjene akumulacijskega jezera Pontesei in se prek prelaza Duran spustila v Agordo. Takrat nisva

imela v načrtu obiska skupine Civelte, zato je ami spet požiral kilometre v prelaz Aurine (1299 metrov) in dalje prek prelaza Cereda (1369 m). Čudovita gorska cesta! Sploh so po vseh Dolomitih vse križem speljane krasne asfaltirane ceste, ki jih prevozijo milijoni domačih in tujih turistov. Mestoma sva naletela na ruševine hiš ob razdrapanih strugah hudournikov — in tudi poškodovane ceste. Posledica lanskih jesenskih neurij! Toda vse pridno popravljajo.

Dež naju je nato spremljal skozi dolino Cismon vse do letovališča San Martino di Castrozza (1450 m). Tik pod prelazom Rolle sva na prijazni jasi postavila šotor, nad katero prebada nebo drzni rog Cimone della Palla, katerega sva preplezala pred dvema leti s Pavletom.

Hladen veter, ki je vel prek prelaza, naju je zmrzil, da sva kmalu zlezla v puhaste spalne vreče, ki so naju čakale v šotoru.

21. avgust. S. M. di Castrozza — z žičnico na Rosetto — severovzhodni greben Pale di San Martino 2987 m — koča Rosetta (2578 m)

Jutro je bilo mrzlo — znak lepega vremena. Pustila sva šotor na jasi in se odpeljala v S. M. di Castrozza. Športne trgovine z novimi alpinističnimi rekviziti so naju najbolj zanimala. Pridružila

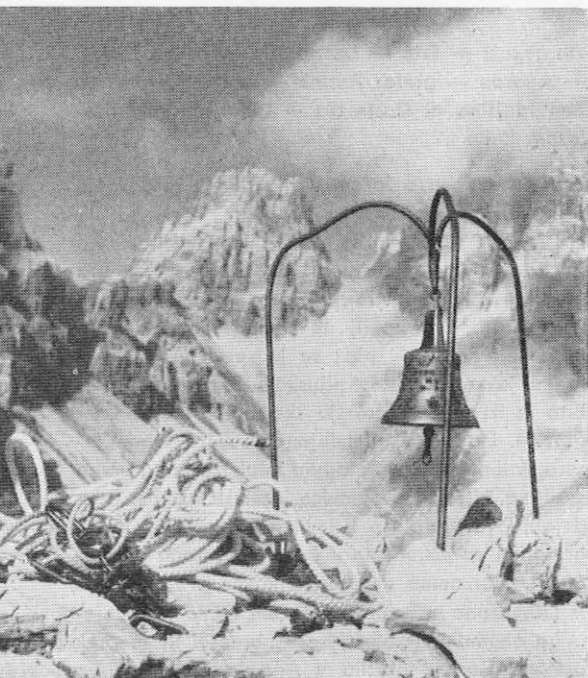
sva se skupini izletnikov, ki je hitela k spodnji postaji žičnice Rosetta. Kot gorski vodnik Planinske zveze Slovenije sem imel kar 40 % popusta pri nakupu vozovnice. Te ugodnosti žal na jugoslovanskih žičnicah nimamo. V prvi etapi se pelješ s sedežnico prek pašnikov in gozdov pod zapadni del Pala skupine. Z žičnico smo se nato dvignili prek prepadne stene na visoko planoto pod vrhom Rosette (2620 m). Kameniti, kotanjasti svet, podoben našim Kaninskim podom, mora biti pozimi mnogo zanimivejši. Hotela sva do bližnje planinske koče Rosetta (2578 m), kjer sva pustila vso odvečno kramo in si zagotovila prenočišče. Prijazni oskrbnik, verjetno tudi gorski vodnik, nama je dobro narisal skico vzpona po severovzhodnem grebenu Pale di San Martino — najine današnje informativne ture.

Nisva hitela — saj vzpon ni pretežak niti časovno predolg. Zahteva pa dober orientacijski čut pri iskanju prehodov v labirintu grebenskih stolpov, ki spominjajo na greben Rokav — Škrlatica. Pleza je lepa in zanimiva. Kako prav nama je prišla oskrbnikova skica! Malo sva se vseeno oddaljila od smeri s plezo skozi naravno okno in vzponom po krušljivi grapi v masivu. Pa je tudi šlo — čeprav težje. Po melišču vršne kupole je kar dobro izhrojena steza. Končno sva prispela na zložni, precej raztegnjeni vrh, po katerem so se vlačile cunjaste megle. Počivala sva ob skalnem možiču. Sredi popoldneva sva sestopila v smeri vzpona in našla tudi vse zgrešene prehode. Samo spust po vrvi iz četrtega grebenskega stolpa, vse ostalo pa sva plezala prosto. Ko se je sonce pogrezalo za Cimon della Pala, sva si že kuhala večerjo pred kočo. Pomanjkanje deviz! Prijazni oskrbnik mi je kot vodniku priznal brezplačno prenočišče v koči.

22. avgust. Gran Pilaster v Pali di San Martino (2987 m) — Koča Rosetta — S. M. di Castrozza — tabor pod prelazom Rolle

Z dnem sva z Jožem že šarila po jedilnici. Uslužni oskrbnik ni hotel vzeti denarja niti za čaj. Tudi tokrat nama je narisal skico vzpona po Gran Pilastru in zaželel srečno pot. Med Rosetto in Cimo di Roda sva sestopala po zvijugani, zaprodeni stezi, ki naju je privedla pod mogočni jugozapadni steber Pale di San Martino — nazvan v alpinističnih krogih kratko — Gran Pilaster. Šeststo metrov visoki, izredno strmi steber sta leta 1920 preplezala kot prva nemška alpinista Langes in Merlet. Ocena zelo težavno (IV) je vsaj za vstopni sistem kaminov skoro prenizka,

Na v:hu Campanile di Montanaia

Majhen prigrizek pod vstopom nama ni teknil. Verjetno zaradi bližine neznane, mogočne gore, ki je videti skrajno nedostopna.

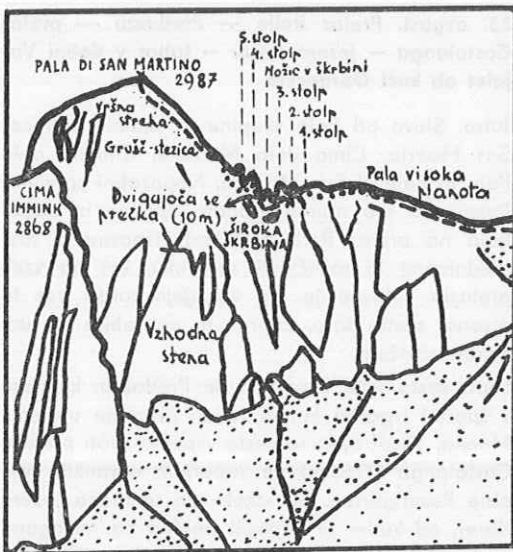
Glej, v sistem kaminov že pleza zgodnja naveza — moški in ženska. Torej ne bova sama. Vstopila sva v gladek žleb, ki privede na zaprodene police, nad katerimi se dviga dolga vrsta težkih kaminov. Jože je plezal lahkotno, hitro in zanesljivo. Pravi gornik! Stari, zarjaveli klini v gladkih kaminih so povečevali nevarnost težkega vzpona. Dosegla sva stolp nad kamini, kjer naju je šele obsijalo sonce.

Tedaj pa je prižvižgal blizu naju večji kamen, se odbil na plošči in se pognal v kamine, iz katerih sva pravkar zlezla. Smrtonosna pesem! Sprožila ga je naveza, ki je plezala nad nama v gornji tretjini stebra. Nepazljivost bi prisodil ženski. Jože je prečkal iz stolpa levo na stebrov raz. In spet prosti pad drugega kamna z višine najmanj dvesto metrov, nato še tretji. Iskala sva kritje pod prevesami. Jožetu so popuščali živci. Tolažil sem ga, da vsaka krogla na fronti ne zadene, tako tudi ne vsak kamen v steni. Umiril se je. Nadaljevala sva plezo po čudovitem, izpostavljenem razu. Skala je trdna, dovolj razčlenjena. Uživala sva tembolj, ker je tudi vpadno kamenje prenehalo. Poči, plati, prečke, vse je narava izklesala za alpiniste. Vzor dolomitske plezarije! Več vrtnih dolžin pod nama sva opazila še tretjo navezo. Kar dovolj obiska v Pilastru! Prilezla sva na polico, nad katero se dviga gladka, neprehodna poč. Smer vodi levo prek plati, v kateri je zabitih nekaj klinov, ki omogočajo prestop na vršno strmo rebro. Še en plezalni »sladkorček«! Nato so težave in strmina začele popuščati. Iz grebenske škrbine sva prešla v vršni greben in končno dosegla vrh po šesturni plezi.

Bila sva srečna, saj sva bila bogatejša za čudovito plezarijo in nepozabno doživetje. Za plačilo pa sva iz nahrbtnika izvlekla še veliko dozo breskovega kompota. V skalnem možicu sva našla vpisno knjigo, v katero se nisva pozabila vpisati. Gran Pilaster je danes doživel prvi obisk slovenskih gornikov.

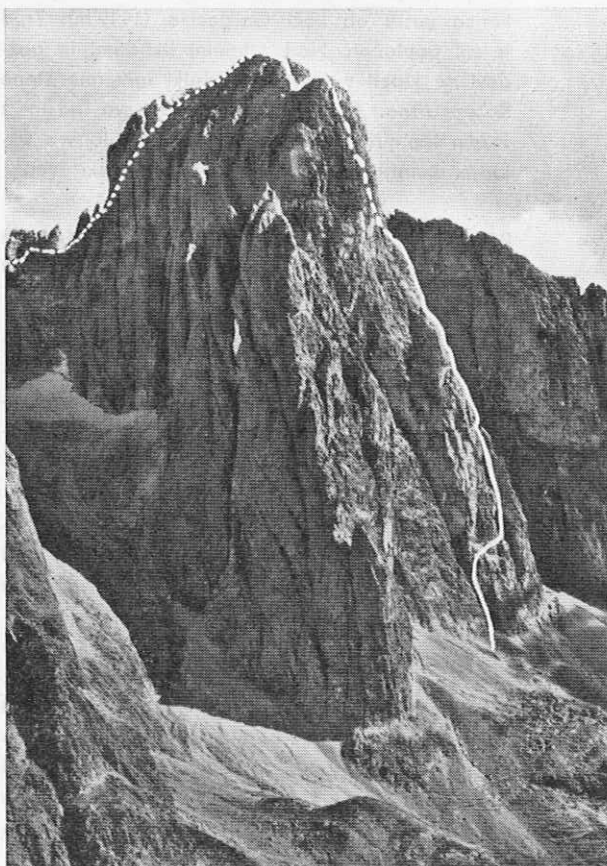
Povratek! Sestopila sva po istem grebenu kot prejšnji dan. Poznala sva vsako poličko, vsak kamin v labirintu grebenskih stolpov. Kar mimogrede sva dosegla visoko planoto in kočo Rosetta. Oskrbnik je bil vesel najinega uspeha — kot midva.

Z žičnico sva bila mimogrede v letovišču Castrozza in nato z avtom spet ob šotoru pod Rolle prelazom. Zadnji večer v naročju skalnih orjakov Pala skupine.

Severovzhodni greben Pale di S. Martino
- - - - smer vzpona in sestopa 21. 8. 1967

Pala di San Martino (2987 m) ——— smer vzpona po Gran Pilastru (22. 8. 67) sestop po severovzhodnem grebenu

23. avgust. Prelaz Rolle — Predazzo — prelaz Costalunga — jezero Karer — tabor v dolini Vajolet ob koči Gardeccia

Jutro. Slovo od Pala skupine in skalnih znancev Sas Maorja, Cima dela Madone, Cimone dela Pala in Pale di San Martino. Nepozabni spomini! Pospravila sva najino taborno opremo in odpeljala na prelaz Rolle (1970 m). Trgovine z razglednicami in različnimi spominki, kot na vseh prelazih. Glavno je, da kupujejo turisti vse to pisano, svetlo šaro, čeprav je ne rabijo in tudi kmalu zavržejo.

Lepa cesta teče v zavojih do Predazza, kjer sva v športni trgovini kupila nekaj plezalne opreme. Moena, Vigo! Spet se cesta vzpenja proti prelazu Costalunga (1753 m) na zapadnih obronkih skupine Rosengarten. Še »skok« do temnega jezera Karer, od koder je najlepši pogled na našagane grebene Latemarja. Vrnila sva se čez prelaz do selišča Pera. Odtod drži kakih osem kilometrov dolga, precej izdelana makadamska cesta do konca Vajolet doline pod Rosengarten skupino. Precej truda, celo potiskanja je bilo potrebno, da je »prijatelj« prikašljal šesto metrov višje od konca ceste ob koči Gardeccia (1949 m). Trud je bil poplačan. Nad zelenimi livadami in gozdovi so kipeli v nebo divji špiki in strme stene Rosengartna. Prav blizu gostišča sva našla z Jožem lep prostorček za šotor. Nabirala sva klorije, lenarila in občudovala lepi gorski svet.

24. avgust. Koča Vajolet (2243 m) — koča Re Alberto (2600 m) — jugovzhodna stena stolpa Winkler (2800 m — Vajolet)

Cunjaste jutranje megle so se vlačile okrog Rosengartenspitze, da sva opustila obisk njene prepadne vzhodne stene. Dneva pa ne smeva napraviti. Obiščeva pač stolpe Vajolet, ki so časovno mnogo krajši, toda plezalno zahtevni.

Ob koči Vajolet sva počivala. Bilo je preveč soparno, da bi vreme dolgo držalo. Hitela sva navkreber vse do kočice Re Alberto na planji pod južnimi nastavki stolpov Vajolet. Opazovala sva naveze v vseh stolpih. Največ jih je bilo v popularnem stolpu Delago. Katerega bi se lotila midva? V »Winklerju« je še najmanj gneče, zato ga obiščeva. Ta 150 m visoki stolp je preplezal prvenstveno avstrijski gornik Georg Winkler sam dne 17. 9. 1887. Za takratne čase veliko dejanje! Še danes, čeprav spleza nanj vsako leto stotine alpinistov, velja za zelo težaven (IV) plezalni vzpon.

Pri vstopu sva opazovala »mešano« navezo v Winklerjevi počki. Ženska se je »lovila« po izpostavljeni plošči kot pajek na steklu. Razburljivo! Hitro sva preplezala vstopni žleb in izpostavljeno polico, ki privede pod Winklerjevo počko. Stari klin naju je zapeljal na slabo razčlenjeno ploščo (kjer je prej telovadila ženska) desno ob počki. Šlo je kar hitro, čeprav je to mesto zelo težko in izpostavljeno. Nadaljnja pleza po strmih kaminih in kratkih prevesah je bila zaradi masivne skale pravi užitek. Dosegla sva vrh po poldrugourni teži plezi. S fantom in dekletom, ki sta plezala pred nama, smo si delili majhen zelo zračen prostorček na vrhu.

Povratek! Fant nama je ponudil svojo vrv za prvi spust z vrha. Tako je šlo hitreje. Za drugi 40-metrski spust v škrbino med Winklerjevim in Stabelerjevim stolpom smo uporabili obe vrvi. Jože, ki se je spuščal zadnji, je kavalirsko posodil dekletu plezalno čelado. Je manj lepo — a bolj varno! Še trije spusti po strmem žlebu, pa smo bili v podnožju. Poslovala sva se od novih plezalnih znancev. Pri sestopu v dolino Vajolet naju je že hladil in močil dež. O pravem času sva prelezla »Winklerja«.

25. avgust. Počitek v taboru Vajolet — izlet do kočice Ciampedie (2002 m)

Po nočnem neurju se je prebudilo krasno jutro. Žal so bile vse stene premočene, zgoraj po policah celo pobeljene z novim snegom. Ta dan sva z Jožem določila za dan počitka. Napela sva plezalno vrv med drevje in razobesila nanjo vslo vlažno in premočeno taborno opremo.

Dovolj je bilo tudi časa za pisanje precejšnje skladovnice razglednic domačim, znancem in prijateljem. Tudi dnevnik, ki je bil v zaostanku, sem spravil na tekoče. Ostali čas sva uničevala zaloge hrane, urejala opremo in lenarila. Sredi popoldneva nama je bilo brezdelja dovolj. Odšla sva na izlet do uro oddaljene gornje postaje žičnice Ciampedie na jugovzhodnih obronkih skupine Rosengarten. Lepa steza pelje skoraj vodoravno skozi macesnove gozdove vse do oblega griča, na katerem stoji gostišče in gornja postaja žičnice. Turisti se dvignejo iz Viga di Fasso kar za šeststo metrov v gorski svet s čudovitim razgledom na bližnji Rosengarten, skupino Sella, Marmolato, Latemar in drugam. Najini pogledi pa so se zamujali največ v silni vzhodni steni Rosengartenspitze, ki sva ji obljubljala jutrišnji obisk. Z ugašajočim dnem sva spet našla zavetje in počitek v najinem šotoru.

ESMAISONOV ZIMSKI VZPON PO FRÉNEYU spada gotovo med večje dogodke v evropskem alpinizmu zadnjih let. Brez ozira na incidente, ki jih je Desmaison imel l. 1967, je ugledno glasilo francoskega kluba CAF in GHM dalo opisu tega Fréneya s štirimi bivaki prvo mesto v svoji jesenski številki (okt. 1967). Članek je bogato ilustriran, čeprav slike niso najboljše, dovršena pa je celostranska podoba Fréneya z vrisano Desmaisonovo smerjo. Desmaison je vzel s seboj Pirenejca Flémattyja. Fréney je nedvomno najtežji pristop na Mt. Blanc. Desmaisona je zamikal tudi zato, da bi na najvišji vrh Evrope prišel tu čez pozimi. L. 1966 so bile razmere take, da je poskus odložil. Flémattyja je spoznal jeseni 1966 v Pirenejih. Ocena: alpinist prvega razreda, plezalski instruktor, specialist za smučanje, z vsemi fizičnimi in moralnimi sposobnostmi, izredno odporen, in »fant od fare«, s katerim ni težko delati v najtežjih razmerah.

V torek 7. februarja 1967 sta bila na Col de la Fourche pri -15°C , na vrh sta prišla v ponedeljek 13. februarja s štirimi bivaki v steni. Desmaison je za vzpon pričel trenirati meseca oktobra 1966, da ne bi izgubil kondicije, ki si jo je pridobil v letni sezoni 1966. Treniral je v Fontainebleauju ure in ure, ne da bi se ločil od skale. Preizkušal je mišice, vadil hitro in dolgo hojo, terjal maksimum od srca in pljuč. V enem dnevu je v plezalnem vrtcu zdržema plezal 1000 m (manjkala je le realna višina stene), pomagal si je tudi z žičnico na Aiguille du Midi, da bi se utrjeval proti mrazu v višinah. »Moralna odpornost je odvisna od fizične forme, slabo pripravljen alpinist je občutljivejši za mraz, najboljši čevlji in rokavice ga ne zadrže in ne obvarujejo pred ozeblinami, vendar tudi najboljša oprema ne more nadomestiti psiho-fizične kondicije.« Pri takih težkih preizkušnjah, kot je zimski Fréney, je velika nevarnost v tem, če se preveč zaneseš na najboljšo možno opremo. Res pa je, da je moderna oprema zadnjih let omogočila vstop v take ture, kakršne so se nekoč zdele nemogoče.

Desmaison in Flématty sta imela s seboj po en par čevljev, normalne hlače in vrhnje vatrane hlače iz crylorja, ki jih je možno obuti in sleči, ne da bi snel dereze in čevlje, dva lahka puloverja, volneno srajco, štiri pare volnenih rokavic, vsak dva para naočnikov za višinske razmere in za nevihte, nepremočljive hlače, nepremočljivo kapuco, po en par brezprstnih rokavic tipa Makalu, veston (lažji od himalajskega), spalno vrečo iz vatrane crylorja, poleg drugih navadnih stvari. V posebno opremo štejeta še plezalski šotor, gorilnik z gorivom za 16 ur, dve čelni svetilki, sprejemnik in oddajnik (ta zaradi oddaljenosti ni prišel v poštev, razen s Col du Géant), 2 vrvi po 50 m \varnothing 9 mm, 40 m pomožne vrvi \varnothing 5 mm, 30 klinov, 30 vponk, 4 stremena, rakete, 2 para smučarskih palic, cepine i. dr.

Računala sta s 4 dnevi in sta zato vzela s seboj 400 g suhega mesa, 4 velike tube mleka, 4 table čokolade, 1 škatlo tonimalta, 400 g sladkorja, čaj, juho, bonbone, 25 medenih keksov, za vsak dan po dve slani piluli po 0,50 g.

Plezala sta večji del pri temperaturi od -15° do -20°C , v ponedeljek pa jima je živo srebro ušlo na -30°C v višini 4600 m, v hudem vetru. Bila sta že blizu grebena Brouillard. Zjutraj sta popila samo nekaj tople vode, ob 13 sta bila na vrhu. Veter je ponehal. Nad njima sinjina nad belino alpskih vrhov in njuna sreča nad težko pridobljenim vrhom pa želja, da bi bilo do Grands Mulets čim bliže.

Vse dni sta višino brala z altimetra. Uštela sta se za en dan, sicer pa kljub težavam in preizkušnjam spričo sijajne telesne in duševne kondicije nista doživljala težkih kriz. Zgledno opravljeno ekstremno delo v zimskih razmerah!

SEVERNA IN ZAPADNA STENA DRUJA sta zvezani z mnogimi slavnimi alpinisti zadnjih 30 let. V zgodovino je Dru stopil že l. 1879, ko sta po južni strani prečila na vrh Charlet in Straton. 1931 sta poskusila v severni steni Gréloz in Roch. L. 1935 pa sta uspela Allain in Leininger. Zapadno steno je Allain proglasil za nemogočo, le z zidarskim orodjem da bi morebiti prišli čez. 17 let po tej Allainovi izjavi, l. 1952, je Magnone odprl prav tu novo stran v zgodovini alpinizma. Nato pride Bonatti, ki sam zmaga jugozapadni steber in užije občudovanje vsega sveta. Nato pridejo Amerikanci, Hemming in Robbins, nato Harlin z Robbinsom, nastopi direktna v zapadni, ki naj pomeni novo stopnjo v razvoju Magnonove dobe. Smo v dobi direttissim: Velika Cina 1963, severna

stena Matterhorna 1965, Eiger 1966, vsaka narejena z drugo tehniko, enotna je le želja, premagati najtežje. Katera tehnika je najboljša? Hiebelerjeva v Eigerju 1961? Anglosaška prav tam l. 1966, ekspedicijska? Ali tista, ki jo opisuje W. W. Sayre v knjigi »Štirje možje proti Everestu«: Štirje možje proti severni steni Everesta brez nosačev, brez izkušenj? Izzivali so dober okus, a vseeno prišli 8000 m visoko. Vse so nesli s seboj, nobene zveze z dolino niso imeli. Alpinizem v Himalaji! Ampak čisto tako pri zimskih direktnih ne gre več! Mraz terja težjo opremo, za veliko turo 25 do 30 kg osebne opreme, čas vzpona se podvoji, potroji, sestop je daljši in težji. Vendar alpinizem kljub temu ne sme postati nekaj drugega kot šport. Treba se je pripraviti na tveganje, vendar imeti v vsem pravo mero — pravi Yannick Seigneur, ki se je lotil direktne smeri v severni steni Druja 5. februarja 1967. Njegovi soplezalci so bili Claude Jager, Michel, Feuillarade, Jean Paul Paris. Izbrali so si Sayrovo tehniko, niso imeli šotorov, z dolino niso imeli zveze. Osem dni je trajalo osamljeno »podjetje« v steni, sedem bivakov v vrečah pri — 15 do — 25° C. Nekaj smo o njem že poročali, predvsem o tehniki, ki so jo nekoliko spremenjeno uporabili tudi dresdenski plezalci v našem Travniku. Prvi v prvi navezi je plezal brez nahrbtnika in opremil raztežaj. Drugi je imel nahrbtnik in izbijal kline razen tistih, ki so potrebni za pritrditev vrvi. Druga naveza z dvema nahrbtnikoma pleza z napravo, ki ji pravijo »jamar« (vitel), prvi v drugi navezi z njo poteguje oba nahrbtnika in vrečo z opremo, pokrito s plastiko, da lažje drsi (metoda »Bambine« v Eigerju 1966). Zadnji in drugi v navezi pobira pritrdjene vrvi. Druga naveza ima tudi nalogo, da pripravi bivake. Imeli so s seboj tudi stenski šotor za dva, vendar samo za primer slabega vremena, dve vrvi po 80 m, in 250 m ϕ 9 mm, 50 m á 7 mm, 80 klinov, 12 lesenih zagozd, 12 lednih svedrov »ražnjev«, 60 vponk, 2 vitla, 12 stremen. Navezani so bili vsi na plezalne pasove in oprte. Od zdravil so jemali samo aspirin, vitamin C in kalcijeve pastile, eden je rabil mazilo zoper ozeblino (vasodilatatrix). Imeli so s seboj adhezivne povoje, tricosteryl za lažje rane in stimulativne injekcije (za ekstremne primere — vendar odsvetujejo rabo). Hrano so si strogo racionalizirali in poskrbeli za dieto. Vsa južina je bila v posebni vreči, vse stehano na grame. — Alpinizem postaja »znanost«, oziroma, rabi znanost, da bi dosegel čim večje, »nemogoče« uspehe. Če bomo hoteli tudi mi dosegati take uspehe, se bomo morali sprijazniti s tem. Če se ne bomo, bomo zamudniki — kar naprej. Treba se je učiti. To pa je težko!

LAVINOLOGIJA, znanost o plazovih, je bila dolgo časa doma v Avstriji, tam so izšle številne knjige na temo »Schnee und Lavinenkunde«. Zdaj pravijo v Avstriji, da temu ni več tako, da jim manjka strokovnjakov, veščakov, učiteljev za ta »predmet«, ki je tako važen, če hočemo po pameti izogibati se beli smrti. Zdaj vodijo ameriški lavinologi, mnogo novega so odkrili Poljaki in Japonci. Avstrija nima inštituta, kakršnega ima Švica. A tudi Švica ne dohaja Amerike. Največjo eksperimentalno snežno ploskev pa imajo Japonci. Večina avstrijskih inštruktorjev ima zastarane pojme o nivo- in lavinologiji. V našem glasilu smo v letniku 1967 poročali — po švicarski literaturi — o neverjetnem napredku lavinologije v državah, ki so se do nedavna učile pri klasičnih alpskih smučarskih deželah. Avstrijski glas tudi nam trka na vest, čeprav — vsaj doslej — bela smrt pri nas ni bila pogostna. Če pa smo alpska dežela — in to zelo radi povemo — moramo vsaj poskušati, da ujamemo korak v znanju o snegu in njegovem gibanju.

GRANDES JORASSES se našim plezalcem še vedno upira. Pravzaprav tudi ni trdo-vratnih napadov od naše strani. L. 1967 so nas prehiteli Rusi in sicer Khergiani in Oničenko ter ponovno Čehi z Vojničkom in Zaharanskym. S tem se že skoraj moramo sprijazniti, težje pa z dejstvom, da so nas na tem mednarodno priznanem kriteriju odrinili Bolgari. Njihova naveza Kovandjev in Prodanov je preplezala to steno 28. do 30. julija 1967. No, Rusi so za nameček v Walkerju zarisali še varianto, ker se jim »ni čakalo v repu« pri nihalni prečnici. Iz počí je Khergiani plezal 50 m naravnost navzgor na črne plati in pri tem zabil en sam samcat klin. Lucien Devies, predsednik CAF, sam alpinist svetovnega imena, mu je dal epiteton »un grimpeur formidable« (strašen plezalec.)

PO VRHOVIH OKROG IDRIJSKEGA KOTLA

Lado Božič

Na znani geološki prelomnici in razvodnici med Črnim in Jadranskim morjem leži idrijsko-cerkljanski svet. To je svet med Alpami in Krasom. Tu ni več pravih Alp, niti še pravega Krasa. Vendar je od vsakega nekaj. Konec Alp in začetek Krasa. Med njima pa se vriva grupa hudaourniške Idrijce in soteska njenega pritoka Zale. Zanimiv kot slovenske zemlje je to. Žal, še vedno je nekam zapuščen, čeprav tega ne zasluži. Ni samo njegova krivda, če je še vedno nekako zaprt vase in odmaknjen od ostalega slovenskega sveta, čeprav je zemljepisno zelo primaknjen slovenskemu središču in porinjen na rob ljubljanske kotline. Šele pred dobrim letom dograjena sodobna cesta je odprla idrijski dolini in svetu nad njo okna in vrata v svet in obratno.

Čeprav še ni v tem, po svoje čudovitem svetu dolin, grap, sotesk in vrhov, vsega, kar naj bi zadovoljilo zahtevnega planinca in turista, pa ne moremo trditi, da so ti kraji nezanimivi in neprilvačni. Tudi lepi so. Ne poznamo jih, zato jim delamo krivico. Ali naj bodo zaradi tega še nadalje obsojeni na samotarjenje?

Svojevrstni idrijsko-cerkljanski planinski svet je razprostrt od črnovrškega Javornika na jugu do Porezna na severu in od Hudournika na zahodu do Veharš na vzhodu. Po tem svetu so razpostavljene vasice in naselja, posejane številne zgodovinske zanimivosti in raztresene mnoge prirodne lepote in redkosti. Tu je doma krepka slovenska korenina, ki je v naših najhujših časih pokazala svoje srce, slovensko odločnost in trdo žuljavo pest v borbi za svojo borno in skopo ped slovenske zemlje.

Na tem svetu in ob takem človeku je tekla zibelka slovenskemu partizanstvu v zahodni Sloveniji. Tu se je rodil in živel IX. korpus s svojimi enotami; tu sta bili ustanovljeni Vojkova in topničarska brigada; tu sta delovali bolnici »Pavla« in »Franja«; tu je ustvarjala tiskarna »Slovenija«. Še in še je bilo tu partizanskega življenja. Zadnja sovražnikova ofenziva se je prav na teh tleh spremenila v temeljit okupatorjev poraz.

To je najnovejša zgodovina tega kota slovenske zemlje. O njej pričajo številna partizanska grobišča, vrsta spominskih plošč, mnogo umetniških partizanskih spomenikov, tu sta še vedno ohranjeni bolnici »Franja« in tiskarna »Slovenija«. Tudi obe partizanski središči Cerkno in Vojsko sta še živi in vabita v obiske.

Mnogo naravnih lepot, mnogo posebnosti in zanimivosti hrani ta svet v svojih nedrih. Samo pokazati jih je treba, o njih spregovoriti, do njih odpreti vrata, in po tej razriti zemlji ne bodo več potovali samo planinski transverzanci.

Besede vlečejo, zgledi mičejo! Zato, dragi prijatelj, pot pod noge! Šla bova skozi naše kraje, po naših vrhovih in dolinah. Dihala bova planinski zrak, se razgledovala po idrijskem in zunanem svetu, uživala krasote narave in se spominjala let, ki so nam sicer še blizu, vendar se od nas zelo hitro odmikajo in tonejo, žal, tudi v pozabo.

Vsega, lepega in veselega, trpkega in spomina vrednega bova nabrala v najin popotni album. Občudovala bova čudovito cvetje kranjskih in lepih jegličev, oranžnih in rumenih kranjskih lilij, turških lilij, lepega čveljca, svišča, sleča, planik, murk in še mnogo drugih cvetic, ki jih čuva ta svet. V spominu in na filmskem traku bova s seboj prinesla posnetke ljubke srnjadi in ponosnih gamsov. Morda se bova srečala tudi z jelenom, volkom ali celo s pravim kosmatincem-medvedom.

Najprej morava ven iz kotla. Najina prva višinska točka je Mrutni vrh. Dviga se na vzhodni strani našega mesta, levo od cerkve na Gorah. Iz mesta ga zaradi gozda ne opaziš. Do njega bi jo lahko udarila po cesti čez Kovačev rovt do Rebra in od tu po cesti skozi Gore. Raje se bova cesti izognila in jo mahnila za markacijami transverzale skozi Veliko ravan. Prav pod vrhom bova stopila na cesto, ki veže Gore z Razpotjem. Še mimo samotne hiše onstran ceste in že sva na Mrutnem vrhu (891 m). Koj iz gozda naju pozdravi partizanski spomenik 47 padlim borcem tega območja. Par korakov višje je v zaraščenem vrhu še iz laških časov kamenit steber z razpadajočo orientacijsko tablo. Dokler drevje ne ozele, je od tu zelo lep razgled. Proti severo vzhodu leži vrsniška planota s Spodnjim in Zgornjim Vrsnikom, proti zahodu se vrstijo Govejk, Razpotje in pod Gradiščem Ledine. Prav pod nama je Idršek. Na severnem obzorju se podajajo Julijci, Karavanke in Kamniške planine. Od vzhoda proti zahodu pa se za nama kažejo Slivnica, Snežnik, Javornik in grebeni Golakov.

S poti mimo Kolenca opaziva v dolini del idrijskega mesta, nad njim pa Cerkovni vrh in v njegovem ozadju Jelenk. Skozi bukov gozd se bližava Razpotju (704 m). Na razpotju cest v Idrijo, Žiri, Gore in Ledine sva tudi na razvodju med Črnim in Jadranskim morjem. Na to naju opozori posebna tablica na prvi hiši.

Za krajši čas se ločiva od transverzale. Greva po cesti do Govejka in nato levo na Vrsnik. Lepi vasiči sta posejani po planoti, ki jo mejijo v dolini Žirovnica, Poljanska Sora, vas Žiri in ozka dolina Osojnice. Sredi planote je cerkva z lipo in partizanskim grobiščem. Prav tam na robu planote pa je gostišče. Vračava se nazaj do Govejka. Tu kreneva po bližnjici ali pa po stari vojaški cesti skozi Srnjak in Krnice v Ledine. Tu se spet srečava s transverzalo. Lepa vasica Ledine leži v podolu pod Gradiščem (995 m). V vasi si lahko ogledava gotsko cerkev iz leta 1666 in v njej sliko mojstra Janeza Šubica. Spominska plošča na kmetski hiši naju opozarja, da je bil v tej hiši rojen pesnik Anton Žakelj — Rodoljub Ledinski.

Ob hiši skočiva v breg in že sva spet na cesti, ki drži na Mrzli vrh. V pentljastem cestnem zavojju je partizansko grobišče. Od tu ni več daleč do zavetišča na Sivki. V bunkeriu naju postrežejo s pijačo in vpisno knjigo.

Nad zavetiščem stopiva na levo skozi gosto borovničevje na vrh Sivke (1006 m). Razgleda ni posebnega. Onemogoča ga mlada smrekovna rast. Najina pot se sedaj spušča navzdol do Lanišča. Zelo blizu Sovodna sva. Markacije kažejo ponovno v breg in na Bevkov vrh (1050 m). Znana Slabetaova kmetija je tu. S hriba nad hlevom si privoščiva lep razgled na Triglavsko pogorje, Blegoš, Ratitovec, Porezen, na Ermanovec onstran Sovodna in na Novo Oselico pod nama. Proti jugu je globoka dolina Idrijske preko nje pa Jelenk nad Sp. Idrijo s svojim bogatim vrtom kranjskega in lepega jegliča.

Malo po cesti, malo po stezi in že je tu sedlo Kladje (834 m). Ob partizanskem spomeniku se cesta prevrne na gorenjsko stran. Hodiva po razvodnici, po bivši deželni meji, po sedanji občinski meji, po še vedno živi meji med Primorsko in ostalo Slovenijo in po nekdanji državni meji. V gostilni naju lepo postreže dobrodušen gostilničar Vili. Nato pa jo mahneva za Štucinovo hišo po gozdnatem kolovozu, dokler ne stopiva na cesto, ki pride iz Cerkna in prevali v Kopačnico. Skočiva čez cesto in začneva vzpon preko senožeti, ki pokrivajo vzhodno pobočje hriba Škofje (974 m). Mimo senikov po stezah in kolovozih hitiva ob revnih bajtah, ki spadajo v Podlanišče.

Že sva okrog grebena, ki pada po tej plati v Kopačnico, in pred nama se odpre pogled na Blegoš in Črni vrh. Pri prvih hišah v Zgornjih Novakih zavijeva proti Robidenskemu brdu. Sprejme naju planinsko zavetišče cerkljanskega društva. Streljaj od Brda je pod Blegošem prva gorenjska vasica Leskoviča.

V zavetišču, ki je v privatni hiši, naju sprejmejo prijazni ljudje. Za pijačo ni težav. Prav tako ne za hrano. Postrežejo ti po domače, s tem kar so skuhalii zase. Prav dobro se počutiš. Tudi za spanje je preskrbljeno v planinski sobi.

Gledava Blegoš. Skok skozi Slugovo dolino na njegov vrh bi se prilegel in tudi izplačal. Če si že tako blizu tega plečatega in plešastega poljanskega očaka in napovedovalca vremena, se njegovemu miku prav gotovo ne boš odrekel. Blegoš sicer ne spada med idrijske vrhove, je pa tako lep in privlačen, da se mu v resnici ne moreš izogniti. Pa jo poberiva proti njemu še midva. Pot nama kažejo zelo slabe in obledele markacije, so pa zato bolj zanesljivi drogovi električne napeljave. Ko sva se na vrhu naužila razgledov in dišečega vonja bujnega cvetja, kreneva proti Črnemu vrhu, nazaj na najino pot.

Spet jo ubirava po občinski meji. Po senožetih Črnega vrha se spuščava proti Davči. Na sedlu kreneva na levo proti Poreznu. Na vrhu strmega gozda sva spet na prostranem svetu senožeti. sprehajava se po košenicah in uživava pogled na Ratitovec. V kotu med Humom, Cimprovko in Počansko goro hodiva. Lepo je tu, v teh senožetih, v času cvetja, lepo v času košnje, ko odmeva iz brega v breg pesem koscev in klepanje kos. Podolje se odpira v selško dolino, zapira pa se pred nama proti cerkljanski kotlini. V kotu obrneva v smeri Porezna po senožeti navzgor. Ob stezi opaziva še vreclec planinske studenčnice, ki pa je v poletnih dneh navadno suh. Pod košato bukvijo na vrhu sva spet na transverzali, ki sva jo zapustila na Kladju. Semkaj se vzpne iz bolnice »Franja« preko počanskih senožeti. Po transverzali jo ubirava po grebenu na vrh Porezna (1622 m).

Na najvišjem vrhu idrijske občine sva. Porezen je tudi ponos cerkljanske dežele in njenega človeka. Po pravici. Najviše se vzpenja proti nebu, razgled pa ima tak, da mu zlepa ni para. Čez Trnovski gozd in Kras se oko upre na naše morje, nato pa hiti pogled preko Furlanije in Dolomitov do Triglava in od tu daleč tja na slovenski vzhod. Stojiš v središču obširnega sveta, ki ga omejuje daljnje obzorje. Strmiš v Tolminske hribe, v Baško grapo in vasice raztresene po njenih bregovih. Bača, Kal, Stržišče, Rut. V raztegnjenih pobočjih

Porezna so doma gamsi, srnjad, veliki petelin in ruševac. Okrog vrha ti draži nos dišeča murka in drugo planinsko cvetje.

Vse to osrečuje, razveseljuje in sprošča. V to radost pa kane grenka in trpka misel in spomin. Prav na vrhu Porezna je spomenik 21 padlim partizanom. Prav do tu je segal plamen bojov. Spomenik je postavljen zelo visoko v naših planinah in je viden daleč naokoli. Poleg spomenika je še drug spomin. Ploščča, ki spominja na prvo planinsko kočjo, ki jo je postavilo cerkljansko planinsko društvo v začetku tega stoletja. Tu na vrhu sta se srečali naša preteklost in sedanjost. Dva dokaza naše borbe. Za planinske slovenske vrhove v avstrijski državi, za svobodo in samostojno življenje pod okupacijo in tiranijo fašizma. Spomenika sta spomin in opomin.

Porezen je torej poln doživetij. Po vsem, kar sva čutila in videla, nama tudi skromno nočišče in oskrba ne zagrenita nadaljnje poti. Zgodaj morava na pot. Dolga bo. Preko Idrijce morava. Na njen levi breg, na Šebreljsko planoto. Pred nama je pravi partizanski pohod.

Prečkava zahodni breg Porezna. Počasi se spuščava po skromni stezi, ki se vije skozi visoko travo in nizko grmičevje. Na grebenu morava

skozi lesno na južno stran. Ostanki italijanske »mulatiere« kmalu zavijejo v serpentinah navzdol. Pot je slaba, razpada, zato jo potegnava po nadelani stezi skozi senošet. Hodiva skozi vrste lepega in pisanega planinskega cvetja, ki ga je na tem južnem pobočju Porezna obilno. Že sva na grebenu, ki se loči od Porezna in izboči proti jugu. Prišla sva na planino Otavnik. Planina je zanimiva po tem, ker je to edina planina v občini, na kateri pasejo živino. Planina je skromna, toda prebivalci vasi okoli Kojce preživijo na njej vsako poletje večje število živine. Na planini je tudi staja in pastirska hiša. Tudi vodovod ima planina. Nad stajo se prekopaliva čez greben v sosednjo grapo. Pri studenčku se napijeva dobre planinske pijače, nato pa se počasi spuščava po senčnatem kolovozu do križišča poti, Vrh ravni (812 m). Poti se tu ločijo proti Jesenici, Zakojci, na Kojco in proti hišam, ki samevajo onstran globoke grape pod Poreznom.

Po severnem pobočju lepe Kojce (1300 m) korakava. Lep, plečat pa tudi precej visok greben je to. Leži v smeri vzhod—zahod. Pokrivajo ga gozdovi in senošeti. Že sva iz gozda in pod nama je raztresena skromna vasica Zakojca. Ljubko, čedno in prijazno naselje je to. Domačija dobro-

Samotna, značilna kmetija pri »Klavžarju« nad Idrijskimi klavžami

Foto Lado Božič

srčnih hribovskih ljudi. Rojstni kraj pisatelja Bevka. Preden stopiva skozi vas, še malo poškiliva nazaj proti Poreznu. Grapa loči zakojško polico od pobočja Porezna. Onstran grape so v bregu, v strminah, pripete kmečke hiše. Da pa je strmin in vrtoglavosti še več, so hiše postavili še na navpično štrleče peči in čeri. V Robeh, pravijo tej odmaknjenosti, Tu res ni bilo lahko življenje. Stari odmirajo, mladi pa se odseljujejo. V bajte pa se zasaja zob časa in jih počasi razjeda in uničuje.

Vas Zakojca ima šolo, vodovod in elektriko. Zadnji blagodati so si pridobili in priborili s svojim delom. Tudi na žrtve v vojni niso pozabili. Postavili so jim ličen spomenik.

Po grapi pod vasjo ni daleč do Hudajužine v Baški grapi. Z grapo vred sega v dolino tudi svet idrijske občine. V Baški grapi bogati idrijska občina s pravo železnico. Nič več in nič manj, tako pravijo, kot celih 200 m tira železniške proge Most—Podbrdo teče preko ozemlja občine. Skromno, zelo skromno je tako uresničevanje vseh davnih načrtov in obljub, da bo Idrinja dobila železnico. Načrti so bili izdelani že pred prvo svetovno vojno, do njihove uresničitve pa sploh ni prišlo. Železnica, ki jo je Idrinja pridobila s priključitvijo cerkljanske občine pred nekaj leti, sploh ni bila v tedanjih načrtih. In vendar ima občina danes železnico, čeprav je mesto zelo daleč od nje. Tudi dolžina je zelo kratka. Vendar bolje nekaj kot nič. Ob progi, ki teče skozi občino, tudi ni nobene postaje in idrijski občani ne morejo vstopati in izstopati na svojem ozemlju. Tako vlaki le sopihajo in hropejo skozi občino. Tu in tam morda včasih celo zapiskajo v pozdrav.

Lepa pot, ki je vdolana v zahodni breg Kojce, naju pelje v Bukovo. Nad samo baško železnico in cesto hodiva. Gledava v dolino in nasprotne bregove, kjer se v soncu bleščijo vasice Znojile, Obloke, v dolini pa se stiskata Koritnica in Grahovo.

Bukovo leži na sedlu, ki loči idrijsko in Baško grapo, ter med Kojco in Bukovskim vrhom. Tipična cerkljanska vas je to. Tu sta doma živinoreja in sadjarstvo. Odkar imajo cesto skozi Orehek in Vrh križa v Cerkno, so si ti kraji v vseh ozirih precej opomogli.

Mimo partizanskega grobišča se spustiva precej globoko, nato pa je treba spet v breg Bukovskega vrha. Mimo redkih kmetij se vzpenjava skoro pod sam vrh. Mimo kmetije v lepi dolinici jo usekava skozi njive v mlad zaraščen gozd. S težavo rineva skozi protje po nevidni stezi, dokler ne stopiva na odprt breg. Po njem zdrsneva v

grapo, še okoli hriba in pred nama je idilična vasica Police.

Vas je dobila ime po ravnici, ki leži pod Bukovskim vrhom in nad dolino Idrijce. Zanimivo je, da so stisnili hiše prav v breg, ravnico pa si pridržali za njive, ki se širijo prav na rob terase. Tja na rob so zrinili tudi malo gotsko cerkev, v kateri je freska mojstra Janeza iz Loke z letnico 1536. Vasica nosi tudi pričevanje iz zadnje vojne. Sedež okrožnega komiteja za Baško grapo je bil tu, nekaj časa tudi partijska šola. O tem govori spominska plošča.

Prebivalci planote so zelo simpatični in nad vse gostoljubni. Vas je znana tudi po tem, da nima cestne povezave z dolino. V svet drže le steze, včasih prav kozje, le proti Laharnu se ponuja izmučen kolovoz samo z eno utrto kolesnico, drugo kolo voza pa mora teči po zraku. Prevoz je delno mogoč samo preko Šentviške planote in od tam v dolino. Stik s svetom je v tem oziru mogoč samo skozi drugo občino. Če niso Poličani še prišli do dobre ceste, imajo pa dober vodovod in lastno električno centralo in, kar je glavno, nadvse pridni in delavni so.

S planote je lep pogled tja preko Idrijce na Šebreljsko planoto, ki leži na isti nadmorski višini. Človek bi sklepal, da sta bili nekoč planoti eno in da ju je nato ločila Idrinja.

V dolino, do Idrijce morava. Po stezi za cerkvijo se spustiva v strmo grapo. Zaletavava se iz brega v breg in zaradi strmine dejansko priletiva z vso silo v naselje Laze ob glavni cesti proti Mostu na Soči. Nazaj morava po dolini do naselja Reka, tu pa obrneva po visečem mostu čez Idrijco na njen levi breg. Nad Idrijco in njenimi pritoki je skoro od izvira do izliva nešteto visečih mostov in vlečnic, ki prevažajo ljudi in tovore. Po pravici bi to dolino lahko imenovali dolino visečih mostov.

Na bregu pogledava kvišku. Prav nad glavama opaziva na vrhu strmo odrezanega brega, na robu Šebreljske planote, majhno cerkev. Do nje morava. Mimo dveh hiš, že meriva korake po lepi beli stezi, ki je tu pa tam vsekana v skalo. Na vrhu si privoščiva pogled na najino pot, ki sva jo premerila izpod Kojce do tu. Lep razgled je. Šebrelje so lepa a zelo raztegnjena vas. Pravzaprav so kar tri vasi. Spodnja, srednja in gornja vas sestavljajo Šebrelje, ki ležijo prav tako kot Police na terasi nad Idrijco. Prebivalci se tudi tu preživljajo z živinorejo in sadjarstvom. Daleč naokoli slovi njihova posebnost, šebreljski želodec. Med vojno je bila vas požgana. Lepo so jo obnovili, uredili vodovod, napravili greznice, postavili dve lokalni električni centrali, zgradili za-

družni in gasilski dom. Za dobro počutje skrbita dve zasebni gostilni. Tudi prenočišče je možno dobiti. Med obema vojnama je vas slovela kot letovišcarska točka. Tudi sedaj gre razvoj v to smer. Vse je torej v redu, le za spomenik padlim borcem se še niso zedinili, kje naj bi stal.

Spet rineva kvišku, proti Šebreljskemu vrhu. Bliznjic ni, treba je po cesti. Na vrh grebena, ki se vleče od Rzelja (1076 m) do Jlenka, prisopihava pri hiši, kjer pravijo Na stanu. Mimogrede skočiva še na Rzelj, ki tudi spada v najin pohod. Oglasiva se v hiši tik pod vrhom. Na stanu sva na cesti, ki vijuga proti vzhodu na Krnice, na drugi pa opleta v serpentinah in hitro pade na Oblakov vrh. Pod nama je Kanomeljska dolina, ki se zliva proti Sp. Idriji in zlije v Idrijsko dolino. Onstran doline se dvigajo obronki Vojskarske planote s Hudournikom. Na Oblakov vrh hitro padeva po drčah in bližnjicah. Sedlo Oblakov vrh loči kanomeljsko in hotenjsko dolino. Lep pogled je čez Dolenjo Trebušo tja doli na Most na Soči. Na sedlu se križajo ceste v Sp. Idrijo, Trebušo, Šebrelje in Vojsko. Tu je tudi meja med idrijsko in tolminsko občino.

Po krajšem počitku se morava odločiti. Ali levo po stezi in nato po kolovozu ali desno po opuščeni in rušenci se vojaški cesti, na Vojskarsko planoto. Pred leti so živele želje, da bi to cesto obnovili v korist vojskarskemu turizmu. Želje se niso uresničile in verjetno se nikoli ne bodo. Občina prav gotovo nikoli ne bo imela toliko odvisnih sredstev, da bi jih naložila v to laško strateško cesto. Po tej strani torej ni mogoče z motorizacijo na Vojsko. Mimo nekaj samotnih hiš, ki stojе ob senci nekdanje ceste, prideva do kmeta Stržnikarja na planoti. Proti Hudourniku jo kreneva po kolovozu skozi gozd. Kmalu se odpre hudourniška senožet in že stojiva v Hudourniku (1163 m).

Strme pečine, ki padajo globoko dol na Oblakov vrh, na robu Vojskarske planote, to je hudournik. Spet svojevrsten razgled daleč naokoli. Matajur, Kanin, Triglav, bohinjski hribi, Porezen, Blegoš, Bevkov vrh, Črni vrh in pod njim Cerkno, vasi pod Kojco in na Šentviški planoti, dolina Idrijske, Šebrelje. Obsežen razgled torej, lepa in zelo hvalježna planinska točka, vendar zelo slabo obiskovana.

Proti Vojskemu sva namenjena. Oglasiva se še pri kmetu Žgavcu, ki naju gostoljubno sprejme. Po nekaj minutah sva že na največjem partizanskem grobišču v občini. To je grobišče na Vojšici. Nad tristo borcev počiva tu. Kamni na grobovih razpadajo. Razmisliti bo treba in stvari čim prej urediti. Istočasno bi bilo prav, da bi

primerno uredili celotno livado in jo na to zaščitili. Zaradi grobov in zaradi zaščitene flore, ki je tu okoli ne manjka. Malo naprej proti Ogalcem je najvišji vrh Vojskarske planote Planinica (1171 m). Pot naju vodi mimo kmeta Vojšicarja na Ogalce. Na kratek pomenek stopiva k Ogalškemu Petru, znanemu borcu in partizanskemu očetu.

S poti proti Vojskem stopiva še v tiskarno »Slovenija«. Globoko v grapi, na kanomeljsko stran leži. Dol gre po dobro nadelani poti kar dobro, malo težje pa je nazaj. Gozdni sopari se pridružuje še odvisna sapa pljučnega meha.

Vojsko je znana vasica. V deželi Kranjski je bila tu najvišja fara. V drugi svetovni vojni je bilo Vojsko znano primorsko središče partizanstva. Po vojni je obetalo postati pomembna turistična točka s sijajnimi smučskimi tereni. Toda s tem zaenkrat ni še nič. Cesta iz Idrije je vsako zimo dalj časa zaprta kot prevozna. Dom sameva, opuščena smučarska vlečnica pa žalostno propada. Stopiva na Školj, ki se dviga nad šolo, nato pa pohitiva še na Škratovše, kjer si ogledava na hiši stare freske. Morda o Vojskem še eno zanimivost. Preko planote je tekla v prvi vojni peta avstrijska obrambna črta, ki pa ni prišla do veljave. Ostanke te vojne opaziš na Sončnem robu in dalje v notranjosti Golakov.

Z Vojskega proti Golakom sva že hodila. Malce se bova ustavila le v Mrzli rupi, da bi si ogledala »šance« iz beneških časov in Taboršče iz še starejših časov. Sleme Mrzle rupe loči idrijsko in trebuško grapo.

Skoro pet ur hoje je pred nama. Mimo Hudega polja, čez Škrbino in Poslušanje bova tolkla kamenje po cesti, po kateri se je v času borbe v trdi noči premikal transport težkih ranjencev proti Colu, Postojni in dalje na Notranjsko, od koder so jih avioni prepeljali v Italijo.

Vrhove Golakov pustiva ob strani, čeprav je do njih le slabi dve uri poti. Poznava jih že. Poleg tega pa niso v najinem načrtu. Ne spadajo več med idrijske vrhove, vsaj na kartah ne. Starejšim Idrijčanom pa so še vedno zelo pri srcu. Prvi idrijski planinci so jih imeli za svoje, za torišče svojega planinskega dela. Tudi obiskovali so jih zelo pogosto, česar o sedanjih planincih ne moremo trditi.

V pripeki prisopihava na Malo goro nad Zadlogom, Z zadloške planote nama zaveje v obraz rahel vetrič, ki je nekoč vrtel vetrnice daleč na okrog znanega mlina. Malce se spustiva po cesti navzdol, nato pa stopiva v breg. Pot naju pelje mimo kmeta Kalarja. Kmetija je v pravi kraški globači in kaj radi jo obiskujejo volkovi in med-

vedi, ki pridejo na obiske v idrijsko občino. Steza se vije mimo prve hiše na Križni gori, skozi gozdove in ob kmetijah v Mrzlem logu. Svet se je odprl in pogled se upre v Nanoško gorovje. Že stopava po pravem krasu. Na cesto Črni vrh—Col stopiva med hišo pri Cencu in gostilno pri Kampelcu. Na skrajni južni meji idrijskega sveta sva. Pred nama je še zadnji vrh: Javornik. Po cesti je dobrih 12 kilometrov. Pojdiva raje po stezi, ki drži od gostilne v breg nad cesto. Na vzhodni strani hriba že zagledava kraške kotanje in dolinice, v katerih so postavljene skromne toda lične hišice prebivalcev po pobočjih Javornika raztresenega Kanjega dola. Mimo njih stopava proti končnemu cilju. Že sva ob temeljih stare Pirnatove planinske kočice in par korakov dalje je najvišja Medvedova kmetija. Na levo gori, na prepihu, pa uzreva novo Pirnatovo kočico. Na levo preko goličave se dviga zaraščen vrh Javornika. Javornik (1240 m) je najvišja točka ožjega idrijskega sveta in idrijskega planinskega društva. Vrh je bil pred prvo svetovno vojno zelo privlačna in priljubljena planinska točka idrijskih planincev. Tudi po drugi svetovni vojni je začasno vzplamtelo navdušenje za njo. Iz tega navdušenja je zrasla tudi nova kočica, žal, na neprimernem kraju. Burja na tem sedlu neusmiljeno gospodariti. Kmalu pa je začelo zanimanje za Javornik v idrijskem kotlu kopneti in danes so zelo redki, ki ga še radi obišejo. Pešcem je predaleč, motorizacijo odvrtača slaba pot in neprestano odprto vprašanje oskrbnika in oskrbovanja kočice.

Z vrha je znan lep razgled, posebno po dežju. Doli na Jadranu se ti odpočije oko. Prav zaradi razgleda in pogleda na morje je bil Javornik nekoč deležen množičnega obiska. Koliko ljudi pa je tedaj videlo morje od blizu, z brega? Še redkejši pa so se v njem kopali. Danes ni razdalja Idrinja—Koper nobena razdalja več in Idrijčani vsako leto v večjem številu romajo na plaže Jadranskega morja. Javornik je v tem oziru izgubil svoj pomen. Kako priljubljen je bil zaradi svojega razgleda, potrjuje šala: Znan idrijski šaljivec je v tistih časih zelo rad hodil na Javornik. S seboj ni nikdar pozabil vzeti daljnogleda. Poleg tega pa je za to pot obul vedno škornje. Ko so ga radovedneži spraševali, zakaj hodi na Javornik v škornjih, je važno in hudomušno odgovoril, da zaradi tega, ker mu daljnogled tako približa morje, da stoji v njem.

Razgled z Javornika so opisovali že nešteti njegovi obiskovalci. Daleč sega proti vzhodu in severu. Ob lepem vremenu vidiš v Ljubljano, ponoči njeno razsvetljavo. Na dlani so vsi naši mejni vršaci na severu, notranjski hribi s Snežnikom na

jugovzhodu in Nanosom na jugu. Pogled sega čez Polhograjske dolomite tja na Zasavje, pod nama pa je ravnica Godoviča, Hotedršice z Ravnikom in logaško polje. Čisto na levi so vrhovi nad idrijskim mestom. Razgled vedno bolj zapira bukova rast in vrh bo kmalu izgubil svojo mikavnost.

Na planinski koči sta vzdani dve spominski plošči. Prva je posvečena nestorju idrijskih planincev in prvem predsedniku planinskega društva v Idriji, profesorju Maksu Pirnatu. Postavljena je bila že pred šestdesetimi leti na prvi koči. Druga ploščica pa spominja na težke borbe partizanov na tem območju in na številne padle borce.

Z našimi vrhovi sva pri kraju. Pobočje Javornika se na severni strani strmo spušča mimo Lomov na črnovrško planoto, ki se raztegne proti Godoviču, nato pa obrne proti Hotedršici. Onstran Godoviča se to široko korito spet začne narahlo dvigati, vendar z najvišjo točko na Veharšeh ne doseže pomembne višine. Med Javornikom in Veharšem so odprta široka prirodna vrata Idrijske kotline, potem ko je v svojem podaljšku skozi sotesko Zalo premagala višinsko razliko med Barako in Godovičem. Tu teče tudi glavna prometna žila od Ralc pa do Bovca in Vršiča.

Veharše z Mravljiskim vrhom (867 m) so skrajno vzhodna točka idrijskega sveta. Svet začne spet padati proti vzhodu in severu, kjer se spusti skozi zadnjo idrijsko vasico, Zavratac, v sotesko Poljanske Sore. Proti zahodu leži dolanska planota, ki se konča na Gorah in Mrutnem vrhu, kjer sva začela najino pot.

Svet od Javornika dalje ni za naju več mikaven. Z Javornika jo pobereva čez Šajsno ravan v Črni vrh. Pot je zanimiva, saj pada proti dolini po nekakih širokih prirodnih stopnicah.

Mimo obeliska na partizanskem grobišču v Črnem vrhu sva na poti skozi Trebče v Koševnik. Onstran Trebč se loči cesta v Zadlog. Midva pa korakava po cesti in stezah proti Koševniku. Preden ga doseževa, obrneva po markaciji na Brinov grič. Tu je bil Vojkov logor, tu je junak umrl za rano, ki jo je dobil v dolini Idrijce. V spomin je bila po vojni na tem mestu postavljena skromna lesena kočica s spominsko ploščo.

Koševnik je bil nekoč priljubljena izletniška postojanka. Danes je tu pusto in tiho. Izogneva se cesti, ki se vleče po ključih v Idrijo in jo ubereva po gozdu na Pevc. Tu pospraviva še zadnji razgled, nato pa se spustiva po zahodnem in gozdnatem pobočju Pevca naravnost v dolino Idrijce. Pri Divjem jezeru stopiva na cesto Idrinja — Bela. Tako sva tudi z najino turo pri kraju. Obhodila sva mnogo vrhov, slemen in grebenov, ki se nizajo

Tratnikova domačija ob Gornji Idrijci, znana iz časov NOB

Foto Lado Božič

in vlečejo v svojem zunanjem obroču okoli idrijske kotline. Hodila sva po robovih idrijskega sveta, po mejah idrijske občine, po meji z Gorenjsko, po razvodnici med Črnim in Jadranskim morjem, po krajih, kjer so se vršile v zadnji vojni težke borbe in kjer je bila izvojevana zadnja in odločilna bitka z okupatorjem. Stopala sva po partizanskih stopinjah in poteh, obiskovala partizanska grobišča in druge spomenike, opazovala naravne lepote, življenje ljudi in se z njimi pogovarjala.

Prenočevala sva na Robidenskem brdu, na Poreznu, v Šebreljah, na Vojskem in na Javorniku. V štirih planinskih postojankah in v enem gostišču. Zaradi najine skromnosti sva bila povsod več ali manj zadovoljna. Ni nama žal poti in znoja. Še se bova vračala v te kraje.

Lepa je bila pot po zunanjem obroču vrhov okoli idrijskega središča. Znotraj tega obroča je še en obroč. Ožji je in obit prav okoli samega mesta. Tudi ta obroč vrhov je zanimiv. Na njih gledaš iz samega mesta. Dvigajo se do višine nad 900 m, svoja vznožja pa potiskajo prav v rudniške rove, ki so razpredeni pod samim mestom. To so kosmata Tičnica na jugu, ki bo kmalu posejala svoje smreke prav na trgu sredi mesta; Zagodov vrh na jugo-vzhodu, s katerega istočasno gledaš Triglav in idrijsko mesto; malo proti severo-vzhodu

porinjeno Gradišče; Cerkovni vrh in Kobalove planine na severni strani mesta; kopast Rejčev grič na zahodu ter Kodrov rovt, ki se naslanja na najvišji vrh, na Hleviško planino (907 m) na jugo-zahodu. Med obema obročema je ostal samo Jelenk (1106 m). Toda ta lepi vrh z vsem prostranim svetom pod seboj in s svojimi ljudmi zasluži posebno pozornost in zato tudi poseben obisk in opis.

Letos bosta izšli dve zanimivi planinski knjigi: Mladinska knjiga bo izdala izbrane spise Janka Mlakarja pod naslovom »Iz mojega nahrbtnika«, Cankarjeva založba pa izbrane spise predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Mihe Potočnika. Ljubitelje planinskega čtiva na obe knjigi že zdaj opozarjamo.

Izšel bo tudi tretji razširjeni ponatis Avčinove knjige »Kjer tišina šepeta«.

vstrijci pravijo, da je pravljica postala resnica, potem ko se jim je končno izpolnila želja, da obišejo Pamir. Pamir v centralni Aziji, ki meji na jugu na Afganistan in Kašmir, na vzhodu na Kitajsko, na severu pa na Kirgiško stepo, ta Pamir, nedosežna streha sveta, je končno odprt. Tu se stekajo mogočne gorske verige: Karakorum, Kven-lun, Hindukuš in Tienšan, tu izvira Amu-Darja, grški Oxus. V 13. st. je po njegovi dolini prodiral na vzhod Benečan Marco Polo. Severno od nje teče starodavna dolina Alai, svilena cesta skozi Pamir. Stara, klasična dežela meji na malo znani gorski svet. Šele pred 40 leti so ugotovili, da je tu najdaljši ledenik na svetu, ledenik Fedčenko, celih 70 km dolga ledena reka je to. Takrat so bili odkriti tudi tamkajšnji sedemtisočaki, eden od njih je dobil ime Pik Kaufmann, današnji Pik Lenina (7134 m). Nanj so prvi prišli l. 1928 Idrijčan Erwin Schneider, Nемеc Karl Wien in Eugen Allwein z nemško-sovjetsko ekspedicijo. Potem ni bilo do l. 1965 nobenega tujca tod okoli. Tedaj je SZ tu odpirala oči Sir Johnu Huntu. Športna sekcija Avstrijsko-sovjetskega društva je izrazila željo avstrijskih alpinistov predsedniku N. Podgornemu, ko je ta obiskal Avstrijo. Prišla je 50-letnica oktobrske revolucije, priložnost za alpinistični zbor na Pamir (o tem nemški viri ne govorijo). In tako je doletela 15 Avstrijcev sreča, da se povzpno na streho sveta, tako velika, da je združila v skupnem prizadevanju OAV, OTK in TVN. Izbrani so bili večinoma najboljši alpinisti, člani OAK, pokroviteljstvo nad ekspedicijo je prevzel sam zvezni prezident dr. h. c. Jonas, vodstvo pa sta prevzela Franz Huber in Erich Vanis, oba preizkušena vodnika ekspedicijskih. Huber, 31 let star, ima za seboj severno steno Matterhorna, Pointe Walker v Grandes Jorasses, Dhaula 1963 (Dhaulagiri II.) in NF ekspedicijo v Andeh l. 1966. Vanis je star 39 let in ima za seboj Eiger, vrsto najtežjih ledenikov v Alpah, dve ekspediciji na Kavkazu, s prvenstvenim vzponom v Ullukara-Tau, Dhaulagiri II, Kibo, Mavenzi. Ostali udeleženci so bili Richard Hoyer, Karl Kosa, ing. Peter Lavicka, Franz Michelmeir, Hans Schönberger, Helmut Wagner, Rolf Walter in Erwin Weilguni. Vsi imajo blesteč plezalski dosje, tudi najtežje vzpone v Kavkazu. O Pamiru bomo v tem letniku našega glasila še marsikaj brali, saj so imeli tudi slovenski alpinisti izjemno srečo, da dožive uresničeno pravljico in so od blizu gledali najbolj odmaknjeni, »zakriti« svet na planetu.

NEPALSKA VLADA je omejila število dovoljenj (permitov) za vzpone na himalajske vrhove, po katerih je speljala notranjo obrambno črto. Preko nje tujci ne smejo. Če je kdo zaprosil za cilj onstran nje, je Nepal zavlačeval z odgovorom in ekspedicija ni mogla na pot. Položaj se je poslabšal, ker so nekateri razglašali, da so na skrivaj prekoračili obrambno črto in ker so smešili vlado in njene eksponente v domačem tisku. Nepalski vladi je to seveda prišlo na ušesa in nič ni čudnega, če je take izpade označila kot kršenje gostoljubja. Znano je, da je nepalski kralj v najkrajšem času zvedel za ne preveč naklonjeno izjavo nekega tujega strokovnjaka o kralju. Kralj z njim — brez besede — ni več podpisal pogodbe. Nepal je zameril tudi razne tihotapske posle, nedovoljeno prodajo rekvizitov, lažne izjave spremnim oficirjem in posmehljive opombe na nepalsko religijo, prav tako nedovoljeno fotografiranje krajev, ljudi, obredov itd. Slabo vplivajo tudi trenja med sahibi. Serpe marsikaj vidijo in poročajo. Zato so zelo važne osebne kvalitete udeležencev: konciliantnost, tovarištvo, uslužnost, uravnovešenost, vzdržljivost, dobrodušnost. Star — team, zvezdniška skupina, lahko opeša prej kot solidno sposobna. Situacija je danes taka, da je več vredna uspešna ekspedicija na šesttisočak kakor ponesrečena na sedemtisočak.

Vse kaže, da je nepalsko ukrepanje evropskim ekspedicionistom velik opomin. Razbili so mnogo porcelana, ki ga niso znali ceniti, ker niso dovolj čislali ljudi, ki so jim s permiti ponudili gostoljubje, s tem pa tudi pričakovali, da bodo spoštovali vsa načela dežele, ki gostoljubje nudi. Tako nekako sklepajo najboljši nemški, italijanski in angleški himalajci, ko analizirajo nepalsko prepoved.

DRUŠTVENE NOVICE

ŠEJM BIL JE ŽIV

Zamejski goriški planinci so martinovali v Kobaridu

Spet se je plavi Petrobus pod vodstvom modrega maršala Petra dne 12. novembra 1967 zazibal z Martinovimi zagrizenimi pristaši čez državno mejo iz Gorice v Gorico, iz Stare v Novo in po obmejnih vlnudnostnih pregledih sproščen zdrčal po dolini Soški, pod Krn, do Kobarida, kjer je na trgu zraven Gregorčičevega spomenika odložil dragoceno breme goriških zamejskih planincev. Vesel jih je bil pesnik Šime, se milo oziraje po njih, ko so vstopali v restavracijo Zvezda, kjer pa vsa drugačna »zvezda je migljala«. Pod večer je med gosti vzvalovilo veliko začudenje. Orlovski nos Krna je ožarel v tako nenavadni večerni zarji, kakor bi ga slikar težko dojel v tej barvitosti. V žaru te luči je Krn obsijal goriške svoje častilce, ki so se zgrnili ob Martinovi mizi in se vzradovali ob prihodu odpolancev Planinske zveze Slovenije (dr. Miha Potočnik, Tone Bučer, Rado Lavrič, Mirko Fetih) in neumrljivih članov kluba »Juventus fervida«, kakor tudi sosednjih planinskih društev PD Kobarid, Nova Gorica, Tolmin, Sezana. Bilo je do dvesto ali več veselo razpoloženih gostov.

Zadonela je fanfara. Predsednik SPD Gorica Slavko Rebec je vsem tem zastopnikom izročil dobrodošlico. Vse posle vodeča dosmrtna tajnica Jožica Smet, ki je društvu omnis et omnia, alfa et omega, je z vso tenkočutnostjo vodila prijetnozabavni celovečerni spored. Predsednik dr. M. Potočnik je društvu in vsem navzočim izročil pozdrave vseh slovenskih planincev. Planinska skupščina 1967 je podelila odlikovanje tudi trem članom SPD Gorica.

Zlat planinski častni znak je predsednik pripel tajnici Jožici Smet s pripombo, da je pri vseh planinskih podvigih prava gonilna sila, pri zahtevnih turah neuklonljiva, svetel vzor planinske mladine, srebrn znak pa Karlu Kumarju — večletnemu predsedniku SPD, in Petru Čermelju, per-

manentnemu gospodarju, potnemu maršalu, poznavalcu planinskega cvetja in ženinu cvetoče neveste Rodice. (Prvi zlati odlikovanec pa je bil tov. Bernard Bratuš, tedanji predsednik SPD Gorica in še danes marljivi planinski sodelavec.) Harmonike z bobnom, planinci s ploski, predvsem pa mladinski pevski zbor Prosv. društva iz Štandreža pri Gorici, pa še odlikovanci sami s plamečimi lici so dali pečat temu dogodku.

Peter Čermelj

Jožica Smet

Karlo Kumar

Za razvedrilo je zabavna tombola v napeti igri porazdelila 4 glavne dobitke (fazane, zajce), 10 dobitkov cinkvin (praktičnih) in tri takozvane tolažilne tombole (šaljive).

Za okrepčilo je Martinova večerja privezala duše in dušice vseh z novokrščeno rebulo, pri čemer pa so bili srečni dobitniki vsi. Kmalu so se oživljeni duhovi začeli dvigati v višje sfere in so se rosne meglice ovijale preko namiznih vrhov, goriških stolov, draženskih kozljakov, krnskih zaplazov, matajurskih ravni in kukov, benečanskih kolovratov. Tedaj se je z domišljavo fantazijo spoprijel homo alpinus aureus (takega ni odkril Janko Mlakar) in se je prečudil, da so se goriški zamejci, v planinstvu še plebejci, drznili povzpeti se na divje kozje steze in trate — med alpske vzvišene aristokrate (pomežiknil je proti štabu)... Pa so le prav ti v Julijcih odkrhnili Zlatorogu gramček zlatá in po previših vtrgali srebrne očnice — trentarske pečnice. Saj: če postala je tajnica — Jožica zlata, dol k nji prifrli planincev cela jata. In če se je on res dvignil čez drn in strn — je že prav, da naš Karlo postal je srebrn. A Peter rastlinoljub? So zdaj Ciklaminčku vse rožce srebrne, previdno izdira bodeče jim trne, srebrno solzico na očnico vtne. Vse prav! Ampak zakaj ni modri zvezni predsednik prinesel s seboj še kaj tolažilnih znakov, kakor jih je imela tombola? Kakorkoli, k njegovi 60-letnici mu je zlata tajnica v imenu SPD

podarila zlato rebulo s šopkom
goriških nageljnov in mu je
moški zbor zapel triglavske zdra-
vice pod živahno taktirko Franca
Ľupinca, starešina Juventus fer-
vida pa mu je še glosiral:

Ti, ki stopil si s Kavkaza
na Bezenge,
nogo vsestransko si postavil
v potu, v žaru svojega obraza,
v Tatrah še veljak si se postavil —
zbiraj, zbiraj, kar v planine
leze ino gre,

o, saj vedno še
ti v licu beremo mladeniške
poteze,
ej, predsednik ti, častitljive
Planinske zveze!

Vsem nevarnostim, prepadam,
vsem naporom smej se v pest —
naš sotrpin — na goro nôsi
vdano križev šest!

Kakor si in boš prevzvišeni
Potočnik Miha —
vedi, da planinstvo v letih ne
presiha.

Na planini sončni in vetrovni,
čez vse Alpe — zrakoplovni,
živel naš — vrhovni!

Godba iz Podgore je udarjala
vesele. Planinske karikature prof.
Kovača iz Ajdovščine so izpolni-
le planinsko rajanje.

Sejm bil je živ, planinski kolektiv
že v pozni uri si je duška dal,
A Petrobus — kakó domov
je prišel s sejma,
pa le ni znal...

Avtobus je pri povratku naletel
na prometno oviro, da so brodo-
lomci vedrili vso noč na cesti in
so se vrnili čez mejo komaj
naslednji dan dopoldne. Kolika
smola!

Ludvik Zorzut

PLANINSKO SLAVJE V PREKMURJU

Nakljub vsem težavam, s kate-
rimi se morajo ubadati planin-
ska društva pomurskega pod-
ročja, je uspelo, da je PD Mur-
ska Sobota dokončno odprlo po-
mursko pot. Slovesna otvoritev je
bila v nedeljo 22. oktobra 1967
ob idiličnem Bukovskem jezeru,
ki ga od treh strani obdaja gozd.
Udeležba pri otvoritveni sloves-
nosti je bila izredno lepa. Bilo
je kar okoli 800 udeležencev.
Zelo veliko je bilo mladine. Otvo-
ritve so se udeležili predstavniki
vseh političnih in družbenih or-
ganizacij iz Murske Sobote, pla-
ninci sosednih planinskih društev,

iz Maribora, Čakovca, Varaždina,
Zagreba.

Slovesnost je odprl agilni pred-
sednik koordinacijskega odbora
pomurskih planinskih društev in
hkrati predsednik PD Murska So-
bota prof. Evgen Titan. Nanizal
je zgodovino nastanka pomurske
poti in orisal težave, s katerimi
se srečujejo planinci teh krajev,
ki sicer nimajo visokih gora, pa
vendar ljubijo gore in naravo.

O pomembnosti planinske poti
v teh krajih je spregovoril pred-
sednik Planinske zveze Slovenije
tov. dr. Miha Potočnik, ki je ob
tej priložnosti izročil srebrne
častne znake Planinske zveze Slo-
venije štirim zaslužnim planincem
iz Murske Sobote. Med njimi je
bil tudi predsednik tov. Evgen
Titan. Po govoru je predsednik
PZS dr. Miha Potočnik odprl pot.
Pri slovesnosti so sodelovali s
prosvetno kulturnim programom
člani planinske skupine iz Bel-
tincev pod vodstvom znanega
planinca Mirka Baligača — Di-
meka. Na sporedu so bile reci-
tacije in pesmi s planinsko vse-
bino. Tov. Baligač je sam obču-
teno zapel Gregorčičevo pesem
»Zakriviljeno palico v roki«.
Po otvoritvi je bila ob jezeru pri-
jetna zabava, pri kateri se je

Dr. Miha Potočnik odpira »Pomursko pot«

izkazala prekmurska gostoljubnost. Vreme je bilo tej lepi prekmurski prireditvi zelo naklonjeno. Tov. Baligač je za ta dan pripeljal na jezero svojo »ladjo«, s katero so se po jezeru prepeljali domačini v narodnih nošah s harmonikarjem.

Pomurska pot je dolga okoli 220 km. Cestam se skoro povsem izogne in je speljana po stezah in kolovozih, ima 32 kontrolnih točk, na katerih so štampiljke, ki predstavljajo kulturno ali pokrajinsko posebnost tistega kraja. Za obiskovalce poti je PD Murska Sobota izdalo posebne dnevnike s skico poti. Dobijo se pri PD Murska Sobota, Mladinska 22, ki rada daje tudi druge informacije.

S. Kos

NOVICE O SLOVENSKI PLANINSKI POTI

Transverzala št. 1. in razširjena pot, ki predstavljata slovensko planinsko pot, vedno bolj zbuja zanimanje planincev, slovenskih in jugoslovanskih. Čeprav je slovenska planinska pot za neslovenske jugoslovanske planince precej odmaknjena, se mnogi od njih lotevajo te lepe in širom po Sloveniji razporedene poti.

V zadnjem času se vrstijo druga za drugim vprašanja zlasti za pogoje nove razširjene poti, ki je dopolnitev transverzale št. 1. Planinci, ki so že prehodili transverzalo št. 1, si želijo ogledati še kraje in vrhove, ki so predpisani za to pot. Obvezne in neobvezne točke so raztresene po vsej Sloveniji, kar posebno mika oddaljene planince. Od obiska ni izključeno niti Prekmurje, ki sicer nima slovečih vrhov, ima pa zato druge zanimivosti in mikavnosti, zgodovinske, kulturne in pokrajinske. Od obveznih točk je v Prekmurju predpisan obisk zanimive romanske rotunde iz srednjega veka v Selu ter Gomile v Slovenskih goricah, kjer stoji visok razgledni stolp. Kdo ne bi z veseljem občudoval, ko hodi po Prekmurju, dolgonogih štorkelj in njihovih gnezd, ki so jih spletle iz dračja na dimnikih ali slemenih streh in celo na vrhu drogov električne napeljave!

Kdor prehodi celotno slovensko planinsko pot, to je transverzalo št. 1 in razširjeno pot, dobi v priznanje ličen znak, ki simbo-

lično prikazuje stilizirano oblikovan bel Triglav. Ozadje je sinje in predstavlja nebo in morje. Prek belega polja se vijuga pot, pod katero je Knafelčjeva markacija. Na zlatem robu je besedilo: Slovenska planinska pot. Zanimivo je, da se za slovensko planinsko pot močno zanimajo tudi inozemci. Poročali smo že, da je transverzalo št. 1 prehodil Holandec. V septembru smo izdali častni znak za prehojeno transverzalo prvemu Poljaku. To je Josef Masicki iz Pabianic, star 49 let. Pot je začel leta 1965 na Jezerskem pri Češki koči in tisto leto končal pri Tržaški koči. Nadaljeval je drugo leto pri Pogačnikovem domu in prišel do Ankarana. Končal je transverzalo 3. 8. 1967 spet pri Češki koči, potem ko je tretji del prehodil preko Pohorja, Uršlje, Slemen, Raduhe in Kamniških planin.

Razširjeno pot pa je kot prvi inozemski planinec prehodil dr. Ernest Pammer, višji sodni svetnik in predsednik senata v Gradcu. Transverzalo št. 1 je prehodil že prej.

Spričo povpraševanja o pogojih za hojo po slovenski poti iz kroga inozemskih planincev, bi bilo morda umestno, da bi se — vsaj zaenkrat v nemščini pripravil kratek povzetek o transverzali št. 1 in o razširjeni poti in o pogojih, ki veljajo za hojo po tej poti.

Mnogi planinci, ki pošljejo Planinski zvezi Slovenije transver-

zalni dnevnik v potrdilo za častni znak, izražajo svoje veliko zadovoljstvo, da so prehodili to dolgo pot, na kateri so srečali toliko lepote in zanimivosti. Marsikdo pa mimogrede omeni precejšnje stroške, ki jih je imel, preden je pot končal, vendar mu ni žal zanje.

Stanko Kos

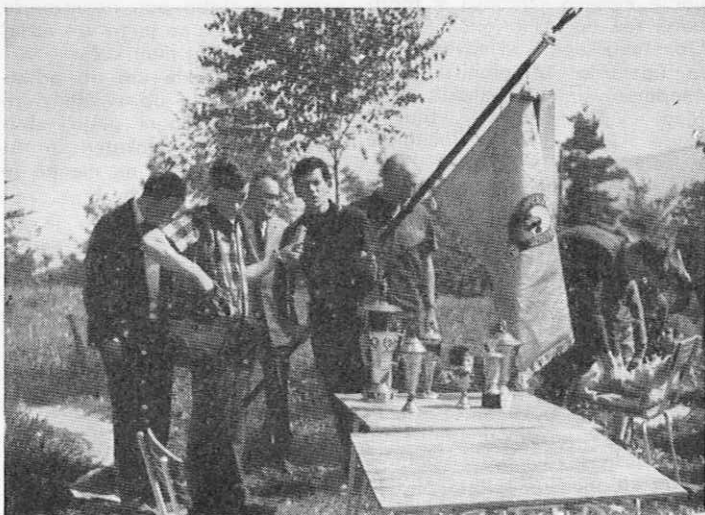
JUBILEJNI MLADINSKI PLANINSKI TABOR NA KOZJAKU

Obenem z letošnjo 10. letnico mladinskega odseka PD Kozjak-Maribor smo letos praznovali tudi deset let, odkar je bil postavljen naš prvi mladinski planinski tabor in to l. 1957 pri Mariborski koči na Pohorju. Mnogo mladih planincev je od takrat do danes že obiskalo tabore in tako smo letos razposlali več kot 50 vabil po vsej Sloveniji, saj smo hoteli čim lepše praznovati ta jubilej.

Otvoritev tabora je bila v soboto, 13. maja ob 20. uri s predavanjem Danila Škerbinka. Po predavanju smo prižgali kres.

V nedeljo, 14. maja ob 7. uri je bil start pionirskih, mladinskih in članskih ekip.

Ob 11.30 uri je bila slovesnost pri spomeniku NOB na Tojzlovcem vrhu, na kateri je govoril prvoborec s Kozjaka tov. Zalaznik Leon.

Prapor MO PD Kozjak-Maribor

Popoldne ob 14. uri pa je bila osrednja slovesnost. Razvili smo prapor mladinskega odseka PD Kozjak-Maribor. Za pokroviteljstvo nad praporom smo zaprosili komite ZMS Maribor in tako je po pozdravnem govoru prapor razvil sekretar komiteja tov. Ivan Marolt. Hvaležni smo komiteju ZMS za njegovo pozornost, zahvaljujemo pa se tudi vsem, ki so poslali prostovoljne prispevke: Planinski zvezi Slovenije, Planinskim društvom Nova Gorica, Mariborski tisk, »Železničar« Maribor, Mežica, Hrastnik, Kamnik, Ravne, Črna, Kranj, PTT-Ljubljana; Samopostrežni restavraciji Maribor, sindikalni podružnici zdravstvenega doma Maribor in Mariborski tekstilni tovarni. Lepo presenečenje so nam pripravili pionirji Podmladka PD »Bohor« iz Senovega, ki so sami prinesli spominski trak za naš prapor.

Po razvitju prapora je bila razglasitev rezultatov na orientacijskem tekmovanju.

Tabora se je udeležilo okrog 180 mladincev. Pripravljali odbor je imel mnogo dela, saj je bilo treba poleg prenočišč poskrbeti tudi za primerno ozvočenje in nemoten potek orientacijskega tekmovanja, kakor tudi samega tabora. V nedeljo je bilo poleg udeležencev tabora še okrog 150 ostalih obiskovalcev. Da je tabor pritegnil tudi pozornost družbeno-političnih organov, je razvidno iz tega, ker se je tabora udeležil predsednik koordinacijskega odbora za proslavljanje meseca mladosti v Mariboru, tov. Jože Florjančič.

Orientacijskega tekmovanja se je udeležilo 10 pionirskih, 10 mladinskih in 14 članskih ekip. Med ekipami so bile tudi 4 ekipe JLA in 2 ekipe Počitniške zveze.

PLANINSKI POZDRAV IZ LIBIJE

Dva delovna člana PD Janeza Trdine-Mengeš sta uredništvu in preko njega slovenski planinski javnosti novembra 1967 poslala pozdrave iz Bengazija v Libiji, kamor jih je poklicala poklicna dolžnost. V pozdravu sporočata, da sta sicer zamenjala »prelepe skale za puščavski pesek«, vendar nanje ne bosta pozabila in ostala seveda tudi še naprej naša naročnika.

Potem Lavriču in njegovemu tovarišu želimo srečno bivanje v vroči Afriki in srečno vrnitev v naročje domovine.

T. O.

SREČANJE PLANINCEV PD PTT LJUBLJANA IN MARIBOR

Letos praznuje desetletnico obstoja Planinsko društvo PTT Maribor. To pomembno obletnico je društvo proslavilo na zadnjem občnem zboru, društveno delo pa je bilo v letošnjem jubilejnem letu še aktivnejše.

Tudi srečanje med planinci planinskih društev PTT Ljubljana in Maribor sodi k temu praznovanju. Prvo nedeljo v septembru so se v prijazni Poštarski koči pod Plešivcem (800 m), ki jo upravlja PD PTT Maribor, srečali planinci obeh društev. Kljub slabemu vremenu se je zbralo nad 100 planincev. Dva avtobusa iz Ljubljane in eden iz Maribora so pripeljali udeležence srečanja do Sel, oziroma Rimskega vrelca, od tod dalje pa so ob zvokih harmonike nadaljevali pot do Poštarske kočice. Ne blatna in spolzka pot, ne megla in nizki oblaki, iz katerih je rahlo pršilo, niso pokvarili razpoloženja. Tudi kočica je pričakala izletnike vsa praznična: slovenska in planinska razstava, govorniški oder, ozvočenje, nadvse pa prijazen sprejem domačinov s šilcem domačega žganja, vročim čajem in toplim pozdravom. Pozabljeno je bilo deževno vreme in slaba pot, najvažnejše pa je bilo, da se je za vse našel prostor v dokaj mali koči.

Prehitro so tekle ure ob prijetnem razgovoru, ob zvokih dveh harmonik, ubranem petju, obujanju spominov. Nekateri so zunanost tudi zaplesali, ne meneč se za rosenje iz oblakov.

Pred odhodom v dolino je bil pred kočico zbor vseh udeležencev, ki se ga je udeležil tudi direktor PTT podjetja Maribor tovariš Martin Prevorčnik, eden izmed ustanoviteljev PD PTT Maribor. Predsednik PD PTT Maribor ing. Anton Gosar je z izbranimi besedami pozdravil planince PD PTT Ljubljana ter orisal zgodovino in delo tega društva od ustanovitve dalje. Posebno je poudaril bratsko sodelovanje s PD PTT Ljubljana in zaželel tudi za bodoče prav tako tesnega sodelo-

vanja. Potem je spregovoril predsednik PD PTT Ljubljana Jože Dobnik, ki je med drugim povedal, da ljubljanski planinci radi prihajajo v ta lepi kotiček koroske zemlje in na planine, ki ga obkrožajo. V imenu vseh članov PD PTT Ljubljana je čestital mariborskim PTT planincem ob njihovem jubileju in jim zaželel veliko uspeha. V spomin na ta jubilej in srečanje ljubljanskih in mariborskih PTT planincev pa je izročil predsedniku PD PTT Maribor umetniško planinsko sliko, darilo planincev PD PTT Ljubljana mariborskim PTT planincem. Prekmalu je minil lep dan, eden izmed mnogih lepih, ki jih večkrat pripravita PD PTT Ljubljana in PD PTT Maribor svojim članom. Udeleženci tega srečanja pa so povedali svojo željo, ki je tudi želja upravnih odborov obeh društev, da bi bila takšna srečanja planincev obeh društev vsako leto in to eno leto na Plešivcu, drugo na Vršiču. Torej drugo leto: Člani PD PTT Maribor, na svidenje na Vršiču!

-ik

ZGRADILI BODO NOVO POSTOJANKO POD ŠPIČKO (2050 m)

V preteklem mednarodnem turističnem letu, ko so se tudi naša planinska društva prizadevno vključila v domači in mednarodni visokogorski turizem, so bili doseženi lepi uspehi, ki so v čast planinskim jubilejem v l. 1968.

Planinsko društvo jeseniških železarjev slavi svoj 65. življenjski jubilej. Na Jesenicah je bila 19. aprila 1903 ustanovljena deseta samostojna podružnica SPD, za kranjskogorski sodni okraj od Bele peči do Žirovnice, še istega leta, 12. septembra 1903, je bila v Vipavi ustanovljena tudi ajdovskovipavska podružnica SPD.

V Ljubljani, Kamniku, Mozirju, Gornjem gradu, na Jesenicah, v Vipavi, Ajdovščini in v Mojstrani bodo ljubitelji gora slavili dolgotletni obstoj svoje planinske organizacije.

Jeseniški planinci so se skupaj z železarji odločili, da zgrade nad Zgornjo Trento, pod čudovitim obeliskom Špičke nov, večji, sodobno urejen planinski objekt.

Staro lesenjačo pod Špičko so zgradili med obema vojnoma neposredni nasledniki slavnih trentarskih gorskih vodnikov Pavra, Mota, Špika in Medveda. Leta 1935 so ti poznavalci gorskega sveta na najlepšem mestu, ki je varno pred plazovi pod Špičko v višini 2050 metrov zgradili za Club Alpino Italiano (CAI), ki so jo imenovali Rifugio de Simoni. Kočo je zgradila tržaška sekcija CAI.

Po osvoboditvi smo dobili v Rifugio de Simoni dokaj zalostno dediščino. Koča je bila izropana in popolnoma dotrajana.

Mimo nje smo hiteli z neučakanimi koraki v svobodni gorski svet.

Anton Blažej je bil motor pri večletnih prostovoljnih delovnih akcijah od leta 1948 do leta 1950 pri obnovi in povečavi stare koče. Nanovo urejena koča je dobila novo ime »pod Špičko«.

Obnova in povečava stare italijanske koče je opravičila vložena sredstva, napore in ljubezen. Koča Pod Špičko je za sedanjí vedno večji obisk številnih domačih in tujih ljubiteljev gora pretresa.

Čprav so Jeseničani komaj zgradili Tičarjev dom na Vršiču, se ne plaše novih naporov in stroškov.

Vsaka druga lokacija, višje ali nižje, bi bila napačna.

Upoštevati je treba tudi možnosti nadaljnjega razvoja visokogorskega turnega smučarskega športa v tem čudovitem svetu bele opojnosti. V zatrep gorenje Trente vse do pod planine Zapotok je speljana in vzorno urejena avtomobilska cesta, ki omogoča komaj slutene perspektive za razvoj smučarskega športa ne samo pod Kanja sedlom, Bavškim Grintovcem in Velikimi vrati, temveč tudi v krnici pod Pelci in Ozebniki. Zato bi bilo primerno že sedaj misliti na gondolsko povezavo smučarskega sveta pod Ozebniki in Pelci ter novega planinskosmučarskega objekta pod Špičko z gorenjo Trento preko Vršiča s Kranjsko goro oziroma preko Bovca z jugom.

Uroš Župančič

NAJ NE BO POZABLIJENO

Pred 895 leti, leta 1073 je Triglav prvič omenjen v orumenelih urbarjih, v darovalni listini Hen-

rika IV., ki je Triglav in njegovo sosesčino daroval blejskim, brik-senškim škofom.

Slavni zdravnik, botanik iz Idrije Janez Anton Scopoli je bil že leta 1758, pred dvestodesetimi leti na Storžiču in Grintavcu. Njegov naslednik v rudniku živega srebra v Idriji je bil še slavnější prvi naskakovalec Triglava Baltazar Hacquet, ki je že leta 1777, pred stoenaidevtedesetimi leti kazal pot v triglavske višave. Njegovi ljudje, ki mu jih je dal na razpolago baron Žiga Zois, so 26. avgusta 1778, prvi stopili za »ta vel'kim Jurjevcem« na »očakov kranjskih si'vga poglavarja«.

Komaj petnajst let pozneje, leta 1793 se je povzpel ustanovitelj ljubljanskega muzeja, grof Franc Hohenwart na Planjavo.

Pred stošestdesetimi leti, 2. septembra 1808 zabeleži očak Triglav prvi čisto slovenski obisk, na Triglavu: vodil je bohinjski gorski vodnik Anton Kos brata Jakoba in Janeza Dežmana. Jakob Dežman napiše o tem pristopu svojemu učitelju pesniku Valentinu Vodniku prvi slovenski planinski potopis o vzponu na Triglav. Brat Janez Dežman pa napiše pomembne besede: »Moje največje veselje je na gorah«.

V tem letu se je povzpel 20. septembra na Triglav tudi slavni gorohodec svetovnega imena Valentin Stanič, ki je preje že dosegel med prvimi ponosno teme Watzmanna in Grossglocknerja.

Pred stopenjdesetimi leti so obiskovalci Triglava poznali samo južne pristope preko Uskownice, skozi Voje ali pa skozi Zajezersko dolino in preko Hribaric. Leta 1818 pa odkrijejo po zaslugi barona Žiga Zoisa tudi pristop skozi romantično dolino Krme.

9. julija 1858 se je rodil dr. Henrik Tuma, 19. julija pa sin slovenske matere dr. Julius Kugy. Sredi poletja leta 1878 zgrade pri Utah v Zajezerski dolini prvo planinsko postojanko, naslednico Zoisove planinske koče.

Pred šestdesetimi leti, 2. avgusta 1908 so na Okrešlju otvorili Frischaufov dom.

Dvanajstega avgusta leta 1908 umrje starosta slovenskih planincev France Kadilnik.

Pred šestdesetimi leti, 17. avgusta 1908, zahteva severna triglav-

ska stena prvi krvni davek. V steni se je smrtno ponesrečil samohodec Karl Wagner.

Pred šestdesetimi leti, 10. decembra 1908, umre na Hudi ravni na južni, trentarski strani Vršiča slavni trentarski gorski vodnik Anton Komac Mota, ki je bil poleg Jožeta Komaca-Pavra najboljši vodnik dr. Juliusa Kugyja.

Pred dvajsetimi leti, 20. septembra 1948 je umrla zmagovalka severne stene Špika M. Debeljakova.

Uroš Župančič

SMUČARSKI TEČAJ

Ljubljanski AO že nekaj let poseva veliko pozornost turnemu smučanju. Če predstavlja alpinistika v bistvu gibanje v Alpah, je logično, da je turno smučanje velik del alpinističnega delovanja, oziroma bi moralo biti. Kljub množici smučarjev na urejenih pistah naših smučišč pa so zimske gore kljub vsemu zapuščene, celo alpinistov ni tam. Da bi turno smučanje med alpinisti čim bolj zaživelo, prireja AO Lj. Matica vsako leto tečaje in pohode za svoje članstvo. Tradicionalni so postali že pohodi in tečaji za praznik 1. maja in 29. novembra. Da bi udeleženci na turnem smučanju doživeli vse, kar le ta lahko nudi, je treba obvladati alpsko smučanje. Zato je bila tudi lani šola alpskega smučanja za članstvo AO na Vršiču v Erjavčevi koči od 27. XI. do 3. XII. 1967. Tečaj je bil združen z zaključkom plezalne sezone in sprejemom novih članov v vrste alpinistov. Na tradicionalen način je bilo sprejetih 5 alpinistov in ena alpinistka. Udeležilo se je tečaja 26 članov in pripravnikov.

Kljub slabim obetom pred pričetkom tečaja pa je novozapadli sneg že prvi dan zagotovil odlično smuko. Tri dni so udeleženci smučali na severnem pobočju Solne glave na Vršiču. Za zaključek pa so se preselili v čudoviti gorski svet na Slemenu nad Tamarjem.

V lepem vremenu so presmučali dva dni v gorskem ambijentu. Sneg je bil odličen, Smuke na Slemenu se je udeležila tudi skupina medvoških alpinistov.

Vijak

PLEZALNA ŠOLA AO LJ. MATICA

Plezalna šola na ljubljanskem AO poteka takorekoč že dve leti nepretrgoma. Izjema so le trije poletni meseci, ko je sezona na višku. Zajema plezanje v plezalnem vrtcu na Turncu pod Grmado, skupne izlete v gore, v zimskem času pa razne tečaje, zlasti pa predavanja z diapozitivi. Sem in tja si slušatelji ogledajo tudi kak amaterski film.

Stari način, ko je bila plezalna šola le dva meseca spomladi, se je pokazal kot neprimeren. Redno se je dogajalo, da so se obiskovalci večinoma razšli še pred koncem zaradi študija, ko se je šolsko leto bližalo koncu. Nov način je osvežil AO, saj pritegne in dalj časa zadrži mlade obiskovalce, aktivira obenem starejše člane na odseku s tem, da v »mrtvi« sezoni aktivno sodelujejo v življenju AO. Konec septembra, ko je končana glavna plezalna sezona, se prično predavanja, ki zajemajo zgodovino in razvoj planinstva in alpi-

nizma, ideologijo, tehniko, smučanje, prvo pomoč, samoreševanje in GRS, geologijo, morfologijo, vremenoslovje, favno in floro v Alpah itd. Teh predavanj je 18 in se vrste v jesenskih in zimskih dneh enkrat tedensko na društvenih večerih. Za popostritev pa poskrbe starejši člani odseka, ki posredujejo ostalim preko leta na vzponih in odpravah zbrano, bogato slikovno žetev.

Brž ko razmere dopuščajo plezanje, pa se dejavnost prenese v plezalni vrtec na Turncu. Poleg četrtkovih večeroh v društvu se prijavniki zberejo enkrat tedensko na Turncu, kjer si pod vodstvom inštruktorjev nabirajo izkušnje v plezanju. Ker je povprečno število obiskovalcev okoli 20, večkrat primanjkuje inštruktorjev.

Razumljivo je, da se iz takega širokega kroga vsako leto razvije tudi nekaj alpinistov, ki se prično resno ukvarjati z alpinizmom in kmalu dosegajo lepe uspehe.

Vijak

katerih sten se bo lotil v chamoniškem plezalnem paradizu. Dolg nekaj manj kot dva metra, s prodorno svetlomodrimi očmi, ki vidijo skozi tebe, ko te pogleda, z dolgimi zalisci in skuštrano plavaloso glavo in spričo vse njegove pojave začuda obrit, je z nasmehom in brez pomišljanja odgovarjal na vprašanja.

V Chamonixu je že od junija. Kaj je počel?

»Sprehajal sem se. Pregledoval sem smeri in jih preučeval.«

S široko roko, značilno za alpiniste, je odrinil lase z oči in si otrl pot, ki mu je v kapljicah visel skoraj na vsakem pramenu las: »Moram povedati,« je zavzeto in kot v opravičilo pristavil, »da mi niti najmanj ne gre za slavo in da hodim v planine za svojo zabavo. Ne, mir in samoto najdem v steni. Ni mi za denar, niti do tega, da bi z vodništvom kaj zaslužil. Zdaj pripravljam knjigo o lepota planin, honorar pa bom dal klubu za napredek alpinizma. Naslov knjige sem že večkrat spremeni. Zdaj je zelo prozaičen: Plezanje v Kaliforniji. Kalifornija je namreč moja domovina. Tako je lepa kot Francija. Sožitje planin in morja.«

»Sprehod v planine — je nadaljeval — to je zame lepota.«

»Lepota,« je povzel Roger. »Ali je to vsa lepota?«

»Nekoč sem bil v Notre Dame. Dopoldne. Sončni žarki so padali skozi poslikano okensko rozeto pod prav posebnim kotom. En sam pramen svetlobe v temačnosti neskončnega prostora. In orgle so igrale Bacha.«

»Ali uživaš mamila?«

»Ne, s seboj na plezalne ture jih pa nosim. Naj se zgodi nesreča, človek pa je daleč od sveta in morfi imam za lajšanje bolečin.«

»Kaj pa popevke, plošče?«

»Pustimo popevke! Od plošč imam najraje koncertne. Obožujem jih. Seveda s klasično glasbo. Na koncerte ne hodim rad. Preveč ljudi je na kupu. Počutim se med njimi zelo nesrečen. Sploh sem v množici nesrečen. Da o koncertni publiku posebej niti ne govorim. Parižani, na primer, pridejo na koncert in ga ne znajo poslušati. Če hočeš kaj od glasbe, moraš imeti stik z njo, vtopiti se v njej. Zato moraš biti sam...«

»Kakšno hrano nosiš s seboj na ture,« je Roger prozaično posedlal na posvetne reči.

ALPINISTIČNE NOVICE

AVANTURIST IN ALPINIST HEMMING

V tistem delu Chamonixa, ki je daleč od velikega sveta, je zastojniški kamp, brez vode in vsega tistega, kar srečaš v sodobnih kampih. Tod se zbira alpinistična elita z vsega sveta, od Japoncev, ki jih kar mrgoli in ki jim pred vsako turo budistični menih v slovesni opravi razdeli nekakšne listke. S Hemmingom ob pravi jugoslovanski turški po kosilu. To je bila tudi past, da smo Hemminga ujeli k pogovoru, kajti sovražni intervjuje in vse, kar je z novinarstvom v zvezi. Ivan Meden, doma nekje z Notranjskega, ki ga je življenje že pred leti zaneslo na Francosko, njegov plezalni tovariš osemindesetletni Roger Saint-Pierre, pa profesorica matematike Françoise, smo ji rekli kar Franca, in še fant iz Strassbourga, ki si je bil pri sestopu v steni izpahnil ramo, pa Franc Štupnik-Cicko, kemi-

graf iz Ljubljane, ki naju je varno vodil na vrh Mont Blanca in ki pravi, da bi se mu zgodila krivica, če ne bi zapisal, da je član alpinističnega odseka PD Ljubljana-matica... In še drugi, ki sem jih prvič videl, pa jim ne vem imena.

Predvsem, Hemming naj bi svetoval, kako naj se Ivan, Roger in Cicko lotijo zahodne stene Druja. Jaz pa sem hotel intervju. Pa sem imel lahko delo, saj sem postavil le prvo vprašanje, vse drugo je spretno kot le kaj spraševal Roger. »Dosti smo slišali že običajnih fraz,« mi je kasneje pripovedoval. »Ustvarimo si podobo o človeku Garryju Hemmingu.« Torej: »Kakšne načrte ima Garry Hemming v neposredni prihodnosti?«

»Načrte? S prvim vozilom in avto-stopom na morje — v Calanque na francoski riveri, kjer počivamo.« Videti je, da je Hemming res že vjaven novinarjev. Izognil se je odgovoru, kajti slišati sem hotel,

»Klobase, sladkor, beljakovine, kalorije. Nahrbtnik je vselej težak. Največ je v njem plezalnega orodja.«

»Kdo je tvoj največji prijatelj v steni?«

»Z Lotharjem sva najbližja prijateljca.«

Lotharja je lani rešil v steni Druja. Njega in še enega Nemca. Drugim reševalcem to ni uspelo. Hemming ju je živa spravil iz stene. O tem še zdaj govore v Chamonixu. Po tem se je Hemming tudi proučeval, celo bolj kot s svojo prvenstveno smerjo v Druju — ameriško.

»Kje pa sicer živite?«

»V Parizu nimam stalnega bivališča, četudi veliko živim v njem. Kje? Pod mostovi. Ljubim Pariz, njegovo bogastvo umetnosti, galerije, arhitekturo...«

Naposled je vendarle izdal, v kateri steni je bil nazadnje. V Grandes Jorasses. Vstopil je v nedeljo. Pri nekem prehodu se je preveč zamudil in je odstopil. Pri katerem, ni povedal.

»Če pa hočete v zahodno steno Druja, morate na pot že zgodaj zjutraj in priti do bivaka v Rognonu. Čim prej boste prišli, boljše mesto si boste izbrali. Ne bivakirajte prvič v sami steni. Zgodaj zjutraj pa čez ozebnik. Ta je popoldne zaradi západnega kamenja prenevaren.«

Dober nasvet, kajti naveza je nameravala bivakirati v steni in čez ozebnik popoldne.

Chamoniški samotar tudi na zadnje vprašanje ni okleval: »Moj poklic? Avanturist!«

Roko pa je trdno stisnil v slovo.

Vlado Jarc

NAVEZA GROSS-MANFREDA V TATRAH

20. avgusta 1967 sta Peter Gross in Marjan Manfreda, člana AO Lj. matice, skupaj s skupino slovenskih turistov-planincev odpotovala v ČSSR. V Pragi sta preko Poprada nadaljevala do Popradskega plesa v Mengušovsko dolino.

Vzponi, ki sta jih tam opravila v osmih dneh, so več kot odlični, razveseljiva pa je še posebej prvenstvena smer, ki sta jo v odgovor na češkoslovaške uspehe pri nas imenovala Špik.

24. VIII. sta ponovila J raz Volove veže (III), smer Stanislav-

skega (V) in Puškašovo smer (V—VI), vse v isti steni.

25. VIII. sta ponovila Puškašovo smer (VI) v J steni Ošarpancev, v sestopu pa sta preplezala še J grapo v isti steni.

26. in 27. je deževalo in sta bila obsojena na počitek.

28. VIII. sta odšla čez Komanovo sedlo, pod steno Galerije Ganek. Tu sta ponovila »klasično smer« (IV) in smer Stanislavskega (VI). 29. VIII. sta v isti steni preplezala še dve smeri, zadnjo navzdol. Smer »Orlovski« je ocenjena s VI, »desna« pa s III.

30. VIII. se jima je nameravani vzpon ponesrečil, ker sta se že takoj pri vstopu zaplezala, zato pa sta naslednjega dne uspela v novi smeri Vihodnega štita nad Železno brano. Smer je izredno težka (VI) in so se z njo pred njima že poskušali tudi razni češkoslovaški alpinisti.

F. S.

ALPINISTIČNO SMUČARSKO PRVENSTVO

Zadnja leta ponovno opažamo večji interes alpinistov za smučanje in istočasno tudi večjo kvaliteto. Eden najlepših dokazov za to je vsako leto večja udeležba na raznih memorialih in drugih tekmovanjih. Čeprav je predzadnji sestanek načelnikov (na Kalu) ovrgel predlog, da bi bilo potrebno sprejeti med pogoje za dosegno naziva »alpinist« tudi smučanje, sodim, da misel o uvedbi tekmovanja za posamezno in ekipno alpinistično prvenstvo v smučanju sedaj ne bi bila več prezgodnja.

Teško bi bilo samo za to uvajati novo tekmovanje, saj so koledarji že tako prenatrpani, prav tako ne bi bilo prav, če bi že tradicionalna preimenovali, zato začasno predlagam tri tekmovanja, na katerih bi se doseženi rezultati točkovali za predlagano prvenstvo.

VTK memorial (vsako zadnje nedeljo v maju) pod Jalovcem, v izvedbi APD, bo odslej le za alpiniste in pripravnike, ker je udeležba vseh planincev že prerasla zastavljene okvirje in tudi kapacitete doma v Tamarju. Drugo podobno tekmovanje s tradicijo med alpinisti je Kramarjev smuk pod Storžičem (navadno v začetku aprila), ki ga prireja PD Tržič. Tretje pa bi

bilo lahko tekmovanje na Kamniškem sedlu za Štuparjev memorial (AO Kamnik).

Propozicije (morda z uvedbo rezervnega tekmovanja) ne bi bilo težko sestaviti, prav tako ne dobiti pokrovitelja, ki bi dal nekaj praktičnih nagrad, potrebno bi se bilo le takoj lotiti dela in za tekmovanje med alpinisti in alpinističnimi odseki vzbuditi zanimanje.

Franci Savenc

PLANINSKA IDEJA MED SLEPIMI

Kaj bi brez vida v gorah, se marsikaj sprašujemo, ko opazujemo prekrasni sončni zahod ali ko iščemo prehod preko skal navzgor. Bili bi prikrajšani za marsikaj, si nehoti mislimo. Da ni povsem res tako, sem zvedel čisto mimogrede in to iz prve roke.

Ko sem po svoji stari navadi povpraševal tovariše, kaj vedo novega, da bi lahko napolnil eno ali drugo rubriko v »Delu«, sem zvedel za skupino slepih planincev, ki že nekaj časa hodi po slovenski planinski transverzali. Nazadnje so jih opazili, da so prečili Kamniške planine.

Stik z njimi ni bilo težko dobiti in kmalu smo se srečali v prostorih Kulturnoprosvetnega društva slepih, v Ljubljani na Groharjevi 2. Čeprav niso bili vsi navzoči, so mi toliko zanimivega povedali, da bi bilo dovolj skoro za celo knjigo. Kaj ne bi potem napisal vsaj skromno novico o njih, da jo zvedo tudi ostali.

Začeli so pravzaprav s smučanjem, za katerega jih je naučil njihov tovariš prof. Pavle Janežič. Tako kot on so nekaj časa zahajali le na snežne poljane in se večinoma odločili za smučarski tek. Vsako leto imajo še sedaj svoje prvenstvo in po letošnjem, ki je bil na Pokljuki, sta dva iz njihove skupine zasedla celo prvi mesti. Zato sta se skupaj s hrvatskimi tovariši udeležila tudi tekmovanja na Norveškem in se solidno plasirala okoli desetega mesta.

Tudi v planinskih podvigih vedo povedati o predhodnikih. Menda je bila prva med slepimi na Triglavu, fizioterapevtka z Jesenic — Jožica Kodrič. Prvi, ki je začel hoditi po transverzali, je bil Škofjeločan Franc Dagarin.

Na vrhu Skute (k članku »Planinska ideja med slepimi«)

Foto A. Novakovič

Naj predstavim še skupino, s katero sem mogel stopiti v stik. To so Ivan Komovec, Mirko Kumer, Matevž Kebe in Karel Ulaga iz Ljubljane ter Franc Mohorič iz Celja. Vsi so telefonisti in pravijo, da so jim refleksi, ki so si jih izurili pri poklicnem delu, tudi v gorah že marsikdaj prišli prav. Z njimi hodijo kot spremljevalci Ivan Bizant, Mirko Ramšak, Janez Košenina in Ante Novakovič, tako da vsak spremlja po enega, le Karel Ulaga, ki še nekoliko vidi, hodi sam. Spoznali so se ob raznih priložnostih, večinoma pri kulturno prosvetnem delu. Odtlej so veliko skupaj in ta povezava je tudi porok, da na planinskih poteh vedno zaupajo drug drugemu.

Že leta 1962 so bili na Triglavu, leta 1964 so se s Češke kočice preko Mlinarskega in Kokrskega sedla povzpeli na Grintovec in prišli na Krvavec. Leto za tem so začeli transverzalo in sicer na Pohorju. Prišli so do Slovenjega Gradca, naslednjega leta pa do Logarske doline. Lansko leto (1967) so bili v začetku na Kriški gori in Tolstem vrhu, jeseni pa so opravili še že omenjeno pot, z Velike Planine do Češke kočice. Letos jih čaka najtežji del, iz Mojstrane do Vršiča.

Tudi zanje je planinstvo del rekreacije in sicer celo eden izmed zelo bistvenih. Trdijo, da gore prav tako doživljajo kot ostali planinci. Vidijo jih sicer ne, toda prav zastavljena beseda spremljevalcev jim v veliki meri nadomesti to izgubo. Se ko se pripravljajo, jim pot opišejo do najmanjših potankosti. Med potjo pa jih vodijo iz stopinje v stopinjo, okolico pa ilustrirajo z razumljivimi prisposodobami. Prav dosedanjji izleti, so jim pomagali, da so med drugim tudi dobili pravo prisposodbo o »tretji dimenziji« in o reliefu.

Seveda pa svoje aktivnosti ne mislijo propagirati kot nekaj nujnega ali nekaj, kar naj bi našlo čim več posnemovalcev iz njihovih vrst. Predobro se namreč zavedajo, da bi brez načrtnega prilagajanja in odličnih spremljevalcev ničesar ne dosegli.

Najlažje hodijo tam, kjer je razpeta jeklena vrv, najtežje pa po prodiščih. Plezanje navzgor, kjer je dovolj oprimkov, jim je v pravi užitek in ga največkrat opravijo le pod »zvočnim« vodstvom, med tem ko po ravnih poteh hodijo tako, da se drže za nahrbtnike. Vedno imajo pripravljeno vsaj eno rezervno varianto poti, če jih preseneti slabo vreme ali če

spoznajo, da so si izbrali preteško nalogo. Njihovo osnovno pravilo pa je, da ne tvegajo.

Doslej jim je delala največ težav Streža, zavarovana plezalna pot na Skuto. Večji razmaki med klini, neraven teren in dokaj negotovo vreme so jih prisilili k počasnemu in zato tudi utrudljivemu napredovanju. Vse to je na vrhu odtehtal veter, ki je zapihal zdaj s te zdaj z druge strani in jim pričaral vtis »višine« in vrha. Tudi razgled so spoznali, saj so jim ga pokazale besede njihovih vodnikov.

Redki planinci, ki so prišli tedaj na vrh, niso ugotovili, da imajo pred seboj skupino slepih planincev vse dotlej, dokler jim tega niso povedali.

Franci Savenc

PLANINSKA PROPAGANDA V LETU 1967

Čeprav so objave o uspehih planinske organizacije in akcijah, naj si bo to v dnevnem tisku ali RTV, le del planinske propagande, lahko za preteklo leto mirno trdimo, da smo s propagando prvič uspeli. Res je, lahko bi bilo še bolje, bolj pestro in v nekaterih primerih bolj točno, toda

tudi to, kar smo dosegli, je nekaj. Stalna četrtkova rubrika v Delu PLANINE IN LJUDJE, ki je nepretrgoma izhajala od 25. V. 67 dalje in ALPINISTIČNE NOVICE v istem časopisu, dan kasneje (od 28. VI. 67 dalje), je bila za nas novost. Res so že bili taki poskusi, toda ne fiksirani na dan. V športni redakciji Dela smo imeli hvaležnega zagovornika Jožeta Deklevo, na terenu pa nekaj dopisnikov, ki so redno pošiljali poročila, da smo imeli kaj pisati. Med njimi še posebej izstopajo: Stane Koflar iz Dovjega, Silvo Jošt iz Celja, Janez Krušič z Jesenic, Antun Filipčič iz Zagreba in Luka Kočar, vodja izletniškega odseka PD Lj. Matice. Tem smo dolžni izreči vso zahvalo. Niso bili edini, saj so občasno sodelovali dopisniki skoro iz vse Slovenije, toda oni so bili najbolj zanesljivi.

V prilogi Ljubljanskega dnevnika (petek) se je dalj časa držala rubrika »Gremo v planine«, žal je v mesecu oktobru iz neznanih razlogov usahnila. Na drugem programu Radia (ob nedeljah po 14. uri) je že dolgo časa na programu 15 minutna oddaja »Odmevi z gora«, ki jo ureja in vodi prof. Marijan Krišelj. V oktobru smo jo izpopol-

nili s preglednimi oddajami (vsako prvo nedeljo v mesecu), o akcijah in drugem v tekočem mesecu. Žal pa ta oddaja še nima pravega kroga poslušalcev, ker je na neprikladen dan in še na drugem programu. Želimo in trudimo pa se, da bi v letu 1968, ko slavimo 75 let organiziranega slovenskega planinstva, dobili primernejši čas na I. programu. Če razen tega upoštevamo še občasne oddaje med rednimi poročili v Radiu in reportaže ter posebne članke v dnevnem tisku, potem smo lahko zadovoljni. Pridobiti moramo še Ljubljanski dnevnik in nekatere lokalne liste, prav tako tudi TV. Dobiti moramo primeren krog sodelavcev in kino kamere na 16 mm film ter morda še male prenosne magnetofone. To naj bo naša naloga za jubilejno leto 1968.

F. S.

ODMEVI Z GORA

Čeprav so radijske oddaje pod skupnim naslovom »Odmevi z gora« na II. programu in za planince ob nepravem času, — v nedeljo, je nujno, da jih približamo članstvu, ker bomo še

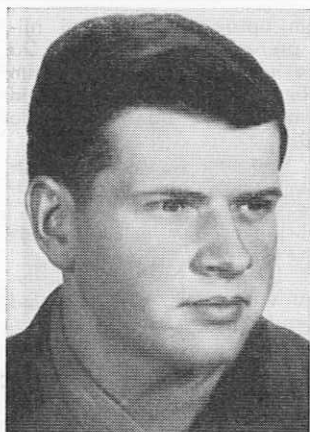
potem upravičeni zahtevati njihov prenos na I. program. Da bo to lažje, objavljamo program za leto 1968 do srede aprila (vsako nedeljo od 14, 15, do 14,30).

7. I. Planinci v januarju (napotki, novice, obvestila, opozorila);
14. I. Mikec Drašler: Bonattijev steber v Druju;
21. I. Demeter Miklič: O doživljanju v gorskem svetu (prevod A. Fendrich — Der Alpinist);
28. I. Franci Savenc: Med slepimi alpinisti;
4. II. Pavle Kemperle: Poglavje iz mojih spominov z gora, I. del;
11. II. Planinci v februarju (napotki, obvestila, novice, opozorila);
18. II. dr. Rafko Dolhar: Obiski v tujih gorstvih (Cortina D'Ampezzo-Marmolada);
25. II. rezervirano za reportažo;
3. III. Planinci v marcu (obvestila, novice, napotki, opozorila);
10. III. Janez Mihelič: V objemu gora (razmišljanje o človeku in gori);
17. III. rezervirano za reportažo;
24. III. Jože Zorn: Razglednica s Čavna;
31. III. Planinci v aprilu;
7. IV. Ing. Božidar Lavrič: Ljudje z modro značko.

V Turskem žlebu (k članku »Planinska ideja med slepimi«)

Foto A. Novaković

G. Warmuth

VZHODNONEMŠKI PLEZALCI — MOŽJE IZ NAŠEGA TRAVNIKA so se 21. julija 1967 smrtno ponesrečili v severni steni Eigerja. Bili so izvrstni plezalci. Ostali nam bodo v spominu ne samo zaradi svojih vzponov, temveč tudi zaradi svojih značajev in osebnosti, ki smo jih mogli spoznati na srečanju z njimi v Ljubljani.

Bili so člani DWBV (Deutscher Wanderer — und Bergsteigerverband) v DTSB (Deutscher Turn — und Sportbund), člani državne reprezentance DDR po imenu: Fritz Eske, Günter Kalkbrenner, Kurt Richter in Günter Warmuth. S Karлом Däweritzem in Helfriedom Heringom so odšli v Zapadne Alpe velikim ciljem na-

Prezidij DWBV je izdal posebno žalno sporočilo. Naši redakciji ga je po Urošu Župančiču posredoval Karl Däweritz.

V naših gorah so zabeležili naslednje vzpone: Prvo zimsko ponovitev Aschenbrennerjeve smeri v severni steni Travnika, prvo ponovitev (zimsko) skalaške smeri v severni steni Špika in drugo zimsko ponovitev Prusik-Szalajve smeri v severni triglavski steni. Poleti pa so plezali Aschenbrennerja, zajedo v Šitah, Comicijev raz v Jalovcu, skalaško v Špiku, Kočevarjevo v Stenarju in več smeri v Durmitorju in Prokletijah. Štejemo jih tudi med ugledne sotrudnike našega lista. Opozarjamo posebej na Richterjev opis zimskega vzpona v Travniku. Iz njega je razvidno, da je vzhodnonemško planinstvo v resnici izgubilo svoje najboljše moštvo, dobre, zveste, radožive in možate dosegljace, ki so v nekaj letih dosegli nivo najboljših na svetu.

T. O.

K. Richter

F. Eske

FELICITAS VON REZNICEK je v nemškem svetu prevzela nalogo, da opiše zgodovino »ženskega« alpinizma in opiše glavne zastopnice ekstremske alpinistike zadnjih 70 let. Pred dvema letoma se je obrnila tudi na uredništvo našega lista za podatke o naših alpinistkah. Po smrti Mire M. Debelakove pri nas nimamo tako zveste in natančne registratorke ženskih uspehov v gorah. Skrajni čas je, da nekatere stvari, posebno iz časov od l. 1948 do l. 1960 zapišemo in objavimo ter tako ohranimo zgodovini. Pismo F. V. Reznicek je redakcija sporazumno z UO PZS in AK izročila prof. Barbki Lipovšek, ki je prevzela nelahko dolžnost, da poskrbi za kroniko in označitev našega ženskega alpinizma. Navedimo nekaj dejstev iz svetovne zgodovine:

Prvo svetovno vojno imenujmo Lucy Walker, ki je bila prva žena na Matterhornu, 40 let prej, preden je bil preplezan greben Furggen. Osem let pred njo je bila na Gréponu Angležinja Netleton s svojim možem. Plezala sta brez vodnika. L. 1908 je Poljakinja Wanda Jeronim kot prva v navezi priplezala na Apostolski stolp v Tatri. Ona je bila prva tudi na vrhu Wielna Wolova Szeresbina. Umrta je strašne smrti v taborišču Ra-

sproti v severni steni Matterhorna in Eigerja. 15. in 16. julija so bili kos severni steni Matterhorna in so s tem potrdili svoje uspehe v Elbsandsteinu, v Visokih Tatrah, v Prokletijah, gorah v Altaju, na Kavkazu, v Julijskih Alpah in v Avstriji. Iz Zermatta so v Grindelwald odšli brez vsake »publicity« in se v štirih dneh pripravili na veliko dejanje. V steno so vstopili ob 13,30. Spodnji del stene so hitro preplezali, nad »težko počjo« pa jih je zadel kameni plaz in jih sunil več sto metrov v globino. Däweritz in Hering sta takoj odšla v steno, nista pa mogla prav nič pomagati. Naslednji dan je švicarska GRS njihove ostanke prinesla v dolino. Günterja Kalkbrennerja niso našli.

G. Kalkbrenner

wensbrück. Angležinja Welch je l. 1913 prva preplezala severno steno Titlisa z vodnikoma Hessom in Kusterjem. Leto poprej je Dorothy Brown z bratom Superaxo preplezala zverozapadno stran Obergabelhorna.

Švicarke in Angležinje so ustanovile svoj klub, ker jih nacionalni klubi niso priznali. Angleški Pinnacle-club je bil tak ekskluzivni ženski GHM, ki se je uveljavil po prvi svetovni vojni. Dorothy Thompson iz tega kluba je l. 1933 prečila Mt. Blanc (vzpon po Bionnasay, sestop po Peutereyu).

Med obema vojnama nastopa že cela vrsta dobrih plezalk. Najštejmo jih: Gubler, Hutton, Häusler, Wills, Murrey, Lexer, Leuthold, König, Monzutta, Durand, Resegotti, Molinari, Flaig, Erica Stagni. Slednja je z Lambertom in Gallayem prečila Aiguilles du Diable in to pozimi v zelo težkem vremenu, po njej so se zgledevale Hanny Lechner, ki jo je rad vzel s seboj Welzenbach, Milana Jank in Julia Huber, ki je l. 1933 z Brunhuberjem prečila Alpe od Schneeberga do Mont Blanca (od decembra 1933 do maja 1934). Po alpinističnih klubih se je razpihala srdita debata, ali naj sprejemajo v klube ženske ali ne, plezalke so sem in tja odgovorile z ustanovitvijo ženskih klubov pod geslom: »Pokažimo kaj zmoremo v stenah same!« In spet cela vrsta imen v tridesetih letih tega stoletja: Poljakinja Steczkova, Miriam O'Brian, Alice Damesme (še danes je znana Miriamina smer v Torre Grande, vodila sta brata Dimai), Damesme je bila članica GHM, imenovali so jo »la Vedette«, naredila je 9 prvenstvenih smeri, bila je na 129 visokih vrhovih, vodila je 16 ženskih navez in sklenila plezanje pri 60 letih v Campanile Basso, v Fehrmannovi smeri. Sledile so Nea in Micheline Morin ter Yvonne Vacher.

Naši plezalki Debelakova in Jesihova spadata med najvidnejše plezalke na svetu. Reznicekova ju je postavila v vrsto s Paulo Wiessinger, ki je plezala s Stegerjem in l. 1930 zmgla severozapadno steno Civette. Obe sta prišli do šeste stopnje in je njuna ocena do danes veljavna. Prava zastopnica šestice pa je bila Mary Varale (rodila se je 1895 in umrla predlaskim). Ple-

zala je s Cassinom, Comicijem, Zanuttijem, Andrichem in Bianchetom. Te tri so utrle pot k uspehom Loulou Boulaz, ki je uspela v Walkerju v Grandes Jorasses in zbrala doslej največ težkih ženskih vzponov. Kdo bi verjel, da se v tej drobnici, čeprav čvrsti postavici skriva toliko energije! Ko smo jo l. 1965 videli nastopiti v Trentu, smo lahko poleg te ugotovili še ne navadno skromnost. Prav isto bi lahko rekli o Yvette Vaucher-Attinger, ki pleza z možem Vaucherom in ima za seboj vsaj tako težke vzpone kot Loulou. Zadnje čase se omenja Vitty Frismon-Steinkötterjeva iz Trenta, Cehinja Silva Kysilkova, Švicarka Sutterjeva, žena dr. Kliera Henriette Prohaska, Anna Escher iz Tržiča, ki je plezala s Comici-

jem, Lipovcem in Mallyjevo, Nini Pietrasanta, Denise Escande, Helma Schimke idr. Pisateljica F. V. Reznicek prebiva zdaj v Engelbergu v Švici. Sama se šteje tudi za plezalko. Plezala je s slavnim Fr. Nieberlom in drugimi znanimi plezalci. Njeno knjigo bo založila založba »Berglandbuch« v Salzburgu. Knjiga bo izšla verjetno še to zimo. Pisateljica ima, kar zadeva naše plezalke, zanesljive in zadostne informacije. Prof. Barbka Lipovšek je gradivo, ki ga je zbrala, odposlala. Prihodnje leto se bodo v Švici zbrale alpinistke, ki so pri tej knjigi sodelovale, nam je povedala naša Barbka, ki po svojih dosedanjih alpinističnih uspehih nedvomno sodi v svetovni vrh ženskega alpinizma.

T. O.

VARSTVO NARAVE

BUSSARD (Buteo galapagoensis Gould 1837) je ime ptici, ki ga je UICN (Union Internationale pour la Conservation de la Nature et des Ressources) vpisala v »rdečo knjigo ogroženih živali« (Red Data Book Volume 2 Aves, UICN 1966). Preko 300 ptičjih vrst je v tem seznamu, mnoge med njimi žive le na oceanskih otokih in so torej nujno malostevilne in zato še bolj ogrožene. Arhipel Galapagos ob Ekvadorju ima ogrožene pingvine, kormorane in busarde. Slednji je najbolj v nevarnosti. L. 1924 ga je bilo še precej, po tem letu pa izgineva, ker ga preganjajo ljudje. Busard ne leti, ujameš ga lahko na roke. Danes šteje komaj še 200 komadov in to na otokih Ivabella, Santiago, Pinzon, Espanole, Santa Fé, Bartolomeo in Fernardina. Ustanova Charlesa Darwina se je odločila, da bo za tega redkega ptiča poskrbela, WWF pa bo pri tem pomagala, obe svetovni ustanovi pa bosta svojo pomoč nudili raziskovalni postaji Santa Cruz.

CIPRA je kratica za Commission internationale pour la protection des régions alpines. Komisijo so ustanovili l. 1953 na predlog dr. Charlesa Bernarda, predsednika

švicarske zveze za varstvo narave v Bernu. Članice CIPRA so Francija, Italija, Avstrija, Jugoslavija, Nemčija in Švica, ki je prevzela predsedstvo in sekretariat. Vsaka država ima delegata in zastopnika, sodelujejo pa tudi druge organizacije, ki imajo varstvo narave v programu. V CIPRA je udeležen tudi UNESCO oziroma njena CICNR (Commission internationale pour la conservation de la nature et des ressources, od l. 1967 pa tudi UIAA). Predsednik CIPRA je zdaj dr. E. Dotrens, kustos Prirodoslovnega muzeja v Ženevi (Musée d'histoire naturelle). Naloga komisije je, da obravnava splošne probleme varstva alpske narave, pa tudi lokalne, da nudi strokovno pomoč in nasvete. Sredi junija je CIPRA zasedala v Garmisch — Partenkirchenu. Imela je pet sej in tri ekskurzije, na katerih je obravnavala nevarnosti, ki preže na naravo zaradi brezobzirnega turizma. Med drugim so obravnavali varstvo voda, posebej pred hrupom motornih čolnov, vodnega smučanja ipd., ter varstvo prostora v širšem smislu, tako npr. zaradi gradnje velikih naftovodov, ki bodo tekli čez Alpe. Dalje so bili na dnevnem redu lovski problemi in za-

ščita divjačine nad gozdno mejo, gradnja cest, weekendov, vodovodov in vprašanje odplak v alpskem svetu. Tekla je beseda o vzgoji mladine po načelih varstva narave. Posebej so govorili o zaščiti orla. Ponekod je njegov obstoj že rešen, v Franciji pa je v zadnjih letih zdrknil za 70 %, tako da ga cenijo komaj še na 25 parov. Ustavili so se ob letališču južno od Münchena, zaradi katerega bi moralo pasti 3500 ha (polovico Gornje Savinjske doline) visokega gozda v predalpskem svetu, o delni zaščiti Ziljske doline, Grand Paradisa idr.; o conah, ki naj se v alpskem svetu namenijo množičnemu turizmu, in o drugih, kjer ne bi smeli utrgati nobene cvetlice, ujeti nobene mušice, o eksploataciji gozdov in pašnikov in jo spraviti v ravnovesje z enakimi področji, kjer bi bili sečnja in paša prepovedani.

Razgovor je pokazal pestrost razmer v posameznih deželah, za vse dežele pa je značilno, da so ogrožene po turistični industriji, z gradnjo cest, bivališč in elektrarn, s tem pa je ogrožena narava kot človekov uravnovešeni življenjski prostor.

NATURA VIVANTE je naslov biltena, ki ga v Clermont-Ferranda izdaja la Société pour l'Etude et la Protection de la Nature. Ta organizacija za varstvo narave s sedežem v Clermont-Ferrandu skrbi za zaščito narave v desetih departmanih, med njimi tudi v departmanu Loire in Haute Loire.

V **ŠVICI** je začel veljati zvezni zakon o varstvu narave. Zakon določa organizacijo zvezne komisije za varstvo narave, katere sekretariat bo oskrbel inšpektorat za gozdarstvo. Zakon zagotavlja tudi vire sredstev in njihovo razporeditev na lokalna, regionalna in državna področja. Priložen je seznam zaščitenih živali in rastlin. Toksična sredstva za uničevanje škodljivcev se bodo po tem zakonu smela uporabljati v minimalnih količinah, če se ugotovi, da lahko škodujejo zaščitenim živalim in rastlinam.

ANTILOPA NYALA V ETIOPIJI je ogrožena. Živi samo v etiopskih gorah. Angleški znanstvenik Leslie H. Brown je to žival razisko-

val l. 1966. Ugotovil je, da je te živali samo v Monts Bale še 4000 komadov, brez težav pa bi se stalež povečal na 6000 do 7000. Če bi to dosegli, bi žival ne bila več ogrožena. Etiopska vlada se na izredno neguševo željo močno prizadeva za ohranitev vseh redkih živali v Etiopiji.

VARSTVO NARAVE NA BERMUDI ima velike naloge, saj so Bermudi, odkar so jih odkrili kot mikavno področje, močno ogroženi, tako favna, flora in vsa pokrajina, ki jo tehnika brezobzirno načenja. Danes na Bermudih že skoraj ni mogoče dobiti deviške zemlje v prvobitnem stanju. Nekdanji živalski simbol Bermudov, ptič pterodroma cahow je na tem, da izumre do kraja. Ornitologi so že obupali nad njim. L. 1950 so našli komaj še 70 komadov.

Varstvo narave na tem lepem arhipelu je zdaj naredilo načrt, kako bi ohranilo bermudske spomenike in to predvsem favno in floro.

PTICE ROPARICE, dnevne in nočne, so z zakonom zaščitili v Belgiji, Bolgariji in Španiji; v Franciji, kjer bi bilo to še bolj potrebno, pa se za to še niso odločili in so nekatere ujede zaščitene le v času lovne zapore, nekatere pa sploh ne.

TUMUCUMAGUA se imenuje pokrajina v severni Braziliji, zdaj proglašena za nacionalni park. Brazilski Kongres je v l. 1967 sprejel nov zakon o varstvu narave, ki daje vladi velika pooblastila in določa občutne kazni zoper kršilce varstva narave.

NACIONALNI PARKI NA NORVEŠKEM. Na Norveškem imajo zakon o varstvu favne in flore že od l. 1910. L. 1954 so sprejeli nov, sodoben zakon, ki je določil področja za 16 nacionalnih parkov v korist znanosti, zaradi lepote in posebnosti. Vlada je za dobo štirih let imenovala posvetovalni organ za varstvo narave, šest članov tega organa mora imeti prirodoslovno izobrazbo. Od l. 1960 imajo inšpektorja za varstvo narave, podobno kakor na Finskem. Njegova pooblastila so velika. Od l. 1965 je varstvo narave vključeno v komunalno ministrstvo. Privatna društva za varstvo narave pa na Norveškem poznajo

že od l. 1924. Društva so skrbela predvsem za rekreativna področja v prosti naravi.

to

VREME NA KREDARICI

V novembru 1967

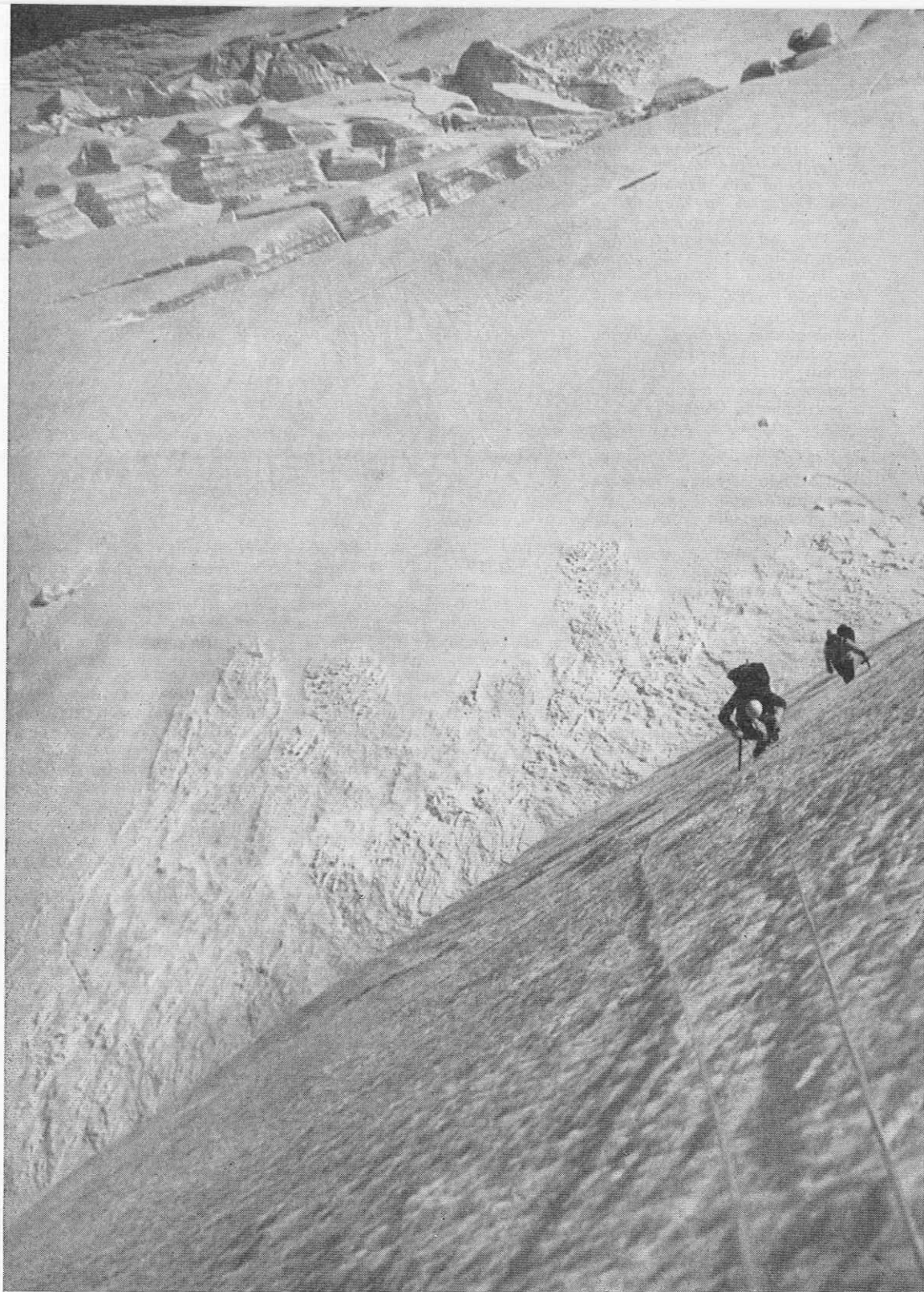
November v l. 1967 se je po vsej Sloveniji odlikoval z razmeroma visokim pozitivnim odklonom temperature zraka ter s prekomerno višino padavin. Prav take značilnosti razberemo tudi iz novembrskega mesečnega poročila meteorološke postaje na Kredarici. Tamkajšnja srednja mesečna temperatura je znašala $-1,8^{\circ}$. Bila je torej za $2,2^{\circ}$ nad povprečkom obdobja 1954—64. To je bil istočasno tudi največji odklon temperature v vsej Sloveniji.

Novembrski maksimum temperature je bil zabeležen 14. novembra, znašal je $9,3^{\circ}$. Najvišja novembrska temperatura obdobja 1954—64 znaša prav toliko. Možno je, da se ob izrednih pogojih novembrski temperaturni maksimum lahko še nekoliko dvigne, vendar je ta verjetnost razmeroma majhna, kajti od leta 1954 naprej je bila komaj drugi zabeležena tako visoka temperatura v novembru.

Premik temperature na pozitivno stran je očiten tudi pri minimalnih temperaturah. Mesečna minimalna temperatura je znašala $-10,6^{\circ}$, dne 11. novembra, medtem ko je bila najnižja novembrska temperatura (po letu 1954) skoro še enkrat nižja: $-21,0^{\circ}$.

V novembru vlada na Kredarici že prava zima. Snežna odeja je ležala ves mesec, vendar se je njena debelina spreminjala. Najdebelejša je bila dne 6. nov., ko je merila 74 cm. Prevladovale so sicer padavine v obliki snega, vendar je nekajkrat vmes tudi deževalo. Skupno je padlo v novembru na Kredarici 261 mm padavin v 15 padavinskih dneh. Padlo je — če primerjamo podatek s povprečkom obdobja 1954—64 — 35 mm ali 17 % padavin več, kot znaša normalna vrednost.

Dnevni maksimum padavin je bil izmerjen dne 6. nov., znašal je 51 mm. Ta vrednost je razmeroma nizka, kajti novembrski dnevni padavinski maksimum na Kredarici lahko preseže tudi 100 mm.

Motiv iz severne stene Matterhorna (zadnji posnetek naših znancev iz Travnika)

Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,3 (povpreček obdobja 1954—1964 znaša 6,5). Bila je torej znatno pod desetletnim povprečkom. Zato je tudi število ur sončnega sija razmeroma visoko. Heliograf na Kredarici je registriral 103 ure sončnega sija ali 34% od možnega trajanja. Glede na ta podatek zaključimo, da je imela v minulem letu Kredarica največ sončnega sija v Sloveniji.

Temperaturne razmere, kakršne so vladale na Kredarici v novembru 1967, imamo v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in Celju šele v januarju. Ob morju pa so srednje mesečne temperature zraka pod lediščem izjemne. Od leta 1964 naprej se je primerilo, da je bila srednja mesečna temperatura pod 0° samo enkrat. Februar leta 1956. je bil po vsej Evropi izredno mrzel. Zato se je tudi področje ob morju močno ohladilo in srednja februarska temperatura zraka v Kopru je padla na -0,8°.

V decembru 1967

December, prvi zimski mesec — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — je bil po vsej Sloveniji hladen in suh. Tudi na Kredarici je bila srednja mesečna temperatura, ki znaša -9,1°, za 2,4° pod povprečkom obdobja 1954—1964. Nad ledišče se je dvignila temperatura le nekajkrat in še tedaj komaj za kakšno stopinjo, o čemer nam priča najvišja mesečna temperatura Kredarice v minulem decembru, ki je znašala komaj 2,4° (dne 3. dec.). Najvišja decembrska temperatura obdobja 1954—64 pa je znašala 7,4°. Temu nasprotno se je spustila minimalna na -20,0° (dne 8. dec.). Najnižja decembrska temperatura Kredarice od 1954. l. naprej pa je -25,8°. Kakor iz navedenih podatkov povzemamo, je bil premik temperature na Kredarici v negativno stran očiten. Kot zanimivost naj navedemo, da je bila najnižja temperatura minulega decembra za beležena v ravninskem svetu, v Murski Soboti: -20,6°, dne 13. decembra.

V minulem decembru so na Kredarici prevladovala snežna padavine, vendar je enkrat tudi še deževalo vmes. Snežna odeja, ki je ležala ves mesec, je spremi-

njala debelino. Njena največja debelina je merila 130 cm. Skupno je padlo v decembru 94 mm padavin (= 69% od 10-letnega povprečja) v 16 padavinskih dneh. Dnevni maksimum padavin je bil izmerjen dne 26. dec., ko so namerili 26 mm padavin. Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,5 in je bila blizu decembrskemu povprečku obdobja 1954—64, ki znaša 5,7. Zato je bilo tudi število ur sončnega sija razmeroma visoko. Heliograf na Kredarici je registriral 112 ur

sončnega sija ali 41% od možnega trajanja. Ta podatek tudi pove, da je imela v mesecu decembru Kredarica največ sončnega sija v Sloveniji.

Našo primerjavo temperaturnih razmer Kredarice s temperaturnimi razmerami drugod po Sloveniji moramo tokrat opustiti, kajti tako nizke srednje mesečne temperature, kot jo je imela Kredarica v decembru, imamo drugod po Sloveniji le v izredno mrzlih zimah.

F. Bernot

IZ PLANINSKE LITERATURE

GUSTAV RENKER, tudi pri nas znan po romanu »Pet mož gradi pot«, je v starosti 78 let lani umrl v Švici (Langnau v Emmentalu). Ljubitelji gora in narave so ga poznali po njegovih romanih z gora in po prirodoslovnih feljtonih. Rodil se je v Švici, po rodu je bil Avstrijec. Na dunajski filozofski fakulteti si je pridobil doktorsko čast, nato pa študiral na konservatoriju. Neneavno dobro je poznal Julijske Alpe in nam je kot tak blizu.

to

40-LETNICO SCHYHNIGE PLATTE v Berner Oberland so v Švici lani skromno proslavili. L. 1927 so začeli skromno, zdaj pa je ta alpinetum po vsem svetu znan in je postal že znanstveni rezervat. Obsega 8233 m² v višini 1950 do 2000 m. Iz Interlakena je lahko dosegljiv z električno železnico. V njem raste 500 do 550 rastlin, ki rastejo v Švici nad drevesno mejo. Med ustanovitelji je bil najbolj delaven advokat Hans Itten, ki je okoli sebe zbral 50 sodelavcev. Ti se niso ustrašili gospodarske krize, ki je tedaj že stala pred vrati. Itten je pri svojem 78. letu dobil naslov častnega doktorja. S tem se je univerza zahvalila za usluge, ki jih mladim botanikom nudi ta edinstveni alpski vrt.

to

GEOGLACIOLOŠKA RAZISKOVANJA so v zadnjih letih prišla do tega, da skalnati in kamniti material tudi v majhnih množinah in razsut v ledeniku lahko spre-

meni fizikalne značilnosti ledu tako glede na plastičnost, na deformacije in intenzivnost ablacije. Usihanje ledenikov v zadnjem času je za geoglacioološko raziskovanje zelo ugodno ne samo na terenu, temveč tudi v laboratoriju, kjer se material preizkuje petrografsko in mineraloško glede na proporcije, granulometrijo, oblike elementov itd. Do novih spoznanj je ta znanost prišla tudi na periglacialnem področju predvsem glede na genetične pogoje. Literatura o tem: J. P. Portmann, Geographica helvetia 1960, G. Østrem, Geog. Annalen 1964.

to

ALTITUDE je naslov alpinistični reviji, ki jo je predlanskim prvič izdala GPHM (Groupe Pyrénéiste de Haute Montagne) in prinaša vsako leto enkrat uspehe pirenjskih alpinističnih specialistov, v glavnem na biltenko-kronistični način. Revijo skrbno urejeta Jean in Pierre Ravier, sedež pa ima v Bordeauxu, rue de Talence, 33.

to

KAVKAŠKE GORE je skušal Evropi približati P. S. Rototajev (njegovo poročilo o delu sovjetskih alpinistov, ki ga je poslal predsedniku PZS dr. M. Potočniku, smo objavili v l. 1967) s tem, da je raztolmačil njihova imena. Kavkaške gore imajo, kakor druge po svetu, več nazivov, saj jih poimenujejo z različnih strani različno, vsako ljudstvo, ljudstvece, narod, narodič po svoje. Tau pomeni v

turško tatarskem jeziku goro, su vodo (Adyl-su), baši glavo, kaja skalo (Bjelaja kaja), kol sotesko (It-kol), ullu velik, (ullu-aus), kičkine majhen. Po gruzinsko pa je gora mta, po svanetsko ba, osetsko hoh.

Ker smo Slovenci na Kavkazu že skoraj »domači«, čeprav ne še tako, kakor bi želeli, naj iz Rotajevega članka navedem nekaj njegovih razlag. V Centralnem Kavkazu vlada v imenih velika pestrost. Tu po dolinah žive Balkarci, Kabardinci, Čekezi, Svaneti. Zato ima tudi Elbrus več imen. Turško tatarski naziv je Džiu — padišah, kar pomeni kralj duhov, iransko ime zanj je Albros, visoka gora, čerkesko Kuska-Maf gora, ki prinaša srečo, kabardinsko Ošomaho, gora dneva, Balkarci ga imenujejo Mingi-tau, tisoč gora, Abharcici Orfi-tub, goro blaženih, Gruzinci Jalbuz, goro snega.

Slavna Užba (Uš-ba) pomeni turško tatarsko uč-baš, troglava gora, torej Triglav (uč je tri, baš glava). Iz Svanetije ima »Učba« res tri glave. Svanetsko uš je burja, torej gora burje. Baksan bi v čekeščini pomenilo penasto vodo (bahe pena, sane napoj), Adyrsu strma reka, Adyl-su prekrasna reka, Ullu-Tau, velika gora, svanetsko ime za isto goro je Čana, do nebes segajoča, nebotična. Škelda (Šchelda, prav Šcheldy-Tau) pomeni v turško tatarskem jeziku goro brusnic. Donguzorum-baši pomeni v istem jeziku goro nad prašičjo loko (dongus je prašič, orum je ograda, loka, mlaka). Nakra-Tau pomeni v svanetščini topa gora, It-kol v turško tatarščini pasja dolina, Dych-Tau visoka gora, Caner visoko sedlo, sedlo, ki drži v nebo. Kazbek ali Kazi-bek se gruzinsko imenuje po starem Kinvarcveri, gora ledenikov, ali Urs-hoh, bela gora.

Naši alpinisti, ki jih je gnala predvsem potreba po zgolj športni afirmaciji, za take stvari niso mogli imeti časa, pri roki pa tudi ni bilo gradiva za to stran spoznavanja eksotičnih snežnikov. Upajmo, da bomo tudi za to kdaj imeli čas in prilagodnost.

to

BONATTIJEVO SMER v severni steni Matterhorna so tudi l. 1967 preplezali češki plezalci. To pot sta požela uspeh Kangar in Vacik iz Strakonic. Češki alpinisti

napredujejo na vseh področjih. Močno se pospešuje tudi alpinistična kultura. Češke planinske knjige naletavajo na priznanje tudi v obeh sosednjih Nemcijah. L. 1967 je, na priliko, v NDR izšla knjiga »Expedice Kavkaz« (Heckel - Černik 1965).

to

LEHNE JÖRG IN PETER HAAG sta bila vodilna člana zimske ekspedicije v severni steni Eigerja l. 1966. Ob tej doslej najbolj popularizirani direktissimi sta napisala knjigo, ki jo je založil Chr. Belser Verlag v Stuttgartu, Lehnerjev delodajalec. Naslov knjige: Boj za direktissimo v Eigerju, 30 dni v severni steni Eigerja. Ima 160 strani teksta in 58 slik, med njimi 26 barvnih. Knjiga bo verjetno našla mnogo bralcev in plezalci direktissime mnogo občudovalcev. Brali pa jo bodo tudi tisti, ki jim ob direktissimi ni bil všeč časnikarski prijem, saj je bila »publicity« ves mesec na delu, svetovni magacini ves mesec na delu, tako da je bilo pri roki vse tisto, kar alpinizmu kot športu najbolj manjka, publike. Zanimivo je, da se Lehne ni odločil za ime direktissime, ki ga je predlagal Hiebeler — za »direttissimo Johna Harlina«.

to

JANE WERNER WATSON, SVET ZNANOSTI

Prevel dr. Lavo Čermelj, Mladinska knjiga 1967 — Ljubljana

Mladinska knjiga je ljubiteljem narave gotovo ustregla s to Watsonovo knjigo, v kateri bo tudi v znanosti nerazgledani bralec dobil osnovne pojme iz tistih ved, ki mu zagotovo pojasnjujejo in razlagajo tisoč in eno skrivnost narave in njenih pojavov. Planinca bodo gotovo mikala predvsem geognostična poglavja iz geologije, glaciologije, seizmologije, geokemije in geobiologije. Komur je pri srcu botanika, bo s pridom bral vse o rastlinski ekologiji, pravzaprav pa pravega ljubitelja narave zanima vse, kar je v zvezi z njenimi zakonitostmi in njeno preobrazbo, o kateri tudi govori zadnje poglavje o tehnikah. Ostala poglavja zajemajo še astronomijo, matematiko, fiziko in kemijo.

Knjiga obsega 211 strani, na vsaki strani se zvrsti po več barvnih slik, nekaj pa je tudi celostranskih. Pisana je poljudno, za poljuden prevod jamči že ime dr. Lava Čermelja, zaslužnega popularizatorja znanosti, dolgoletnega urednika »Proteusa«. Za splošno izobrazbo slehernika je knjiga pripraven priročnik, opremljen tudi z abecednim indeksom, pripravna pa je zlasti za šolsko rabo, saj nudi odgovore stotinam vprašanj, o katerih vsak dan bere tudi naša mladina. Cena za šole znaša zato 40.00 N din, za druge 50.00 N din. Mladinski knjigi gre zasluga, da je v našem jeziku izdala prvo knjigo znane newyorške založbe, ki je v zbirki »Golden Press« izdala že celo vrsto popularnih znanstvenih knjig.

Knjiga »Svet znanosti« je namenjena predvsem mladini. Njej bi rada povečala žejo po znanju in ji razložila pomen znanosti, ji povedala, s kakšnimi problemi se ukvarja danes vrhunska znanost, kakšne metode uporablja, ji vzbudila veselje do osnovnih ved fizike, kemije, biologije in posebej do matematike.

Zato jo priporočamo vsem, ki imajo opravka z vzgojno izobraževalnim delom, kakor tudi mladini.

to

POLJSKI FILM — »Dan na Mazurskih jezerih« je dobil prvo nagrado »Sant Ambragio d'oro« na VIII. festivalu turističnega filma v Milanu. Poljski turistični urad, ki se je predstavil s tem absolutnim prvakom, je dobil prvo mesto tudi s filmoma »Zakopane« in »V visokih gorah«. Ostali nagrajenci so bili: Condor-film iz Zürich, Lufthansa, Južna Afrika, Japonska turistična zveza, Romunija, Vzhodna Nemčija, Španija, Francija, Bolgarija s filmom »Robinson Crusoe« itd. Festivala so se udeležile tudi SZ, Kitajska, Izrael, Kanada, Indija, Egipt, Anglija in druge države.

Po udeležbi je bil festival daleč nad trentskim, imel je »planetaren« značaj. Propozicije festivala so bile poslone tudi našemu PZS in TZS, vendar se Jugoslavija festivala ni udeležila, sodeč po biltnu, ki ga je vodstvo festivala v okviru »Expo 1967« naši redakciji poslalo s prošnjo, da ga objavimo.

to

30 LET PROTEUSA

Jeseni 1933 je pod okriljem Prirodoslovnega društva zagledal beli dan prvi letnik **Proteusa**, lista za poljudno prirodoznanstvo. Zakaj prav to ime je razložil tedanji urednik Pavel Grošelj, najprimernejši za to dolžnost, saj je poznal domala vse panoge prirodoslovja. To ime je dobil, ker je tudi pravi **Proteus**, človeška ribica, le naša posebnost in naš ponos. Tedanja želja, da bi bil »**Proteus**« simbol pozhrtvalne ljubezni do prirode in domače zemlje, se je doslej v vsakem pogledu uresničil. Seme, ki so ga ustanovitelji lista zasejali med prirodoslovce in ljubitelje prirode, je bogato obrodilo. List je vzgojil vrsto domačih strokovnjakov in razširil ljubezen in zanimanje za prirodo in prirodne pojave med široko občinstvo, predvsem med mladino, o čemer priča tudi visoka naklada.

List je star sicer že štiri leta več, vendar to gre na rovaš medvojnega kulturnega moka.

Proteus je spremljal predvsem silen povojni razmah vseh panog znanosti in je to v prijetni in dostopni obliki posredoval bralcem. Ni nudi le slike novih izumov in odkritij, prikazoval jih je v skladu z miselnostjo in nazori ter z metodami, na katerih je zgrajen obstoj naše družbe. Sicer skromen krog sodruznikov si je prizadeval, da je obveščal bralce o zanimivostih in novostih s področja fizike, medicine, geografije, matematike, geologije, biologije itd.

Glavna zasluga pri napredku lista gre njegovim urednikom. Pri temu je poudariti predvsem njegovega prvega urednika Pavla Grošlja, dr. A. Peterlina in naslednike, predvsem L. Čermelja, ki list urejuje že od desetega letnika dalje. Pred več kot tridesetimi leti je P. Grošelj s **Proteusom** pričel približevati poldrugemu milijonu Slovencev naravo, da ga tako navduši za lepote domače zemlje in da mu omogoči v domačem jeziku brati in pisati o vedno novih problemih, ki jih odkriva znanost modernega časa. O uspehu tega dela jamči trideset letnikov **Proteusa**. Posebej lahko poudarimo še to, da se je v tem času slovenska beseda v naravoslovju nesluteno razvila. Za lepo šte-

vilo pojmov imamo zdaj dosti domačih in novih izrazov.

V prvi številki tridesetega letnika **Proteusa** sodelujejo s prispevki vsi trije še živeči uredniki. Posebej je zanimiv članek Antona Peterlina Znanost na Slovenskem in v svetu v tridesetih letih, ki posebej poudarja, da vedno več Slovencev sodeluje v odkrivanju novih poti v znanosti bodisi doma ali na tujem, kjer z veseljem sprejemajo naše ljudi in marsikateri naš znanstvenik je v tujini zasedel vodilni položaj. Podčrtuje, da je naravoslovje in vse njegove panoge vedno bolj pogoj za uspešno izobraževanje in da je odslej najpomembnejše vprašanje za nas, kako naj naš znanstvenik koraka vstric z razvojem. Temu problemu se ni več moč izogibati.

V letošnjem tridesetem letniku se bodo zvrstili sodruzniki, ki so s prispevki sodelovali v vseh preteklih letnikih. Vsebinsko bo to vsekakor popestrilo. Kot izredni zvezek letnika bo tudi tridesetletno kazalo, kar bo posebej važno za vsakega prirodoslovca. Upamo, da list odslej ne bo manjkal na knjižni polici pri nikomer, ki se vsaj malo zanima za prirodo.

D. Novak

IN ALTO je glasilo SAF (Società Alpina Friulana). Izhaja že 56 let. Med sodelavci najdemo tudi dr. Oskarja Soravita, ki je bil konec oktobra 1967 naš gost na sestanku treh dežel. Dr. Soravito je l. 1932 preplezal z Gilbertijem severni raz Agner. 30 let kasneje je z Villaggiom ponovil ta znameniti vzpon v spomin Celsa Gilbertija. SAF je s svojimi člani, med katerimi imenujemo še Perrottija, Pitottija, Pascattija in Spezzottija, alpinistično in literarno ugledna sekcija CAI.

T. O.

NANGA PARBAT je pred očmi sveta že 70 let. Znana dunajska založba je lani izdala o tej »nemški gori« knjigo, ki jo je spisal dr. Karl M. Herrligkofer, ki smo ga v Vestniku kot ekspedicionista spremljali petnajst let. V plimi himalaistične literature, ki poplavlja Evropo in druge kontinente, je ta knjiga — čeprav je avtorja padla večkrat kaka senca — izjema. To ni

ravno lahko, saj poznamo šablonno himalaističnega ekspedicionizma. Ta se včasih upira celo tistim, ki berejo to literaturo po dolžnosti (ladja — pot do baze — štrajk nosačev — postavljanje taborov — vrh ali pa umik zaradi monsuma, kar je največkrat formula, v kateri lahko beremo tudi razne pomanjkljivosti v organizaciji, spori med sahibi ipd.). Herrligkofer je verjetno napisal to knjigo bolj zaradi svoje ekspedicije l. 1953 kot zaradi vseh drugih od Mummeryjeve preko nemških do angleške l. 1950. Kaže, da je ostal Herrligkofer Buhlu gorak še po smrti, čeprav je spor z njim po tolikih letih skušal razčleniti objektivno. Herrligkofer sklepa poglavje s trditvijo, da je bil fenomenalni Buhlov vzpon na vrh rezultat vsega moštva, ki je kot ekipa dobilo odlikovanje (Richthofnovo medaljo). To seveda ni res. Ves svet ve, da bi brez Buhla tudi ekspedicija l. 1953 potekla brez uspeha kot sedem prejšnjih. Največja vrednost knjige je v drugem delu, ki popisuje nemške ekspedicije Diamir (1961, 1962) in Rupal (1963, 1964). V desetih letih je dr. Herrligkofer seveda napredoval tudi kot ekspedicionist in poglobil svoje poglede na »usodno nemško goro«, s katero ga veže spomin na Willyja Merkla, s katerim je v sorodu. Vsekakor ena od himalaističnih knjig, ki jo bo vsak vzel v roke s posebnim zanimanjem.

T. O.

SMUČARSKÉ POTI PO DOLOMITIH je naslov Hiebelerjevi knjigi, ki je izšla pri Schrollu na Dunaju in v Münchenu, torej na tržišču, ki jamči knjigi velik uspeh. »Das Dolomiten Skibuch« bo spričo odprtih meja tudi pri nas našel kupce, stane pa 29 DM. Obsega 108 strani, 48 slik na umetniškem papirju, mnogo risb in zemljevidov, priložen je še kratek vodnik po »Alta Via«, to je po smučarski transverzali od Sustertala do Belluna. Hiebeler ne obravnava samo velikih smučarskih centrov, temveč odkriva tudi skromne smučarske kraje. Alta Via pa je dolga 150 km in povezuje v srcu Dolomitov 62 km spusta, pač edinstvena smučarska pot skozi alpske lepote, nič manj senzacionalna od švicarske Haute-Route.

T. O.

KRVNI IZVID in legitimacijo o njem pri nas najbrž ne nosi s seboj v steno noben naš alpinist, čeprav je naša GRS to sem in tja že obravnavala. Francoski kirurgi, ki delujejo v alpskih predelih, pozivajo vse francoske alpiniste, naj ne vstopijo v steno, ne da bi pogledali, če imajo dokument o izvidu s seboj. Če pride do nesreče, tak izvid utegne prihraniti odločilne minute in ohraniti življenje, ki visi na nitki.

ALPAMAYO (6120 m) je najbrž najlepša gora na svetu, čeprav bi se Švicarji potegnili za Matterhorn. Imenujejo ga »kristal pod južnim nebom«. Odkar so ga alpinisti oblezli od vseh strani, je s konkurenco stopil K_2 v Karakorumu. L. 1966 se je mudila na Alpamayo British Andean Expedition 1966: Amatt, Bahtgate, Burnell, Gray, Kelly in Smith. Hoteli so preplezati severni greben. Tu so se že l. 1948 poskusili Švicarji pod vodstvom Bernharda Lauterburga. Ne mnogo pod vrhom so padli Lauterburg, Schmid in Sigrist 200 m globoko, ne da bi se hudo poškodovali. L. 1951 je v severnem grebenu poskusil Georges Kogan z ženo Claude, Leiningerjem, Lenoirem in Jongenom. Ta francosko-belgijska ekspedicija je prišla že blizu vrha, na 80 m. Premagati bi morali še 200 metrov grebena, najtežjega z nevarnimi opastmi, pravzaprav malo a dovolj, da je odšla praznih rok domov.

20. junija 1957 pa so južni greben preplezali Günter Hauser, ki ga poznamo iz Himalaje in iz časov, ko je bila na Kangbačenu naša ekspedicija, Huhn, Knaus in Wiedmann. Tudi Amerikanci so morali v tem grebenu odnehati l. 1958 in l. 1959. L. 1962 so se poskusili Japonci pod vodstvom Hisao Jošikave v zapadnem grebenu, pa niso uspeli. V tolažbo jim je bila prva ponovitev vzpona na južnem grebenu.

Šele l. 1966 sta Bathgate in Burnell dosegla severno sedlo (5400 metrov), tri tedne nato pa so prišli po severnem grebenu vsi ostali člani ekspedicije: Annatt, Burnell in Gray. Bilo je 11. julija

1766. Zaradi filmarja Kellyja so pritrtili 1200 m vrvi. Tako jim je pripadel tretji vzpon na vrh. Še istega leta so Nemci iz DAV (sekcija Aibling) dosegli četrti vzpon, vendar po zapadnem grebenu. Isti dan sta Johanna Koch in Schmidt ponovila vzpon po severnem grebenu. Tako so se »vdali« vsi grebeni veličastno lepega orjaškega kristala pod južnim nebom.

TRENTSKI FESTIVAL planinskega in raziskovalnega filma stane mesto Trento in ostale, ki k stvari prispevajo, kakih 70 milijonov starih dinarjev. Na prvi videz veliko. Če pa pomislimo, da festival vsako leto zbere nekaj sto vidnih alpinistov in planincev iz 20 do 30 držav, je vsota opravičljiva. Festival že nekaj let opozarja, da film razvoju slabo sledi, da je precej »anemičen«, brez prave vsebine, da mu manjka tiste mikavnosti, ki bi jo moral spričo množičnosti planinstva za vsako ceno ustvariti. Mestu Trentu in komiteju, ki že 15 let vodi festival, pa je treba priznati, da s svojim delom opozarja, budi in priganja k delu in k novim prijemom. Trentini (Trentarji) se ukvarjajo z mislijo, da bi srečanje alpinistov v Trentu postala nekaka »alpinistična akademija«. L. 1967 so obravnavali temo »Planinstvo zunaj Evrope« in iskali pot, s katero bi v drugih deželah oživel vrednote klasičnega alpinizma. Diskusije so se udeležili Alfonso Bernardi, znan planinski avtor, o katerem smo dvakrat poročali v rubriki »Iz planinske literature«, Piero Nava, plodovit planinski publicist, neizogibni Tonella, časnikar iz Ženeve, Vaucher, renomirani ženevski alpinist, Kurt Diemberger iz Avstrije, Pierre Mazeaud, Pavel Vavro iz ČSSR in Toni Hiebeler.

Poleg diskusije so v okviru festivala priredili razstavo o arhitekturi v gorah, razstavo o reševalski tehniki, kongres gorskih vodnikov iz trentinske pokrajine in še to in ono. Priznati je treba organizatorjem dr. Morghenu, dr. Belliju in dr. Grassiju, da opravljajo nekaj, kar bi svet danes težko

pogrešal. Razume se, da se teme ponavljajo, saj tudi današnji pojavi v planinstvu niso bistveno novi, vselej pa je potrebno prizadevanje, da planinstvo uveljavimo v novih razmerah, ki jih prinaša čas, in to vse njegove telesnovzgojne, športne in kulturne vrednote.

BIVAK IZ PLASTIČNE MASE so leta 1960 postavili v Canadian Rockies na prelazu Balfour. Prelaz veže nacionalna parka Yoho in Banff. Po materialu in obliki je bivak povsem svoje sorte: je iz steklenih vlaken in ima obliko igluja, kar je avtohtona arhitektura severnokanadskih Eskimov. Ima 12 aerodinamičnih sestavnih delov, ki jih je mogoče sestaviti v nekaj urah, visok je 2,60 m, premera 4,30 m. Ni ga težko razstaviti in premestiti. V njem lahko prenoči 12 oseb. Tretji bivak na prelazu Balfour je dobro izhodišče za 3300 m visoki Mt. Balfour in za smučarsko prečenje ledenika s snežišča Wapta. Pravijo, da se imenitno obnese.

ROMUNSKI ALPINISTI nočeja zaostati za Evropo. V svojih Karpatih so doslej naredili šest vzponov VIB in devet VIA. Prvo VIB so preplezali Chiru, Matei in Drimia v Politele Bardosolui, desno od prelaza Bicaz. Stena je visoka za 12 raztežajev in je 150 metrov samih previsov, mestoma takih, da visi vrh 5 m onstran trdnega sveta. V steni je obtičalo pri prvem vzponu 220 normalnih klinov in 11 svedrovcev. Plezalci so delali tudi ponoči, v luči avtomobilskih žarometov. Nicolae Naghi in Emilian Vrajitoru sta preplezala smer Hornul Crinului de Munte, ki ima 12 raztežajev VI. stopnje. V Bucegih pa je najtežja smer »Traseul Anotimpurile« v steni Portita Caraimanului. Preplezala sta jo Nicolae Zbircea in Mihai Szalma. Alpinizem poganja korenine po vsem planetu. Toliko večjo vlogo bi morali imeti pri njegovem napredku nosilci njegovih klasičnih tradicij.

MAGALIES se imenuje pečina v Južni Afriki v bližini Johannesburga in Pretorie. Meščani teh dveh mest jih uporabljajo kot plezalni vrtec. V njem se pode pavijani, rastejo kaktusi, pa tudi tako grmičevje, ki plezalskim novincem rabijo namesto klinov, zank in oprimkov. Plezalec naleti tudi na

osirje in gnezda divjih čebel. Ker se te selijo, zaradi njih nekatere smeri dobivajo prisilne variante. Plezalec pa mora biti pripravljen tudi na srečanje z jastrebom ali orlom, kar v steni ni ravno prijetno. Opice pa so najnevarnejše nahrbtniku, če ga plezalec dobro ne zaveže.

ATHABASCA je ime prelazu med Alberto in British Columbij. Nekoč je bil to ključni prelaz za prekupčevalce s kožuhovino. Leta 1910 ga je oficielno kot pod odkril David Thompson, ker so mu sovražni Indijanci plemena Piegan prepovedali uporabiti južno od tod ležeči prelaz Howse. Leta 1927 je sem pripotoval škot David Douglas, botanik, in se povzpел v petih urah na goro, ki leži severozapadno od Athabascе. Goro je po znanem botaniku imenoval Mt. Brown, ji prisodil 17 000 čevljev (5181 m) in jo oklical za najvišjo goro Severne Amerike. L. 1829 je izšla karta, ki je goro ponižala na 4877 m. Kasneje je več ekspedicij iskalo to veliko goro. L. 1893 je iz Toronta prišel dr. Coleman in izmeril — 2760 metrov, kasnejše meritve pa so goro povišale na 2793 m. Douglas se je uštel torej za celih 2388 m, vendar mu zgodovina ni zamerila, saj je bil eden prvih alpinistov onstran velike luže, v danes ne vse strani odprtih Rocky Mountains v Canadi.

CAF (CLUB ALPIN FRANÇAIS) je l. 1967 v glavnem izvolil staro vodstvo. Ponovno je predsednik Lucien Devies, ostali odborniki so bolj ali manj znana imena: Alain de Chatellus, Bouscau, Groizier, George, Moussa, Didier Olivier — Martin in Philipp Traynard.

Na skupščini aprila 1967 so vodilni možje CAF ugotovili velike uspehe v inozemskih gorah in izboljšano delovanje v klubu na vseh področjih. Člani CAF so bili l. 1966 in 1967 v Peruju, v Iranu in na Spitzbergih. Članstvo je naraslo na 49 240. 76 000 delovnih dni so posvetili pouku in plezanju, visokogorskih turah in izletništvu. V smuških šolah so dali 17 000 dni mladim smučarjem pod 20 let, pri čemer je sodelovalo 42 učiteljev prostovoljcev. Kolektivnih izletov je bilo za 63 000 dni. Jamarji CAF so priredili osem taborjenj, dve v Turčiji in Iranu. CAF ima tudi letal-

ski krožek. Koče, zavetišča in bivaki so zabeležili 100 118 nočitev, 10 000 več kot l. 1965. V CAF deluje tudi znanstveni odsek. Ndaleč od njega je varstvo »planinskega patrimonija«, pri čemer se CAF ozira predvsem na nacionalne parke v Pirinejih in v Alpah.

Na skupščini je bilo poudarjeno, da klub ni samo tehnična institucija v športnem smislu, marveč organizacija, ki povezuje vse, ki jih v gore usmerja navdušenje in ljubezen v duhu solidarnosti z namenom, da bogati človeku osebnost in ohranja vrednote, ki to bogatitev omogočajo. CAF zato tesno sodeluje z FFM in drugimi planinskimi organizacijami.

NAVEZOVANJE IN NAVEZNI PAS BOLJE NAVEZNE OPRTI so v zadnjih nekaj letih doživele precejšen napredek, ki se pri nas najbrž premalo uveljavlja in uvaža. Pierre Henry, ki smo v zvezi z alpinistično opremo že večkrat citirali in ga bralci PV poznajo tudi iz poročil dr. ing. Fr. Avčina, je o teh stvareh v La Montagne 1967/6 napisal strokovno beležko, v kateri je obdelal francoske novosti in priložil tudi risbe. Sodeč po tehničnih označitvah posameznih navezovanj in pasov so te novosti v primeru nesreče morda važnejše kakor pasovi za avtomobiliste, ki jih seveda na naših cestah tudi ne vidimo toliko, kot bi bilo pametno. Glavni razlog najbrž ni nevednost, ampak cena, ki tudi za plezalske pasove, naravnice in vse drugo, kar spada k otvezi, ni ravno majhna.

MONT BLANC DE TACUL ima v vzhodno-severovzhodni strani pravo mrežo smeri, kar 12 po številu. Počenši z leve na vzhodu je tu znamenit ozebnik ob Aiguille du Diable, z dvema izstopoma, od katerih pride eden na škrbino Isolée (Samico, Osamelko, Zapuščeno); sledi Hudičev steber (Pilier du Diable), nato steber »des trois pointes«, po katerem tečeta dva strmi smeri, sledi Gervassuttijev steber, nato centralni stolp, ki ga imenujejo tudi po Bocalatteju, rdeči stolp, smer »la Quille«, na skrajni desni strani pa popularni Gervassuttijev ozebnik z dvema izstopoma, od katerih eden drži naravnost na vrh Mt. Blanc du Tacul. L. 1964 sta prvič preplezala steber »des

trois pointes« Parat in Seigneur, smer, ki so jo prvič ponovili leta 1966 Chamoy, Dornier, Dumas in Labry. Februarja 1917 so Contaminovo smer, eno najtežjih v tem predelu, ponovili plezalci iz Turina Barbero, Bartotto, Bonomi in Ratto.

NOVE ZIMSKE PRVENSTVENE SMERI so nastale v l. 1967 v slavnih letnih smereh: V Brenvi, na priliko, vrsta zimskih direttissim, v Spaloti di Fai, v Paganelli, v Picolo Dain, v Marmolado di Rocca, Torre Venezia, Torre Trieste, Cima del Bancon, Monte Agner, Campanile Dülfer, Tako sta v Marmoladi di Rocca plezalca iz Innsbrucka, mladi Spitzenstätter in Wiedmam plezala smer Vinatzer-Castiglioni in s tem opravila nekaj, na kar je prežalo mnogo navez. V Monte Agner so v severni steni v treh dneh v hudem mrazu uspeli Avstrijec Mayer in Italijana H. in R. Messner. Andrichev raz v Torre Venezia sta februarja v 6 in pol urah preplezala Achille in Redaelli. Achille, Dotti in Redaelli so marca meseca prvi prišli čez severno steno Cima del Bancon, Achille in Redaelli pa isti mesec preko zapadne stene Torre Trieste. Kaže, da plezalci iščejo »nov svet« v zimskih razmerah in to sistematično v vseh Alpah.

ŠVICARSKI PLANINSKI MUZEJ je po preureditvi zbirk in eksponatov v l. 1966 obnovil tudi svojo fasado, zašel pa je v težave zaradi večjih javnih datatev, ki mu obremenjujejo proračun, čeprav se ne more pritožiti, da bi bernska občina ne znala ceniti njegovega kulturnega in turističnega pomena. V l. 1966 je bilo v muzeju 14 633 obiskovalcev. Muzej je pridobil dva velika stereoskopa in relief področja Baltschieder. SAC in posamezne sekcije skrbе za dodatno financiranje, za njim pa stoji lep krog privatnih mecenov. Letni proračun znaša 221 692 sfr.

DR. WALTHER RYTZ, dolgoletni direktor švicarskega planinskega muzeja, je jeseni 1967 umrl v 85. letu starosti. Nekaj tednov pred smrtjo je osebno prinesel v muzej svoje dereze. Po stroki je bil botanik, od l. 1920 akademski učitelj, nato direktor botaničnega vrta in soustanovitelj alpinetuma na Schynige Platte.

DYHRENFURTH, KARL WEBER IN ALEXANDER GRAVEN so bili jeseni na skupščini SAC (Švicarski alpski klub) v Bernu izvoljeni začasne člane te stoletne planinske organizacije. Prvi je svetovno znani himalajski kronist, drugi predsednik svetovno znane švicarske ustanove za raziskovanje gora, tretji pa zermattski vodnik, ki je izvršil več prvenstvenih vzponov v Himalaji. Na skupščini so bili kot gostje navzoči zastopniki avstrijskega, nemškega, italijanskega in holandskega AV, med drugim znani geograf univ. prof. dr. H. Kinzl. Predsednik SAC je razpravljal o dveh problemih, ki jih bo SAC moral rešiti, če bo še hotel imeti vodilno vlogo med švicarskimi planinci: vprašanje novih koč in vprašanje vzgoje novih članov. Pritok mladine v planine je tolikšen, da mu SAC ni več kos. Vzgaja se v tečajih, ki jih prireja državna prosveta, vendar bi se kantoni radi znebili te naloge in jo prepustili planinskim sekcijam, ki bi za to dobile od zveze in od kantonov sredstva. Vodstvo SFAC (ženski SAC) in NF (AN — prijatelji narave) sta se že izjavili, da bi vzgojo mladine prevzeli. Obstoji pa v Švici še tretji problem, to je varstvo narave, to pa predvsem zaradi naraščanja turistične industrije v gorah. SAC si ne lasti monopola, išče pa kompromis v okviru švicarskega narodnega gospodarstva, s katerim bi določene vrhove in predele ubranil pred napadom tehnike in tako ohranil naravni »patrimonij«. Predvsem so opozorili na ogroženost voda.

WEEKEND NA ATLASU imenuje dr. Karl Bruch turo, ki jo je naredil iz Alžira v Saharski Atlas. Tu na alžirskem jugu je divji zapad v nekdanji Ameriki, tu ni nobene policije, nobene kontrole, ni treba seči po nobenem dokumentu, vse, kar je, človeka sprošča. Saharski Atlas ni čisto na jugu, je pa ločen od ostalega sveta, Družba dr. Brucha je hotela doživeti vtis, ki ga ponujajo gravure v pečinah, o katerih smo pred leti poročali. Navadno jih datirajo v mlajšo kameno dobo. Ker so v bližini našli mnogo puščic in na podobah človeške prizore, sodijo, da so nekoč, ko Sahara še ni bila tako brezupna puščava, tu živela črnska ljudstva. Puščava je ljudi in živali pregnala na jug, kdor je ostal,

je degeneriral in izumrl. 1000 km od tu so sredi puščave ohranjeni štiri drevesa, s premerom 70 cm, pričča nekdanje rodovitne Sahare. Gravure so našli pri oazi El Richa. Imenujejo jih Hdžra Maktuba — popisani kamni. Zakaj so nam to zapustili ljudje, ki so živeli pred več tisoč leti? Tedaj so tu živeli leopardi, sloni, nosorogi, nilski konji. To kaže podoba, na kateri slonič išče zavetje pri slonici, zasleduje ga leopard. Zakaj je črni človek posegel po črtalu in to za vse čase zapisal v skalo? Na razpolago so nam samo domneve: čarovne podobe v pomoč lovcem, obredne podobe, molitev za plodnost? Zakaj je delalo podobe več rok? V različnih slogih, časih? Sfisifa, kjer so te podobe, je redok spomenik »nekdanjih časov silam«. Naslednji dan jih je vodil tod dr. Borkovec (naše gore list?) Obiskali so »marabute«, to je svetnike, ki naj bi potekali od Alija, zeta preroka Mohameda. Marabut ni samo svetnik, ampak tudi njemu posvečena kapela (koubba). Ni nujno, da je grobnica svetnika, je le znamenje, kakorkoli etnološko povezano s svetnikom. Marabuti so lahko tudi sveta drevesa in grmovje. Vsi marabuti delajo čudeže, kjer pa se je čudež zgodil, mora stati vsaj skromna »koubba«. Ženske poljubujejo monolite, ki stoje na samem. Verjetno gre za obrede v zvezi s plodnostjo, muslimanska varianta na grške (in celo vrsto drugih) falične bogove in navade. Weekend na Saharskem Atlasu! Če imaš čas in denar, je to danes za soboto in nedeljo komaj še kaj posebnega, vožnja z letalom traja 12 ur sem in tja — od srca Evrope do Sahare, z reaktivcem pa trikrat manj.

AVSTRIJCI NA PAMIRU. Vse kaže, da je avstrijsko zastopstvo hotelo doživeti Pamir z veliko žlico. Stopili so na devet vrhov, vsi so prišli na vrh Pik Lenin, tretji najvišji vrh v SZ, naredili so prvenstveno smer po vzhodni steni te gore, dve navezi sta sestopili po severni steni, tretja naveza pa je prečila severovzhodni in severozapadni greben.

NA WEISSFLUHJOCHU, v znamen inštitutu, so za l. 1966 izdali poročilo o raziskovanju in znanstvenem delu skupin iz evropskih dežel, ki pošiljajo tja svoje strokovnjake. 12 raziskovalnih

skupin je opravilo 1160 delovnih dni, belgijska 651, Nemčija 9, Francija 41, Italija 47, Švica 413. Belgijci so proučevali posnetke sončnih spektrov v infrardečem in ultraviolečnem področju. Imeli so na razpolago teleskop s 76 cm premera, vendar še ni bil montiran, ker še niso dogradili večje kupole. Belgija je dobavila računalnik (computer), ki dopušča, da se meritve nanašajo na čisto majhne absorpcije, tako da bo inštitut za astronomsko spektrografske raziskave močnejši. Skupina iz bernskega fizikalnega inštituta že nekaj let registrira jedrske komponente kozmičnega sevanja z aparatom IGY — Neutronen — Monitor Pile. L. 1966 so napravili predelali, da je postala občutljivejša in zanesljivejša. Na inštitutu so raziskovali tudi fiziologi delovanje pljuč v velikih višinah (v zvezi z olimpiado v Mehiki). Merili so tudi volumen ledenika Aletsch. Staro kupolo na Sphynxobservatoriju so s helikopterjem prenesli na pomožni observatorij na Gornegratu nad Zermattom, novo večjo kupolo pa so sestavljali na mestu in to po kosih, ki jih je prinašal helikopter, kar seveda ni šlo brez težav, saj je to možno le ob lepem mirnem vremenu, tega pa je na takem sedlu bolj malo. Razstava, ki jo ima inštitut v skalnati kaverni, je bila dalj časa v bernskem planinskem muzeju, ker so kaverno obnavljali in utrjevali.

88 ŽRTEV LEDENIKA Allalin v Saastalu pri Matmarku v Švici niso mogli pokopati, ker je bila ledeniška plazovina prevelika. Ledenik pa prinaša svoje žrtve na dan čez leta. Tu je bilo treba čakati dve leti, da so lahko pokopali še 87 žrtev. O nesreči smo pred dvema letoma obširno poročali. Vprašanje je, če so bili delavci res žrtve zgolj objektivne nevarnosti, ki je prežala z ledenika v baraki, ponoči v trdnem spanju. 54 od njih so bili Italijani.

3500 CAMPINGOV je v Evropi po stanju iz l. 1967, tako beremo v novem »Europa-Camping und Caravaning 1967/68«. Tudi naša domovina ima že kar ugledno številko, vendar v primeri z majhno Avstrijo, ki ima kar 200 campingov, ne preveč. V knjigi je natančno popisano vsako šoto-rišče z vsemi napravami. Čena

knjige je visoka, zato pa imajo kupci oz. lastniki te knjige popust pri ceni za prostor v campingu.

110 LETNICO OBSTOJA je lani praznovala Johannishütte (2121 metrov) na južni strani Venedigerja. Ime ima po nadvojvodi Johannu, enem od britnih, delavnih udov dunajske cesarske rodbine. Zgradili so jo pet let pred ustanovitvijo DuÖAV. Leta 1871 je kočo prevzela praška sekcija. Še danes je dokaj važno planinsko oporišče.

ARARAT je za Evropejca zanimiva gora z zgodovinskega in geološkega stališča. Z vrha nudi pogled na tri države, na Perzijo, (Iran), SZ in Turčijo, je Evropi najbližji pettisočak, njegova zgodovina pa, no, o tem smo že večkrat pisali.

Iz Istambula do vasi Dogubajásit je 1500 km, avtobus pelje tja tri dni za 30 DM. 25 km od tega mesteca na turško-perzijski meji se z 2000 m visoke planote vzdiguje bela ledena kopa Ararata. Nemeč Storp je s prijateljem Gerdom hotel obiskati njegov vrh l. 1964 s posebnim dovoljenjem turškega ministrstva v Ankarí. Ko pa sta prišla do Dogubajasita, civilno dovoljenje za turški obmejní garnizon ni veljalo. Komandant je terjal posebno dovoljenje od notranjega ministrstva in se mu Nemca, ki sta prevozila 4000 km, da bi prišla na Ararat, nista prav nič smilila. Kljub temu sta se odločila za vzpon. Obmejnim organom sta rekla, da gresta v Perzijo, stopala kamion, se z njim peljala 5 km iz mesteca, izstopila, pričakala tam noč in jo nato usekala po 10 km dolgi planoti Araratu nasproti. Bivakirala sta na prepereli lavi, naslednji dan pa že popoldne naletela na sneg v višini 3700 m in se tu pripravila za bivak. Tretji dan sta se opremila z derezami in ob treh popoldne brez težav dosegla vrh, uživala pogled na Kavkaz, na armensko glavno mesto Erivan, sicer pa jima je razgled kalila megla. Kako sta prišla mimo garnizona nazaj grede, ne poročata. Najbrž ni bilo prehudo.

VZDRŽEVANJE PLANINSKIH KOČ ima drugačne potrebe kot vzdrževanje dolinskih objektov. Materiali v višinah nad 1200 m hitreje propadajo itd. V sosedni

Avstriji so sklenili, da bodo »bika zgrabili za roge«, ne za rep, zato so na glavnem odboru ÖAV odločili, da bodo 40 sekcijam razdelili 4 000 000 aS za kočé, 140 000 aS pa za popravila potov, posebej pa 255 000 aS za planinske naprave, ki so utrpéle škodo pri vremenskih katastrofah.

19 000 AVSTRIJSKIH ŠILINGOV stane izlet od Dunaja v Mehiko. Vračunana je cena vožnje z letletom traja 14 dni in je v rednem programu dunajskega ÖAV. V isti sapi, ko društveno glasilo objavlja ta, rekli bi, planetarni izlet, objavlja tudi notico o kresnem dnevu v Ziljski dolini v Smohorju, kraju, za katerega se skoro več ne zapiše drugače kot Hermagor (tudi za Dobrač nemška glasila dosledno uveljavljajo »učeno« ime Villacher Alpe). Notica pravi, da se je ziljskega praznika udeležilo 1000 ljudi. Gorska reševalna služba, ki jo vodi W. Kanavc, pa je prižgala kresove na petih vrhovih, od katerih sta slovensko podobo za silo ohranila Poludnig in Golz. V Smohorju je nekoč delovalo slovensko planinsko društvo, blizu tu je najlepša, najdaljša koroška tesen, tu so se rodili mnogi pomembni Slovenci, tu je končno Lipa, Kugyjevo rojstni kraj.

GORE V SLUŽBI ČLOVEKA je bilo geslo Avstralije, ko se je l. 1949 lotila ene največjih gradenj na svetu sploh z namenom, da bi ublažila sušo. Avstralija je namreč najbolj suhi kontinent na planetu. Naredili so načrt, da bi obrnili tok Snowy River, ki se izliva v Tasmansko morje na jugu, na vzhod. Dela bi zasegla 4500 km², ki jih obkrožajo gore in bi obsegala: devet velikanskih pregrad in vrsto manjših, 160 km predorov, 140 km visokih akveduktov, naprave za zajemanje hudournikov in njihovo usmerjanje v kanale in rezervoarje. Elektranje v tem visokem sistemu bi proizvajale 5000 milijonov KW letno, dve in pol milijardi m³ vode bi po potrebi namočilo razsušene pokrajine in dvignilo letno produkcijo na 300 milijonov sfr. Za realizacijo projekta bi rabili 4 milijarde avstralskih funtov. Samo elektrika bi vrnila polovico te vsote.

Seveda je taka gradnja tudi za Avstralijo problem. Nima dovolj materiala ne ljudi, celo zemljevidi niso izdelani. Ni znana količina

vode, ne geološka sestava tal. Najeli so 600 strokovnjakov, večji del nemških emigrantov, za raziskave, sicer pa sodeluje pri tem 30 nacij, pravo kozmopolitsko delovno taborišče, v katerem so organizirali jezikovno šolo, da bi olajšali sporazumevanje. Naredili so 1000 km cest za dovoz materiala, medtem 200 km avto cest, za razmeščanje ljudi in prehrano skrbi tudi aviacija. Uredili so 120 postaj za merjenje vode, 50 za proučevanje snega, 24 meteoroloških postaj, opazovalnice za 2500 hudournikov. Vsi dnevno pošiljajo podatke v študijski center, kjer jih elektronski stroji prenašajo v ažurni »planning«. Kje pa so problemi starih vasi, mest, nastajanje novih, življenje, ki se poraja ob akumulacijah! Za nas je Avstralija hipereksoistična dežela. Človek pa bi rad tudi tam, kakor povsod, iztrgal naravi čim več.

THREDBO je avstralski smučarski center, ki spominja na Švico. Smučarske proge so relativno strme in dolge. Eno je priznala svetovna smučarska organizacija FIS za mednarodna tekmovanja. Žičnic in sedežnic je na pretek. 100 km od Melbourne je gorovje Victoria, ki nudi lepe smučarske izlete. Na Mont Buffalo je bil prvi avstralski smučarski center. Zahtevnejši smučarji pa bolj čislajo Falls Creek, ki omogoča užitek smučarjem vseh kategorij. Tu so l. 1957 zgradili prvo avstralsko žičnico.

AMERIKANEC CHOUINARD, znan kot pojem moderne plezalske opreme, ki je odprla novo dobo alpinizmu, je bil poleti 1966 v Alph. Z L. Korom sta v les Courtes preplezala švicarsko smer z deseto ponovitvijo.

Popravek: V pregledu planinskih nesreč v l. 1966, objavljenem v PV 12/1967 v prilogi, je pod tek. št. 29 napačno naveden vzrok smrtne nesreče. Sestavlja se je zanesel na prvi zapisnik, ki so ga kasnejša poizvedovanja ovrgla.

Uredništvo

IVAN TOMAŽIČ, Visokošolski dom »Korotan«, Wien, Albert g. 48, je za tiskovni sklad »Planinskega Vestnika« prispeval 37 N din. — Hvala za darilo in za pozdrav z Dunaja!

GEOLOŠKE EKSKURZIJE V LETU 1968

Slovensko geološko društvo že dve leti z velikim uspehom prireja geološke ekskurzije po Sloveniji. Prvo leto so ljubitelji narave hodili po Gorenjski, lani pa po Dolenjski. Letos so se geologi odločili za razne pokrajine. Dve ekskurziji bosta na Primorsko, tri v Zasavje, ena na Dolenjsko in ena v okolico Vrhnike n.r. ob Ljubljanskega barja.

Zlasti v zasavskih hribovih bodo tudi planinci prišli na svoj račun. Vse ekskurzije pa so zanimive za vse tiste ljubitelje gora, ki hodijo z odprtimi očmi po naši lepi domovini. Geologi, ki vodijo izlete, se namreč trudijo, da bi bila njihova razlaga razumljiva vsem. Obenem so na mnogih geoloških ekskurzijah tudi botaniki, hidrologi, speleologi in razni drugi strokovnjaki. Vsi ti med potjo opazirajo na različne naravoslovne, zgodovinske, umetnostno zgodovinske in druge zanimivosti.

Geologi imajo za letos v načrtu naslednje ekskurzije:

31. marca. Ljubljana-Kozina-Črni Kal (paleolitska postaja) - Hrastovlje (geologija okolice, ogled fresk v cerkvi) - Kubet-Buzet-Pazin (med potjo geološke, botanične, zgodovinske ter umetnostno zgodovinske zanimivosti).
21. aprila. Litija-Vače-Kresnice (rezultati novjših geoloških raziskav, arheološke najdbe).
26. maja. Ljubljana-Ildrija (geologija okolice, opis rudišča) - Most na Soči - Goriška Brda (geologija, geomorfologija, zgodovina).
9. junija. Gorjanci (geologija in botanika).
15. septembra. Kum (geološka zgradba okolice).
20. oktobra. Sava-Partizanski vrh-Izlake (geološke zanimivosti, toplice).
10. novembra. Okolica Vrhnike (geologija Barja in obrobja, hidrologija, ugotovitve novjših raziskav).
Na ekskurzije vabimo vse ljubitelje narave. Podrobnosti in morebitne spremembe bomo sporočili v »Delu«.

Odbor

STALNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967-68

1. - JULIJSKE ALPE:

Blejska koča na Lipanci, »Murka« na Bledu, Planinski dom »Zlatorog« v Trenti, Dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršiču, Dom na Vrsnem, Litostrojska koča na Sorški planini, Dom na Komni, Koča pri Savici, Dom v Tamarju.

2. - PREDGORJE JULIJSKIH ALP:

Zavetišče na Robidovem brdu, Zavetišče Ravne, Dom na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem brdu, zavetišča pri Beru v Dražgošah in Pri Urbanu v Dražgošah, zavetišči Prtovč in Lajše.

3. - KARAVANKE

Dom Pristava v Javorniškem rovtu, Dom na Peci, planinske postojanke: Povo, Mihev, Helena pod Peco, Poleska koča pod Plešivcem, Dom Zekca.

4. - KAMNIŠKE ALPE:

Logarski dolini, Mozirska koča na teh, Dom na Smrekovcu, Pudar Dom v Kamniški Bistrici, Pri Koprivni, Koča pod Olševu, dom na Slemenu.

5. - Predgorje Kamniških Alp:

Planinski dom na Veliki planini, Stari grad nad Kamnikom, Dom na Kravcu, Koča ob žičnici na Kravcu, Mengeska koča na Gobavici, Koča na Resevni nad Sentjurjem.

6. - POHORJE:

Mariborska koča, Planinski dom Zarja, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Koča na Osankarici, Ruška koča, Dom pri treh kraljih, Grmovškov dom pod Veliko kopo, Koča pod Kremzarjevimi vrhom, Na Brinjevi gori.

7. - BOČ:

Dom na Boču.

8. - GORIČKI:

Koča Tromejniki na Doliču (po dogovoru).

9. - KOZJAK:

Dom na Kozjaku, Koča na Žavcarjevem vrhu, Podlpilec.

10. - ZASAVJE:

Koča na Bohorju, Tončkov dom na Lisci, Dom v Gorah, Dom na Kalu, Dom na Mrzlici, Koča na Kumu, Koča na Šmohorju, Dom r. Jančah, Koča na Zasavski gori, Dragov dom na Homu.

11. - GORJANCI:

Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih, Dom na Polomu.

12. - DOLENJSKO GRICEVJE:

Dom na Mirni gori, postojanka v Črnaščah.

13. - POLHOGRAJSKI DOLOMITI:

Dom na Govejku.

14. - TRNOVSKI GOZD:

Koča na Čavnu, Koča pri izviru Hublja, Dom Kekec na Katarini.

15. - IDRIJSKO HRIBOVJE:

Zavetišče na Jelenku, Koča na Hleviški planini, Pirnatova koča na Javorniku, Planinski dom Rudar Vojsko, Dom na Goropekah.

16. - NANOS:

Vojkova koča na Nanosu, Furlanovo zavetišče pri Abramcu.

17. - NOTRANJSKI KRAS:

Koča Mladika na Pečni rebri, Dom na Slivnici.

OBČASNO OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE V ZIMSKI SEZONI 1967-68

1. - JULIJSKE ALPE:

Koča dr. Janeza Mencingerja v Bohinjju ob nedeljah, Vodnikova koča na Velem polju od 15. 4. do 15. 5., Koča pod Bogatinom od 23. 12. do 10. 5., Dom na Uskovnici od 25. 11. do 31. 3., potem od 28. 4. dalje; za Tičarjev dom na Vršiču bo objavljeno pozneje. Mihov dom in Koča na Gozdu na Vršiču ob sobotah, nedeljah in državnih praznikih; za kočo pri Triglavskih sedmerih jezerih bo objavljeno pozneje.

2. - KARAVANKE:

Koča na Naravskih ledinah do 15. 4. vsako soboto od 17 h do nedelje 18 h, ob državnih praznikih enako. Sprejema rezervacije za navedene dneve za manjše skupine (PD Ravne). Dom na Kofcah do 15. 2.

3. - KAMNIŠKE ALPE:

Dom Kokskega odreda na Kališču ob sobotah in nedeljah. Letos bo v zim-

ski sezoni v oskrbi PD Kranj - sekcija »Sava« - Dom na Čemšeniku nad Kokro bo stalno odprt do 30. 4. 1968. Koča na Kriški gori ob sobotah in nedeljah.

4. - PREDGORJE KAMNIŠKIH ALP:

Dom na Menini planini ob sobotah, nedeljah in praznikih, če se prijavi nad 10 obiskovalcev (PD Gornji grad).

5. - POHORJE:

Koča na Pesku - v šolskih počitnicah v januarju in februarju. Datum bo javljen v dnevnem časopisu in v RTV.

6. - ZASAVJE:

Koča na Kopitniku ob sobotah popoldne, nedeljah in drž. praznikih.

7. - TRŽASKO-KOMENSKI KRAS:

Tumova koča na Slavniku ob sobotah od 12 h do ponedeljka ob 10 h; enako za drž. praznike.

Ivan Zabel

PRAVILNIK ZA DELO DISCIPLINSKIH ORGANOV PLANINSKE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI

Po 48. členu statuta Planinske zveze Slovenije in v zvezi s 26. členom pravilnika častnega sodišča Planinske zveze Jugoslavije je Planinska zveza Slovenije na svoji redni VIII. skupščini dne 16. aprila 1967 sprejela naslednji pravilnik za delo disciplinskih organov planinske organizacije v Sloveniji.

I. Splošne določbe

1. člen

Član planinskega društva mora v svojem delovanju kot članec izpolnjevati prostovoljno sprejete naloge in dolžnosti, ki so navedene v statutih in pravilnikih planinskih organizacij. Za hujsko kršitev pravil in planinskih navad odgovarja pred disciplinskimi organi svoje organizacije.

2. člen

Za hujsko kršitev (prekršek) se štejejo zlasti, če član

1. ruši ugled planinske organizacije ali ji povzroči škodo;
2. se netovariško vede in ravna, predvsem pa če opusti potrebno ukrepanje in možno pomoč drugim članom v gorah;
3. ogroža varnost drugih obiskovalcev v gorah, zavaja neizurjene in pomanjkljivo opremljene na nevarna pota oz. ture in podobno;
4. zavestno ali malomarno poškoduje planinske naprave, kakor so pota, markacije, domovi, kočice, zavetišča, bivaki in drugi objekti, ki so last planinske organizacije ali se sicer rabijo v planinske namene;
5. uničuje planinsko floro ali favno ali druge naravne lepote oz. znamenitosti;
6. zlorabi zaupano funkcijo v planinski organizaciji;
7. nevestno ali malomarno opravlja zaupane mu planinske dolžnosti.

3. člen

Za obravnavanje in odločanje o disciplinskih prekrških so pristojni disciplinski organi (častna razsodišča, disciplinska sodišča, komisije itd.), ki jih izvoli najvišji organ vsake planinske organizacije. Ti disciplinski organi so pri svojem delu samostojni.

4. člen

Predloge za uvedbo postopka zastopa pred disciplinskimi organi tožilec, ki ga za vsak posamezni primer imenuje upravni odbor planinske organizacije.

5. člen

Disciplinski organ pri PZS je častno razsodišče. Častno razsodišče ima 5 članov, ki jih izvoli in razrešuje skupščina PZS. Člani izberejo izmed sebe predsednika. Častno razsodišče zaseda v sestavi treh članov.

6. člen

Častnemu razsodišču PZS pomaga pri delu zapisnikar, ki ga imenuje upravni odbor PZS.

II. Pristojnost

7. člen

Prekrške (2. člen) obravnava in disciplinske kazni izreka v prvi stopnji častno razsodišče (disciplinsko sodišče, komisija itd.) tistega planinskega društva, čigar član je kršilec, razen primerov iz nadaljnjih odstavkov tega člena.

Častno razsodišče PZS obravnava in odloča na prvi stopnji o disciplinskih prekrških članov glavnega, upravnega in nadzornega odbora PZS in članov komisij PZS, če se prekršek nanaša na delo v tem odboru oz. v komisiji in o prekrških, ki so jih skupaj napravili člani različnih planinskih društev včlanjenih v PZS.

Častno razsodišče PZS sme na predlog planinskega društva ali organov PZS ali tožilca, pa tudi na lastno pobudo, prevzeti v postopek in odločitev katerokoli zadevo iz območja PZS, kadar to terjajo posebni razlogi (posebno težak primer, komplicirana ali občutljiva zadeva itd.).

8. člen

Upravni in nadzorni odbor PZS imata pravico zahtevati od upravnega organa planinskega društva, da sproži postopek pri svojem disciplinskem organu. Če ta tega ne opravi v 30 dneh, lahko predlagatelj predlaga uvedbo postopka pri častnem razsodišču PZS.

III. Postopek

9. člen

Disciplinski postopek se začne na predlog upravnega ali nadzornega odbora planinske organizacije. Disciplinski postopek se lahko začne tudi na vsako drugo prijavo.

10. člen

Po predlogu oz. prijavi oceni predsednik disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije), ali so podani pogoji za uvedbo postopka.

Če misli, da pogoji niso podani, ravna po 2. odstavku 11. člena. Če pa misli, da so pogoji podani, zasliši predsednik oz. član disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije), ki ga določi predsednik, prijavitelca in opravi druge potrebne poizvedbe.

11. člen

Če meni predsednik po končanih poizvedbah, da je utemeljen sum disciplinskega prekrška, dostavi predmet

tožilcu, da čimprej vloži obtožni predlog.

Če pa sodi, da ni osnove, zavrne predlog oz. prijavo s sklepom, ki ga vroči predlagatelju oz. prijavitelju in tožilcu. Predlagatelj iz 1. odstavka 9. člena in tožilec imata pravico, da v 15 dneh vložita pritožbo na disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisijo), katerih odločba je dokončna.

V tem primeru predsednik disciplinskega organa ne more sodelovati.

12. člen

Obtožni predlog vroči predsednik obdolžencu in razpiše obravnavo, na katero mora povabiti obdolženca in tožilca ter o tem obvestiti predlagatelja iz 1. odstavka 9. člena.

13. člen

Obdolženec ne sme biti povabljen na obravnavo, če ni bil že poprej zaslišan oz. če mu ni bila dana možnost zaslišanja.

14. člen

Obdolženec ima ves čas disciplinskega postopka pravico do branilca.

15. člen

Po uvedbi disciplinskega postopka lahko disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisija) iz utemeljenih razlogov izda odločbo o suspenziji oz. začasni prepovedi opravljanja določenih funkcij oz. opravi v planinski organizaciji do pravomočne rešitve zadeve.

Zoper to odločbo ni pritožbe.

16. člen

O sejah in obravnavah se vodi zapisnik. Zapisnik o obravnavi podpisuje predsednik oz. član, ki vodi obravnavo, zapisnikar, obdolženec in tožilec.

17. člen

Disciplinski organ (častno razsodišče, disciplinsko sodišče, komisija) odloča z večino glasov. Odločbe podpisujeta predsednik in zapisnikar.

Odločba se dostavi obdolžencu, tožilcu, pristojnemu planinskemu društvu in upravnemu odboru PZS.

IV. Disciplinske kazni

18. člen

Kazni za prekrške so:

1. opomin;
2. ukor;
3. strogi ukor;
4. prepoved opravljanja funkcij v svoji planinski organizaciji;
5. prepoved opravljanja funkcij v vseh planinskih organizacijah za dobo 1-3 let;
6. začasna izključitev iz članstva vseh planinskih organizacij za dobo 1-3 let;
7. stalna izključitev iz članstva vseh planinskih organizacij.

19. člen

Kazni pod točko 5. in 7. prejšnjega člena se lahko po odločbi disciplinskega organa objavijo v glasilih planinske organizacije ali v drugem tisku.

O teh kaznih morajo biti obveščene vse planinske organizacije.

V. Pritožba, obnova in sprememba pravomočne odločbe

20. člen

Proti odločbi disciplinskega organa (častnega razsodišča, disciplinskega sodišča, komisije) imata pravico pritožbe obdolženec in tožilec. Rok za pritožbo je 15 dni.

21. člen

O pritožbi zoper odločbo disciplinskega organa planinskega društva odloča častno razsodišče PZS, o pritožbi zoper prvostopno odločbo častnega razsodišča PZS pa glavni odbor PZS. Odločba drugostopnega organa je dokončna.

22. člen

Obsojenec in tožilec lahko zahtevata obnovo postopka, ki se je končal z odločbo o disciplinskem kaznovanju. Obnova se dovoli:

- a) če so podane nove okoliščine ali novi dokazi, ki se niso mogli uporabiti v prejšnjem postopku,
- b) če je bila odločba oprta na lažnih ali zelo pomanjkljivih dokazilih in če bi v teh primerih lahko prišlo do drugačne odločbe.

23. člen

Obnova se lahko predlaga v roku treh mesecev od dneva, ko je predlagatelj zvedel za okolnosti, zaradi katerih je obnova dopustna, toda najpozneje v roku treh let od pravomočnosti odločbe.

24. člen

Predlog za obnovo postopka se vloži pri disciplinskem organu prve stopnje, ki je izdal odločbo o disciplinskem kaznovanju.

Proti zavrnitvi predloga za obnovo postopka imajo upravičenci iz prvega odstavka 22. člena pravico do pritožbe v roku 15 dni na drugostopni organ iz 21. člena.

25. člen

Skupščina planinske organizacije, katere disciplinski organ je dokončno odločil, lahko v posebnih izjemnih primerih pravomočno odločbo spremeni.

26. člen

Pravico do pregona zaradi disciplinskih prekrškov zastara v vsakem primeru v enem letu.

VI. Stroški

27. člen

Stroški disciplinske obravnave bremenijo planinsko organizacijo, katere disciplinski organ vodi postopek.

VII. Končne določbe

28. člen

Planinska društva, včlanjena v PZS, lahko v skladu s temeljnimi določbami tega pravilnika izdajo svoje pravilnike. Če planinsko društvo svojega pravilnika nima, uporablja ta pravilnik.

29. člen

Ta pravilnik začne veljati 15 dni od dneva objave v Planinskem Vestniku.

Predsednik PZS
dr. Miha Potočnik l. r.

»IGO«

L J U B L J A N A
TRNOVSKI PRISTAN 8

Telefoni: 21-747, 20-869

Izdelujemo opremo za gostinstvo, bolnice, samopostrežne restavracije in obrate družbene prehrane

Izvršujemo vsa dela od projektiranja, dobave in montaže.

Za vsa dela dajemo jamstvo.

Zahtevajte ponudbe in prospekte

V PLANINAH SE BOSTE NAJBOLJE
OSVEŽILI S KVALITETNIMI
ALKOHOLNIMI
IN BREZALKOHOLNIMI PIJAČAMI

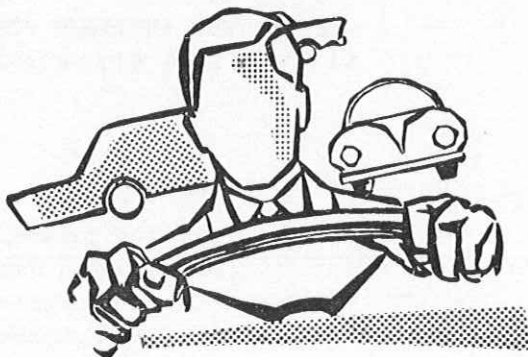
Petovie

PTUJ

Tovarna avtomobilov in motorjev Maribor

- KAMIONI
- AVTOBUSI
- SPECIALNA VOZILA
- ZRAČNO HLAJENI MOTORJI

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030

Brzjavni: Papirnica Radeče

Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

impol

– INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV
SLOVENSKA BISTRICA

proizvaja:

pločevino, trakove, rondela in rondelice,
palice, cevi in profile,
žico, varilno žico in pletene elektro-vodnike,
okna, vrata, fasade in nosilne konstrukcije,
iz aluminija in vseh standardnih alumijskih zlitin.